

LỊCH SỬ
ĐƠN VỊ 430 HÀM THUẬN
(1960 - 1975)

HUYỆN ỦY HÀM THUẬN BẮC
2001

Bản lưu

LỊCH SỬ

ĐƠN VỊ 430 HÀM THUẬN

(1960 - 1975)

Chỉ đạo nội dung và chịu trách nhiệm xuất bản :

THƯỜNG VỤ HUYỆN ỦY HÀM THUẬN BẮC

Tổ chức thực hiện :

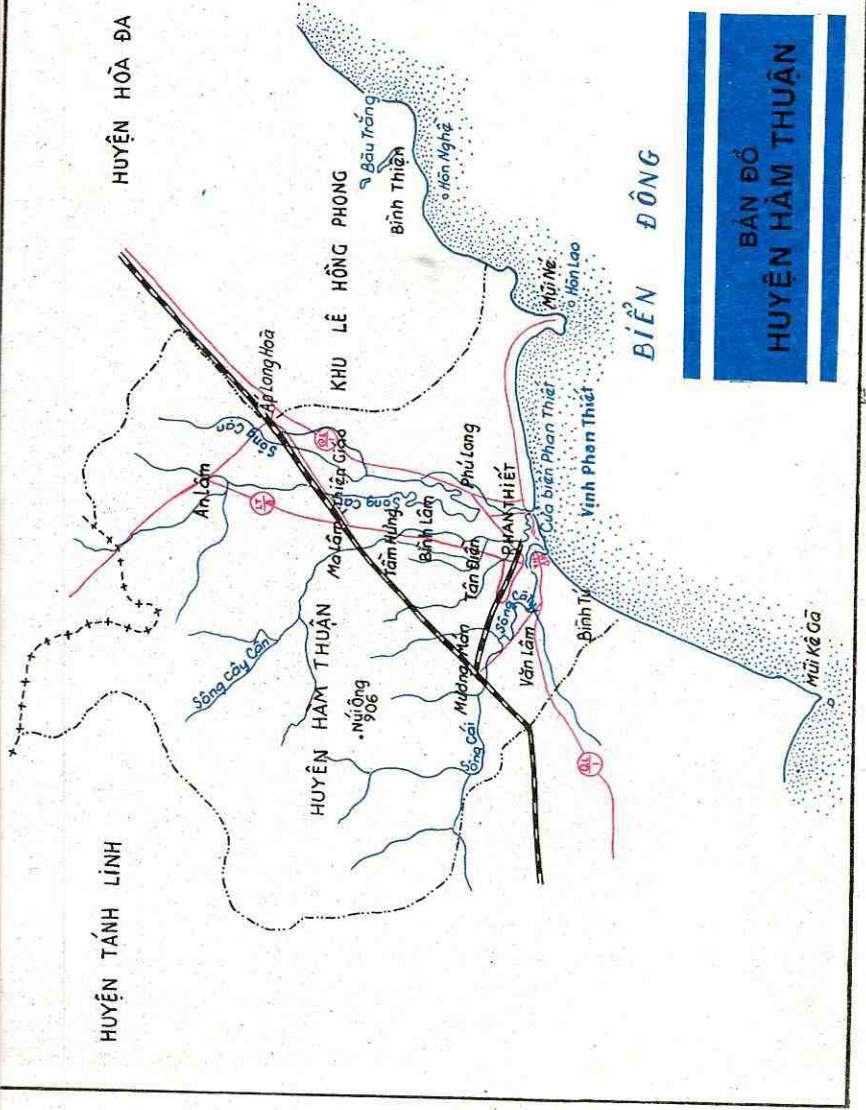
- **BAN KHOA HỌC LỊCH SỬ QUÂN SỰ TỈNH BÌNH THUẬN**
- **BAN TUYÊN GIÁO HUYỆN HÀM THUẬN BẮC**
- **BAN CHỈ HUY QUÂN SỰ HUYỆN HÀM THUẬN BẮC**

Biên soạn :

- **PHẠM VĂN ĐƯỢC** - *Cử nhân lịch sử*
- *Thượng tá* : **NGUYỄN THANH PHƯƠNG**

HUYỆN TÂN LÍNH

HUYỆN HÒA ĐÀ

HUYỆN HẠM THUẬN

KHU LÊ HỒNG PHONG

PHAN THIẾT

BIỂN ĐÔNG

BẢN ĐỒ
HUYỆN HẠM THUẬN

Handwritten text, possibly a date or signature, located in the upper left corner of the page.

Lời giới thiệu

Đơn vị 430, bộ đội địa phương Hàm Thuận sinh ra trong phong trào đấu tranh cách mạng của nhân dân Hàm Thuận. Dưới sự lãnh đạo của Đảng bộ địa phương và được nhân dân hết lòng yêu thương giúp đỡ đơn vị 430 từng bước trưởng thành, khắc phục mọi khó khăn gian khổ, chiến đấu anh dũng, lập được nhiều chiến công xuất sắc, góp phần xứng đáng vào thắng lợi chung của sự nghiệp đấu tranh giải phóng quê hương đất nước.

Cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước của quân dân Bình Thuận nói chung, Hàm Thuận nói riêng là cuộc chiến đấu vô cùng ác liệt, trên một chiến trường vùng sâu, vùng bản lẻ giữa 2

chiến trường lớn Khu 5 và Nam Bộ, kẻ địch luôn đông và mạnh hơn ta gấp nhiều lần.

Trong điều kiện như vậy, đơn vị 430 ra đời, hoạt động chiến đấu và không ngừng lớn mạnh, từ 1 đại đội có lúc phát triển thành 3 đại đội chiến đấu, đánh hàng trăm trận, diệt và bắt hàng ngàn tên địch, hỗ trợ đắc lực cho phong trào đấu tranh cách mạng của địa phương phát triển.

Là đơn vị bộ đội địa phương huyện, cán bộ, chiến sỹ đơn vị 430 gồm những người con ưu tú của quê hương Hàm Thuận, Bình Thuận và trên mọi miền đất nước, là những người có trình độ giác ngộ lý tưởng cách mạng cao, có lòng yêu nước nồng nàn và sẵn sàng xông pha trận mạc không nề hy sinh gian khổ, có ý thức tổ chức kỷ luật, có trình độ chiến kỹ thuật giỏi và dày dặn kinh nghiệm trong chiến đấu. Biết vận dụng sáng tạo nhiều cách đánh độc đáo làm cho kẻ thù khiếp sợ. Trong chiến đấu độc lập cũng như trong hoạt động phối hợp, đơn vị 430 luôn luôn hoàn thành tốt nhiệm vụ trên giao

và được tỉnh, Quân khu đánh giá là: "Đơn vị bộ đội địa phương khá nhất". Có thể nói đơn vị 430 là đơn vị "Thiện chiến". Nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng. Xứng đáng là Đơn vị anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân mà Đảng và Nhà nước trao tặng.

Nhân kỷ niệm 56 năm Ngày thành lập Quân đội Nhân dân Việt Nam, Ngày hội Quốc phòng toàn dân (22/12/1944-22/12/2000). Thường vụ huyện ủy, Hội Đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân huyện Hàm Thuận vô cùng tự hào về lực lượng vũ trang huyện nhà đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ của nhân dân giao phó trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước cũng như trong xây dựng và bảo vệ địa phương hôm nay. Nhân dịp này chúng tôi xin thành kính nghiêng mình trước các vong linh anh hùng liệt sỹ, gửi đến cán bộ, chiến sỹ và những người thân của đơn vị 430 Hàm Thuận, đến tất cả các đồng chí, đồng bào đã sống, chiến đấu trên quê hương Hàm Thuận lòng biết ơn vô hạn.

Nhân cuốn sách đơn vị 430 Hàm Thuận kháng chiến chống Mỹ được phép xuất bản. Chúng tôi cảm ơn các đồng chí cán bộ lãnh đạo, chỉ huy đơn vị qua các thời kỳ, cảm ơn các đồng chí trong Ban Khoa học lịch sử Quân sự tỉnh đã tận tình giúp đỡ và mong rằng quyển sách sẽ được sự đón nhận nhiệt tình của đông đảo bạn đọc.

**THƯỜNG VỤ HUYỆN ỦY, ỦY BAN NHÂN DÂN
HUYỆN HÀM THUẬN BẮC**

Lời nói đầu

Thực hiện Nghị quyết của Thường vụ Đảng ủy Quân sự Trung ương về việc biên soạn lịch sử truyền thống các đơn vị đã được Nhà nước tuyên dương danh hiệu Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân.

Thường vụ huyện ủy, Ủy ban nhân dân và Ban chỉ huy Quân sự huyện Hàm Thuận Bắc đã tổ chức biên soạn lịch sử đơn vị 430 Hàm Thuận kháng chiến chống Mỹ (1960-1975). Đến nay quyển sách đã hoàn thành và được phép xuất bản để ra mắt bạn đọc.

Trong quá trình tổ chức biên soạn, chúng tôi cũng đã thu thập rất nhiều ý kiến đóng góp của các đồng chí lãnh đạo, chỉ huy đơn vị qua các thời kỳ, kết hợp với tài liệu lưu trữ được.

Chúng tôi cố gắng phản ánh một cách trung thực về hoạt động chiến đấu của đơn vị, làm rõ tính chất gian khổ ác liệt của một chiến trường vùng sâu với các địa danh nổi tiếng như: Tam Giác kiên cường, Đường 8 rục lửa... để qua đó chứng minh sự kiên định vững vàng trong chiến đấu, ý chí quyết chiến, quyết thắng của cán bộ, chiến sỹ đơn vị 430 anh hùng.

Bên cạnh những thành tích xuất sắc, chúng tôi cũng mạnh dạn nêu lên những thiếu sót, những hy sinh tổn thất để kịp thời rút kinh nghiệm khắc phục.

Nhân cuốn sách được xuất bản, Ban biên soạn xin chân thành cảm ơn sự chỉ đạo kịp thời của Thường vụ huyện ủy, Ủy ban nhân dân huyện. Sự đóng góp nhiệt tình của các đồng chí cán bộ lãnh đạo, chỉ huy đơn vị trước đây. Ban biên soạn cũng đã có nhiều cố gắng tiếp thu, chỉnh lý nội dung để phản ánh sát đúng với lịch sử đơn vị, tuy nhiên không sao tránh khỏi thiếu sót nhất định. Mong các đồng chí, bạn đọc đóng góp để lần tái bản sau quyển sách hoàn chỉnh hơn.

BAN BIÊN SOẠN

**ĐƠN VỊ 430 HÀM THUẬN
KHÁNG CHIẾN CHỐNG MỸ
1960-1975**

*Đơn vị anh hùng lực lượng
vũ trang nhân dân*

CHƯƠNG MỞ ĐẦU

Hàm Thuận là một huyện lớn, có vị trí rất quan trọng trong toàn bộ tiến trình phát triển của tỉnh Bình Thuận. Có diện tích tự nhiên khoảng 2000 km²; phía Đông giáp huyện Bắc Bình, phía Tây tây bắc giáp huyện Hàm Tân, Tánh Linh và Đức Linh, phía Bắc giáp tỉnh Lâm Đồng, phía Nam giáp thị xã Phan Thiết và biển Đông.

Trong những năm từ 1945-1954, do yêu cầu của cuộc kháng chiến vào năm 1951, ta tách huyện Hàm Thuận lập thành hai huyện để chỉ đạo: huyện Hàm Thuận và huyện căn cứ Lê Hồng Phong; đến cuối năm 1952 lại tách tiếp các xã Hàm Đức, Hàm Nhơn, Hàm Thắng, Hàm Dũng của huyện Hàm Thuận lập khu miền Đông, có ban cán sự Đảng trực thuộc tỉnh ủy và hoạt động như một huyện độc lập.

Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước (1954-1975) ta chia Hàm Thuận thành hai huyện Hàm Thuận và Thuận Phong. Đến đầu năm 1969, tách Hàm Thuận lập thành hai huyện Thuận Nam, Thuận Bắc. Kế hoạch chia Hàm Thuận thành 3 quận: Hàm Thuận, Thiện Giáo, Hải Long.

Sau khi nước nhà thống nhất đến tháng 10/1975, ta sáp nhập hai huyện Hàm Thuận, Thuận Phong thành huyện Hàm Thuận.

Năm 1983, Hội đồng Bộ trưởng quyết định tách Hàm Thuận thành hai huyện Hàm Thuận Nam và Hàm Thuận Bắc. Lịch sử đơn vị 430 Hàm Thuận được viết theo địa bàn thống nhất của huyện Hàm Thuận trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước (Hàm Thuận Nam, Hàm Thuận Bắc ngày nay).

Nói đến chiến trường Bình Thuận là chiến trường vùng bản lề giữa chiến trường khu 5 và chiến trường Nam Bộ, xa Trung ương, suốt trong cuộc kháng chiến, trên chi viện sức người, sức của và trang bị vũ khí rất hạn chế. Trong khi đó Bình Thuận là nơi tiếp giáp giữa hai vùng chiến thuật 2 và 3 nên quân địch luôn luôn có mặt rất đông, có nhiều sắc lính từ chủ lực đến địa phương và là nơi địch tiến hành quốc sách áp chiến lược một cách quyết liệt nhất, bình định gom dân ác liệt nhất.

Hàm Thuận là chiến trường nhạy cảm của Bình Thuận. Mọi sự ác liệt của chiến trường Bình Thuận, Khu 6 nói chung dường như đều được bắt đầu từ chiến trường Hàm Thuận. Nhiều vùng nông thôn đồng bằng vốn ít dân đã trở thành vùng trắng. Tam Giác là địa bàn giằng co giữa ta và địch rất ác liệt trong suốt hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, yếu tố hậu cần, hậu phương tại chỗ bị nhiều hạn chế, ảnh hưởng rất lớn đến sức chiến đấu của các lực lượng vũ trang. Tuy nhiên vùng đất này vốn có truyền thống cách mạng, cùng cả nước làm cuộc cách mạng tháng Tám thành công và sớm bước vào cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện.

Hàm Thuận gần như bao quanh thị xã Phan Thiết, vừa là cửa ngõ, vừa là bàn đạp, để tiến vào trung tâm đầu não của địch ở Bình Thuận. Do vị trí có tầm chiến lược quan trọng, nên kẻ địch trong mọi thời kỳ đều coi Hàm Thuận là trọng điểm đánh phá, chà đi xát lại; chúng biết mất Hàm Thuận là mất Phan Thiết và Bình Thuận.

Là chiến trường ác liệt nhất, có nhiều điểm nóng, sự giằng co luôn diễn ra rất quyết liệt, nhưng trong mọi cuộc đọ sức với bất cứ kẻ thù nào, nhân dân Hàm Thuận vẫn tỏ rõ khí phách hiên ngang, xứng danh với tầm vóc của một huyện anh hùng đã đáp ứng được yêu cầu về nhân, tài, vật, lực cho tỉnh và một phần cho cực Nam Trung bộ và Khu 6.

Hệ thống sông ngòi của Hàm Thuận vừa ngắn, hẹp, vừa có độ dốc nước chảy xiết, nhiều khúc quanh co không thuận tiện cho giao thông thủy lợi. Sông Mương Mán chảy ra cửa biển Phan Thiết. Sông Quao (Sông Cái) chảy qua các xã Hàm Trí, Hàm Phú, Ma Lâm, Hàm Chính, Hàm Thắng đổ ra cửa biển Phú Hải. Sông Cạn chảy qua các xã Hồng Sơn, Hàm Đức, Hàm Nhơn gặp sông Cái tạo thành ngã ba sông ở ranh giới hai

xã Hàm Nhơn, Hàm Thắng. Hàm Thuận có 3 tuyến đường chính: QL1A xuyên qua huyện 63 km, liên tỉnh lộ 8 (Nay quốc lộ 28) chạy qua huyện 42 km, tỉnh lộ 9 Phan Thiết-Mũi Né dài 22 km và hơn 100 km đường đắp liên xã. Đường sắt Bắc-Nam (Xuyên Việt) qua địa bàn huyện 93 km. Hàm Thuận dựa lưng vào dãy núi Ông có đỉnh cao nhất 1.392 m, mặt giáp biển Đông, có độ cao ở hướng Tây bắc, thấp dần về hướng Đông nam. Hàm Thuận có đủ các vùng, rừng núi, trung du, đồng bằng và ven biển. Có nhiều núi ở rải rác khắp các xã trong huyện và nhiều rừng già bạt ngàn, thuận tiện cho việc trú ẩn của bộ đội. Núi rừng và sông ngòi, đường xá đã chia cắt địa bàn huyện ra nhiều khu, nhiều vùng làm cho việc đi lại hoạt động gặp nhiều khó khăn.

Trước cách mạng tháng Tám năm 1945, dân số Hàm Thuận có khoảng 65.000 người, phần lớn là người Kinh, còn lại người Chăm tập trung ở Ma Lâm và một ít người RăcLay, K'Ho, Mạ ở miền núi, vài nhóm người Hoa ở Mũi Né, Phú Hải, Phú Long. Đất nước hòa bình thống nhất (Sau 1975) dân số Hàm Thuận tăng lên 131.746 người. Nhân dân Hàm Thuận dựa vào hai nghề

chính là nông nghiệp và ngư nghiệp và một số ngành nghề truyền thống như mộc, rèn, hồ, gốm và nuôi tằm dệt lụa.

Đất rộng, người thưa, trình độ sản xuất còn thấp kém, lệ thuộc vào thiên nhiên, mặt khác do áp bức bóc lột của chế độ thực dân phong kiến và nhất là trong cuộc chiến tranh xâm lược của đế quốc Mỹ, nhân dân Hàm Thuận càng phải gánh chịu nhiều hậu quả của bom đạn, chất độc hóa học nên đời sống càng cơ cực, thiếu thốn. Lợi dụng khó khăn này địch dùng vật chất để mua chuộc, dùng quyền lực để ép dân làm tay sai cho chúng. Tuyên truyền học thuyết quốc gia độc lập, tự do, bình đẳng, công bằng, bác ái để ru ngủ thanh niên. Xuyên tạc nói xấu cộng sản gây tâm lý bi quan dao động, thiếu tin vào sức mạnh của chính mình và truyền thống bất khuất của dân tộc. Địch đã sử dụng mọi thủ đoạn thâm độc để bắt ép, đàn áp dân, nhưng chúng đã thất bại. Đồng bào Hàm Thuận đã gởi trọn niềm tin vào Đảng, vào Bác Hồ, tin ở đường lối kháng chiến nên đã tự giác chấp hành chủ trương chính sách của Đảng, xem đó là quyền lợi và nghĩa vụ của chính mình. Cũng như trong kháng chiến chống Pháp trước đây,

cuộc chiến đấu chống Mỹ đầy hy sinh gian khổ này nhân dân Hàm Thuận càng phát huy cao độ bản chất anh hùng cách mạng, nguyện cống hiến hết sức mình thể hiện qua các mặt bám đất, sản xuất, đánh giặc và di dân công tảo thương, tảo đạn phục vụ chiến đấu. Lòng dân Hàm Thuận là chỗ dựa là sức mạnh và niềm tin cho cán bộ và chiến sỹ. Phong trào cách mạng, lòng yêu nước nồng nàn của đồng bào Hàm Thuận đã sản sinh, rèn luyện và nuôi dưỡng cán bộ chiến sỹ đơn vị 430 anh hùng. Tình đồng chí đồng đội và tinh thần chiến đấu dũng cảm ngoan cường của cán bộ chiến sỹ đơn vị 430 là biểu tượng cho lòng tin của nhân dân và tình quân dân thủy chung son sắt là sức sống mãnh liệt động viên, thôi thúc nhau chiến đấu và chiến thắng. Đó là những nhân tố cơ bản, thuận lợi để đơn vị 430 không ngừng lớn mạnh, xứng đáng là đứa con thân yêu của quê hương Hàm Thuận anh hùng.

CHƯƠNG MỘT

**BỘ ĐỘI ĐỊA PHƯƠNG 274
ĐẾN ĐƠN VỊ 430 HÀM THUẬN
CHIẾN ĐẤU GÓP PHẦN
ĐÁNH BẠI CHIẾN LƯỢC
CHIẾN TRANH ĐẶC BIỆT
(1960 - tháng 8/1966)**

**I - ĐẤU TRANH CHÍNH TRỊ KẾT HỢP
VŨ TRANG DIỆT ÁC PHÁ KÈM XÂY DỰNG
THỰC LỰC CÁCH MẠNG.**

Sau khi tuyên bố không thi hành hiệp định Giơ-ne-vơ và được Mỹ cam kết ủng hộ, Ngô Đình Diệm và bè lũ tay sai giương cao ngọn cờ chống cộng nhằm thẳng tay đánh phá phong trào cách

mạng. Chúng đưa chủ trương "Tố cộng, diệt cộng" lên thành quốc sách hàng tiêu diệt những người kháng chiến cũ và đồng bào yêu nước, dập tắt phong trào cách mạng của nhân dân ta. Hàm Thuận nhiều nơi trở thành vùng trắng. Phần lớn cốt cán nằm im không dám hoạt động. Địch khủng bố dân trong ấp, thủ tiêu người trung kiên trong tù. Cán bộ thoát ly số bị bắt, số hy sinh. Chính những lúc gian truân ác liệt này, lòng dân vẫn hướng về cách mạng, đào hầm nuôi cán bộ, tiếp tế lương thực, thực phẩm. Điển hình có vợ chồng ông Mười Chót ở xóm Rơ Ninh Thuận xã Hàm Chính. Địch bắt vợ chồng ông phải bắt đồng chí Nguyễn Văn Bốn cán bộ huyện ủy Hàm Thuận. Đêm đó về gọi cửa thấy im lìm đồng chí Bốn sinh nghi và nói: "Em đây! Anh chị cứ bắt giao cho địch". Hai vợ chồng òa khóc "Địch bố trí, nhưng chúng tôi đâu nỡ làm điều ấy", sau một hồi trao đổi, đồng chí Bốn động viên ở ngày mai thắng lợi. Hai vợ chồng tiễn đồng chí Bốn với một bồng gạo đầy. Lòng dân bao giờ cũng mệnh mông như biển cả, cách mạng gặp khó khăn là do địch đánh phá và một số cán bộ phản bội đầu hàng gây ra.

Tháng 3/1958, Liên tỉnh ủy 3 chỉ đạo: "Xây dựng căn cứ, xây dựng lực lượng vũ trang, rút cán bộ đi hợp pháp về lại căn cứ...". Ngày 20/7/1958, tổ vũ trang của tỉnh ra đời gồm 4 người do đồng chí Phạm Hoài Chương chỉ huy có nhiệm vụ xây dựng cơ sở, tạo bàn đạp, chuẩn bị diệt ác hỗ trợ cho phong trào đấu tranh chính trị của quần chúng. Sau 2 tháng hoạt động, tổ đã bị tổn thất 3 đồng chí. Chỉ còn một mình đồng chí Chương.

Tháng 6/1959, Tỉnh ủy phổ biến về việc thực hiện từng phần Nghị quyết 15 của TW, chủ yếu tập trung vào vấn đề móc nối cơ sở, khôi phục phong trào ở đồng bằng, giữ và mở rộng các lổm căn cứ ở miền núi, tổ chức lực lượng vũ trang.

Ngày 2/9/1959, lực lượng vũ trang Bình Thuận ra đời trong giai đoạn chống Mỹ, lấy tên đơn vị 2/9 do đồng chí Phạm Hoài Chương và Nguyễn Hội chỉ huy. Quân số của trung đội có 30 người (20 người Kinh và 10 người dân tộc) biên chế thành 4 tiểu đội và được trang bị trung liên, tiểu liên, súng trường, lựu đạn... sau khi thành lập đơn vị 2/9 được giao nhiệm vụ tuyên truyền xây dựng cơ sở là chủ yếu.

Vận dụng tinh thần Nghị quyết 15 TW .
Cuối năm 1959, huyện ủy Hàm Thuận chủ trương:
"Đặt mạnh vấn đề bạo lực cách mạng, lấy lực
lượng vũ trang làm đòn xoay cho phong trào quần
chúng. Tích cực xây dựng thực lực vận động
thanh niên thoát ly, xây dựng lực lượng, thành
lập đội vũ trang công tác" Đội vũ trang Hồng
Hà do đồng chí Nguyễn Minh Cao làm đội trưởng
phụ trách các mũi công tác Hàm Chính, Hàm
Liên, Hàm Thắng. Đội Sông Nhị do đồng chí
Nguyễn Nhân làm đội trưởng phụ trách các mũi
công tác Hàm Phong, Hàm Tiến. Đội Cửu Long
do đồng chí Nguyễn Minh Tâm (Bảy Tâm) làm
đội trưởng phụ trách các mũi công tác Hàm Phú,
Hàm Trí và Ma Lâm.

Chủ trương đúng đắn đã đáp ứng lòng mong
đợi bấy lâu của cán bộ và đồng bào.

Nhiều thanh niên ở Tam Giác, Bình Nhơn,
Bình Thiện, Long Sơn, Suối nước thoát ly gia
nhập lực lượng vũ trang tỉnh và tham gia các
mũi công tác đầu tiên của huyện.

Đêm 27/11/1959, Hai đồng chí Năm (N), Bảy
(T) bí mật đột vào nhà dùng rựa chém tên Văn
Công Cẩn (Cửu Xe) một tên ác ôn khét tiếng ở
xã Tân Phú Xuân, nhưng hắn chưa chết và lười

rửa lại dính chặt vào xương bả vai không rút ra được. Giữa lúc đang giằng co thì bất ngờ Văn Công Cận (con hấn) từ trong buồng lao ra dùng hai tay kẹp cổ đồng chí (T). Đồng chí (T) rút khẩu Col45 đưa lên sát yết hầu tên Cận bóp cò, tên Cận từ từ buông tay rồi ngã vật xuống nền nhà. Hai đồng chí Bảy (T) và Năm (N) vội thoát ra ngoài giữa bóng đêm dày đặc. Đây là tiếng súng diệt ác đầu tiên ở Hàm Thuận từ sau ngày hiệp định Giơ-ne-ơ có hiệu lực. Cùng đêm đồng chí Nguyễn Văn Bốn và đồng chí Nguyễn Sô bí thư xã Hàm Thắng tổ chức treo cờ trên ngọn cây Quao dù và rải truyền đơn xung quanh đồn Kim Ngọc. Đồng chí Nguyễn Ninh cùng một tổ thanh niên cũng đã trưng hai lá cờ đỏ sao vàng rất to trên đỉnh núi Tà Zôn.

Sau bao năm vắng lặng, nay cờ đỏ sao vàng lại tung bay, tiếng súng diệt ác lại nổ, kẻ địch thì bàng hoàng rúng động, nhân dân thì vui mừng phấn khởi biết cách mạng vẫn kề vai sát cánh cùng đồng bào để đánh đổ bọn cường quyền giành lại cuộc sống ấm no hạnh phúc cho nhân dân.

Đầu năm 1960, sau khi đồng chí Trần Lê bí thư ban cán sự Liên tỉnh 3 dự hội nghị TW về

thì nghị quyết 15 chính thức được phổ biến ở Bình Thuận. Các đồng chí lãnh đạo đã tự liên hệ thấy rõ những khuyết điểm sai lầm trong thời gian qua là do nhận thức về bạo lực chính trị của quần chúng một chiều. Nay phải phát huy sức mạnh của quần chúng kết hợp với sự hỗ trợ của lực lượng vũ trang dùng bạo lực cách mạng đánh đổ chính quyền thống trị của đế quốc phong kiến, lập nên chính quyền cách mạng của nhân dân.

Cùng trong thời gian này, đoàn cán bộ quân sự, những người con thân yêu của tỉnh nhà tập kết ra Bắc nay theo chỉ thị của TW đã trở lại chiến trường, đợt đầu gồm 10 đồng chí đã về đến Bình Thuận. Bước sang đầu tháng 2 có thêm 4 đồng chí nữa cũng đã về đến đơn vị (1)

Sau khi được bổ sung cán bộ, đơn vị 2/9 biên chế thành 1 trung đội gồm 3 tiểu đội người Kinh. Ban chỉ huy có Nguyễn Thanh Đức, Nguyễn Lâu, Nguyễn Minh Quyết và Nguyễn Hội, Hai

---

(1) Nguyễn Văn Lâu, Nguyễn Minh Quyết, Hồ Kim Việt, Trần Cử Đánh, Nguyễn Chánh, Nguyễn Văn Thông, Nguyễn Văn Quý, Nguyễn Văn Tâm, Trần Văn Thành và Nghê Hùng Dũng; 4 đ/c đợt sau: Nguyễn Thanh Đức, Nguyễn Thanh Đồng, Hồ Hồng và Nguyễn Thành Tâm.

tiểu đội người dân tộc được bố trí về lại huyện Di Linh và Tánh Linh để làm nòng cốt xây dựng bộ đội địa phương.

Dưới ánh sáng của Nghị quyết 15, với lòng căm thù địch sâu sắc, nhân dân đã có những cuộc đấu tranh chống địch khủng bố đàn áp, bắt bớ. Tiêu biểu như anh Hòa một thanh niên người dân tộc, dùng cây đánh chết một tên lính bảo an ở sở cà phê Lút-Xe, cướp 1 súng garăng rồi chạy ra rừng theo cách mạng. Anh Nộp ở Đăng Min dùng dao chém chết một tên lính bảo an đang đi lũng sục ngoài rẫy rồi bỏ trốn vào rừng. Anh Nguyễn Đoàn Tụ chiến sỹ 2/9, không nén nổi cơn căm giận đã kiên quyết đuổi theo bắn bị thương tên trung sỹ Long chỉ huy toán biệt kích đốt nhà, giết người ở xóm Quao.

Trước tình hình đó. Tỉnh ủy chỉ đạo cho đơn vị 2/9 phải tìm cách tiêu diệt toán biệt kích để bảo vệ đồng bào với phương châm là chắc, gọn và bí mật. Chấp hành mệnh lệnh, một bộ phận gồm 5 đồng chí do Nguyễn Thanh Đồng chỉ huy tổ chức phục kích tại dốc La Hon. Bọn địch khiêng tên Long vừa lọt vào trận địa, các chiến sỹ ta nổ súng xung phong. Ta nổ súng, bắt 4 tên thu 4 súng thomson và một số đạn, còn 2

tên chạy thoát. Tuy chưa diệt và bắt gọn được toán biệt kích nhưng đây là một đòn cảnh cáo đối với chúng. Những tên tù binh được ta giáo dục thả về đã nói lên những điều mắt thấy tai nghe về chính sách khoan hồng của cách mạng. Từ đó bọn biệt kích không dám lúng lúng vào căn cứ nữa.

Với ý đồ dồn hết đồng bào dân tộc vào khu tập trung để dễ bề kiểm soát. Địch đã dồn 5000 đồng bào thuộc 2 dân tộc K'Ho và Mạ từ các xã La Dạ, La Ngâu, Mang Tố, Cà Dòn về Bắc Ruộng để xây dựng khu dinh điền kiểu mẫu hùng nhỏ sạch cơ sở cách mạng ở miền núi. Chúng bố trí một đại đội bảo an, 40 tên cảnh sát ác ôn, tổ chức hơn 80 tên dân vệ và 180 thanh niên cộng hòa có vũ trang để canh giữ, biến khu dinh điền kiểu mẫu thành một nhà tù khổng lồ. Đời sống của đồng bào vô cùng cực khổ, thiếu thốn và chết chóc. Chính vì vậy mà họ luôn hướng về cách mạng, mong cách mạng về giải phóng cho họ. Trước yêu cầu bức thiết của đồng bào, Tỉnh ủy chủ trương phải hỗ trợ cho đồng bào phá khu tập trung bung về đất cũ làm ăn, xây dựng căn cứ địa chống địch, Phương án đánh diệt chi khu, Tỉnh ủy còn đang cân

nhắc nên đánh thế nào cho phù hợp nghị quyết 15. Cuối cùng đồng chí Bí thư Tỉnh ủy cũng đồng ý theo đề nghị của giới quân sự và chính thức giao nhiệm vụ cho đơn vị 2/9 thực hiện.

Đêm 31/7/1960, quân ta nổ súng tấn công, chỉ sau 4 phút bộ phận đánh chi khu đã làm chủ trận địa, chiếm kho vũ khí, giải thoát cho hơn 40 tù chính trị bị địch bắt giam giữ. Bộ phận đánh quận lỵ và khu dinh điền cũng đã giải quyết xong mục tiêu nhanh gọn. Diệt và bắt hơn 300 tên địch, thu trên 250 (1) súng các loại và rất nhiều đạn dược, quân trang, quân dụng. Đưa 5000 đồng bào về núi.

Chiến thắng Hoài Đức-Bắc Ruộng tạo điều kiện cho việc phát triển lực lượng vũ trang tỉnh nhà và gây niềm tin phấn khởi trong nội bộ và nhân dân. Chiến thắng Hoài Đức-Bắc Ruộng tác động trực tiếp đến Hàm Thuận rất lớn, những ngày đầu tháng 8, cơ sở và quần chúng bên trong ra gặp cán bộ truyền tin chiến thắng. Bọn địch ở Hàm Thuận báo động, tăng cường các hoạt động quân sự để đối phó.

---

(1) Số liệu 250 súng các loại. Theo điều tra và nắm lại cụ thể trong hội thảo khoa học về chiến thắng Hoài Đức-Bắc Ruộng.

Hàm Thuận nhận được 20 khẩu súng chiến lợi phẩm của Hoài Đức-Bắc Rộng trang bị cho các đội công tác, nhờ đó mà tăng nhanh chất lượng hoạt động. Phong trào quần chúng bắt đầu sôi động, bàn tán, những cuộc vũ trang tuyên truyền diệt ác thường xuyên diễn ra, làm bọn tay sai ác ôn kinh hồn khiếp vía. Sáng ngày 20/8/1960, tổ vũ trang Hàm Thuận do đồng chí Thanh Trà chỉ huy đột vào nhà riêng diệt tên Nguyễn Chấn (Sáu Chấn) tay sai đắc lực của phong trào cách mạng quốc gia, đảng viên đảng cần lao nhân vị, cảnh sát trưởng Tân Phú Xuân. Tiếng súng diệt ác giữa ban ngày, trong vòng vây của địch càng làm chấn động lũ ác ôn.

Tiếp đêm 18 rạng 19/9, lực lượng 2/9 phối hợp với đội vũ trang công tác Hàm Thuận đột nhập vào trụ sở Tân Phú Xuân đánh tan đoàn dân vệ, diệt 2 tên trưởng và phó đoàn, thu 15 súng, 1 máy đánh chữ, tài liệu và nổi lửa đốt luôn trụ sở. Cùng lúc ta bao vây nhà tên Cửu Xe (Văn Công Cần) diệt luôn tên ác ôn khét tiếng này.

Tin 2 tên Sáu Chấn và Cửu Xe bị cách mạng trừng trị và trụ sở ấp Tân Phú Xuân bị đốt trụi, bọn tề điệp trong vùng rất hoang mang lo

sợ, có đưa bỏ nhiệm sở, ban đêm trốn về Phan Thiết.

Ngày 27/9, ta diệt đồn Cỏ Mồm phá hai khu tập trung Láng Cốc và Cỏ Mồm, đưa hết số đồng bào về Đăng Gia lập căn cứ.

Tháng 10/1960, lực lượng 2/9 cùng đội công tác Bắc Bình cải trang lính cộng hòa, dùng 2 chiếc xe đồ tiến thẳng vào đồn Nhơn Thiện diệt tên thiếu úy Tơ, trung sỹ Cán bắt lũ ác ôn thu vũ khí giữa ban ngày, ta mở mít tinh động viên thanh niên thoát ly gia nhập lực lượng vũ trang. Đêm 20/12, ta đánh tiếp đồn Long Phú (Gộp) đốt trụ sở xã, diệt lũ ác ôn, bắt bọn tề phải nhận tội trước nhân dân. Lực lượng 2/9 còn tiến công các xã mảng Nam Hàm Thuận, đánh ấp Gò Bồi, Kim Bình...

Địch ở Mương Mán gom dân Suối Chình, Cà Găng lập khu trù mật Bàu Ruộng vào thời điểm ta đánh khắp nơi trong tỉnh, bọn tề điệp ở đây đã hoang mang dao động. Thấy tình thế thuận lợi, đồng chí Nguyễn Nhẫn huyện ủy viên phát động quân chúng phá khu trù mật, đốt trụ sở ấp, diệt bọn tề ác, giải phóng 1.200 đồng bào về lại ruộng đất cũ làm ăn. Hàm Thanh trở thành xã giải phóng đầu tiên của huyện Hàm Thuận-Bình Thuận.

Cuối năm 1960, là những ngày sôi động của đồng bào và chiến sỹ Hàm Thuận. Tiếng súng diệt ác liên tiếp nổ khắp nơi, ánh lửa đốt trụ sở sáng rực cả một góc trời, cờ đỏ sao vàng tung bay trên ngọn cây, đỉnh núi đã thực sự làm ấm lòng bà con sau bao năm nín lặng, tù đày và chết chóc.

Trong đêm mít tinh ở rừng Hầm (Hầm Phú) anh Mười Lan (Nguyễn Lô) xắn tay áo chỉ vào mình nói vui: "Việt cộng to, mập thế này mà bọn giặc tuyên truyền 7 tháng trèo không gãy cành đu đủ" đồng bào cười ô vui vẻ và thích thú.

Tiếp theo ta vũ trang tuyên truyền đưa các xã Hầm Phú, Hầm Trí lên thành vùng giải phóng tạo thế liên hoàn với xã Hầm Thạnh thành một vùng căn cứ rộng lớn từ miền Tây đến miền Đông, từ Tam Giác đến Kim Bình của Hàm Thuận. Khắp núi rừng, đồng bằng, vùng biển đều vang rền tiếng súng diệt ác, đánh bọn bảo an dân vệ hỗ trợ cho phong trào đấu tranh chính trị của quần chúng giành nhiều thắng lợi.

Ngày 20/12/1960, Mặt trận dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam ra đời, đã có tác dụng tập hợp rộng rãi hơn nữa mọi tầng lớp nhân dân

yêu nước chống Mỹ Diêm, giành độc lập dân tộc, cô lập và phân hóa kẻ thù.

Cuộc đồng khởi của nhân dân Bình Thuận mở đầu bằng chiến thắng Hoài Đức-Bắc Ruộng giữa năm 1960, đến các hoạt động quân sự, chính trị đã giành được thắng lợi vào những tháng cuối năm 1960, là biểu tượng của sức mạnh và lòng căm thù giặc sâu sắc. Cùng với phong trào chung của tỉnh, quân và dân Hàm Thuận nhanh chóng xây dựng thực lực cách mạng, đẩy mạnh hoạt động vũ trang diệt ác, phá kềm, giải phóng dân, phối hợp với lực lượng tỉnh, diệt đồn, phá ấp đẩy kẻ thù vào cuộc khủng hoảng nghiêm trọng trên chiến trường địa phương.

II - XÂY DỰNG LỰC LƯỢNG, TIẾN HÀNH CHIẾN TRANH CÁCH MẠNG, TỪNG BƯỚC ĐÁNH BẠI CHIẾN LƯỢC CHIẾN TRANH ĐẶC BIỆT.

Phong trào đồng khởi của nhân dân miền Nam đã làm thất bại chiến lược "Tố cộng" của Mỹ ngụy, đẩy địch từ thế chủ động rơi xuống thế bị động, buộc chúng phải chuyển sang chiến lược "Chiến tranh đặc biệt". Cùng với sự thay đổi về chiến lược, vai trò chỉ đạo của tập đoàn xâm lược Mỹ cũng thay đổi theo. Địch cho vấn

đề Nam Việt Nam từ sau đồng khởi không còn là vấn đề đơn thuần về chính trị và tình báo nữa mà đã trở thành vấn đề chứa đựng nhiều nhân tố quân sự. Thực vậy chiến tranh đặc biệt mặc dù mang nhiều tính chất hạn chế, nhưng vẫn là cuộc chiến tranh, phương thức tiến hành vẫn là phương thức chiến tranh. Chính quyền Kennedy đã thông qua một chiến lược hoàn chỉnh của lực lượng đặc nhiệm Mỹ bao gồm Bộ Quốc phòng, Bộ Ngoại giao và Cục Tình báo, TW CIA mang số NSAM 52. Kế hoạch chiến lược chính thức đi vào cuộc chiến tranh đặc biệt ở Nam Việt Nam, dự kiến sẽ giành thắng lợi quyết định trong vòng 18 tháng.

Trên chiến trường Bình Thuận cụ thể ở địa bàn Hàm Thuận. Ngay từ đầu năm 1961, địch ủi phá Tam Giác, đắp đường cộng đồng từ Bình An qua Phú Hội, Ngã Hai, nhằm nối liền Ma Lâm, Ngã Hai. Chúng tiến hành gom dân lập ấp dọc tuyến đường này tạo thành vành đai an toàn cho Phan Thiết. Ở miền núi, chúng mở chiến dịch Sơn Dương càn quét đánh phá vùng căn cứ. Tiếp tục gom dân ra dọc tuyến đường cộng đồng, QL1A liên tỉnh lộ 8, tỉnh lộ 9, lập hàng loạt ấp Tân Sinh. Cũng trong năm 1961,

tiểu khu Bình Thuận tách Hàm Thuận thành 2 quận: quận Thiện Giáo đóng ở Ma Lâm, quận Hàm Thuận dời về Ngã Hai (Hàm Mỹ) tạo thành tuyến ngăn chặn và làm tiền đồn bảo vệ cho thị xã Phan Thiết.

Chấp hành chỉ thị của Bộ chính trị TW Đảng về nhiệm vụ trước mắt của cách mạng miền Nam, Tỉnh ủy Bình Thuận chủ trương: Phát huy thắng lợi của phong trào đồng khởi, đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phát động quần chúng, đẩy mạnh chính trị vũ trang lên song song, đánh sục bộ máy kèm kẹp của địch ở thôn ấp, mở rộng vùng tranh chấp, làm chủ vùng giải phóng, xây dựng căn cứ, xây dựng lực lượng chính trị, vũ trang tại chỗ.

Tháng 3/1961, thực hiện sự chỉ đạo của Liên tỉnh 3, Tỉnh ủy Bình Thuận thành lập ban quân sự tỉnh do đồng chí Phạm Hoài Chương làm trưởng ban phụ trách chung và chính trị, đồng chí Nguyễn Thanh Đức ủy viên phụ trách tham mưu, đồng chí Nguyễn Hữu Ích ủy viên phụ trách hậu cần. Cơ quan mang phiên hiệu là 500. Đồng thời với việc tổ chức cơ quan, lực lượng vũ trang cũng được tăng cường để làm nòng cốt cho phong trào đấu tranh chính trị của quần chúng.

Để hỗ trợ cho đồng bào tẩy chay trò hề bầu cử Quốc Hội ngày 4/3/1961 của địch. Lực lượng 2/9 cùng các tổ vũ trang công tác Hàm Thuận liên tiếp đánh địch ở Tam Giác. Đêm 1/3 ta vào vũ trang tuyên truyền ở hai ấp Bình An và Tầm Hưng *MLC*, đốt trụ sở và toàn bộ hồ sơ tài liệu, phương tiện bầu cử của địch, tổ chức mít tinh vạch rõ cho dân thấy bầu cử là trò hề bịp bợm của Mỹ Diệm.

Cùng đêm ta tổ chức một bộ phận lực lượng phục kích tại Cầu Liêm nhưng chúng đã cải trang giả làm phụ nữ ngồi trên xe lam, bộ đội sợ nhầm đồng bào nên chúng vượt qua và lúng lúng vào rừng.

Sáng ngày 2/3, hai cánh quân của ta từ Bình An và Tầm Hưng vừa về đến khu I Bình Lâm thì toán biệt kích đêm qua cũng bất ngờ xuất hiện. Lực lượng ta chủ động nổ súng diệt tại chỗ một số tên, bọn còn lại bung chạy, ta truy theo diệt thêm một số tên nữa.

Đồng bào truyền nhau tin chiến thắng và kéo đến thăm hỏi rất đông, gạo nếp, quà bánh, gà vịt mang đến ủy lạo bộ đội, tình cảm quân dân đậm đà thắm thiết như bao lâu nay mới được gặp nhau. Suối Cờm Thảo nơi bộ đội đóng

quân đông nghịt người. Đến 12 giờ trưa, vọng gác báo có địch đến gần. Ban chỉ huy hội ý chớp nhoáng và tổ chức đánh địch để bảo vệ dân. Bọn địch đi trên đồng ruộng trống, tiến thẳng vào chỗ đóng quân. Trung liên, tiểu liên và các loại súng của ta cùng lúc bắn vào đội hình địch diệt nhiều tên, bọn còn lại chiếm bờ ruộng chống trả quyết liệt. Anh Năm Hưng, anh Tư Quyết dẫn hai mũi lao lên, thọc sườn từ phía sau đánh tới. Bị tấn công từ 3 phía bọn địch rối loạn đội hình, hỏa lực chủ yếu là khẩu đại liên bị ta tiêu diệt, các mũi tấn công của ta xung phong. Bọn địch tháo chạy tán loạn. Gần nửa giờ nổ súng, lực lượng 2/9 và đội vũ trang công tác Hàm Thuận đã đánh tiêu diệt đại đội bảo an 442 và đánh thiệt hại nặng toán biệt kích, giết và bắn bị thương trên 60 tên địch. Đây là trận đánh địch ở đồng bằng giữa ban ngày, lần đầu tiên ta xuất kích với một lực lượng lớn tiêu diệt địch, quân chúng vô cùng phấn khởi và bọn địch hoang mang lo sợ. Trong bản thuyết trình về "Kế hoạch hiệp lực" của địch tại tiểu khu Bình Thuận số 59/P3/313/M ngày 27/1/1967, ở phần II giai đoạn từ 1954 đến 1963, chúng viết: "Khi lực lượng được tổ chức.

Tháng 3/1961, Việt công đã tiến hành một trận đánh đầu tiên giữa lực lượng địa phương Việt cộng với tiểu đoàn 48/BA+NQ+CS tại khu I Bình Lâm, gây cho ta nhiều bất ngờ".

Được chiến thắng Bình Lâm cổ vũ, các đội vũ trang tuyên truyền, đội vũ trang công tác Hàm Thuận đẩy mạnh hoạt động diệt ác hỗ trợ và động viên quần chúng nổi dậy phá thế kềm kẹp của địch, làm lung lay hệ thống tề vệ ở một số xã ấp trong huyện như Hàm Thắng, Hàm Liêm, Hàm Nhơn... nhiều thanh niên thoát ly gia nhập lực lượng vũ trang.

Tỉnh ủy chủ trương phát triển nhanh lực lượng vũ trang tỉnh, huyện để làm nòng cốt cho phong trào đấu tranh chính trị của quần chúng. Đơn vị 2/9 phát triển thành đại đội 529 có 4 tiểu đội sau tăng lên 6 tiểu đội, quân số 75 đồng chí. Huyện Hàm Thuận cũng được tăng cường một số tân binh và ngày 27/4/1961, thành lập bộ đội địa phương huyện tại Núi Chùa, phiên hiệu đơn vị 274 và mang tên truyền thống là đơn vị Hoàng Hoa Thám, do đồng chí Tiến phụ trách trưởng, đồng chí Nguyễn Hữu Thành phụ trách phó. Đơn vị có 18 đồng chí. Hầu hết chiến sỹ đơn vị là thanh niên của 2 xã Hàm Chính,

Cấp Ủy Hàm Thuận cũ là có 33
đồng chí, 11/1961 mới tề ly.

Hàm Liêm mới thoát ly và được đồng chí Nguyễn Văn Bốn bí thư huyện ủy đặt cho các tên mới: Cần, Kiệm, Liêm, Chính, Chí, Công, Vô, Tự, Trường, Kỳ, Thắng, Lợi, Tự, Lực, Cánh, Sinh.

Trang bị chủ yếu là súng chiến lợi phẩm; súng trường Mas36, Garant, tiểu liên Thompson và trung liên BA. Đồng chí Trần Ngọc Quý (Nam) làm trưởng ban quân sự huyện, đ/c bí thư huyện ủy kiêm chính trị viên huyện đội. Ngay sau ngày thành lập (28/4) đơn vị Hoàng Hoa Thám phối hợp với đơn vị 529, tổ chức đánh tan 1 đại đội bảo an, 1 trung đội công binh diệt 30 tên, phá hỏng 1 xe ủi đất khi chúng đang ủi phá ruộng của dân để làm đường cộng đồng từ Bình An qua Phú Hội, Hàm Mỹ để bảo vệ Phan Thiết không chế vùng Tam Giác.

Thực hiện chủ trương mở rộng hoạt động vũ trang, phối hợp toàn liên tỉnh theo tinh thần hội nghị quân sự Liên tỉnh 3 đề ra. Lực lượng vũ trang Bình Thuận đánh chi khu, quận ly Di Linh đêm 15/5/1961, lực lượng vũ trang Hàm Thuận, vũ trang tuyên truyền ở 2 xã Hàm Liêm, Hàm Chính, cảnh cáo bọn tề ác, tổ chức họp mít tinh vạch tội Mỹ Diệm. Trong thời gian này các xã Hồng Sơn, Hàm Đức, Hàm Chính, Hàm Liêm, Hàm Kiệm có 21 tên ác ôn dền tội.

Sau các đợt hoạt động, ta đã động viên được một số thanh niên ở các xã Nhơn Thiện, Nghiệp Thiện, Hàm Thạnh, Kim Bình và một số xã ở Tam Giác tình nguyện thoát ly gia nhập lực lượng vũ trang và nhờ nguồn bổ sung cán bộ của trên. Lực lượng vũ trang tỉnh, huyện đều được củng cố. Tháng 5/1961, đồng chí Lê Văn Hiền về làm bí thư tỉnh ủy Bình Thuận đến tháng 7/1961 kiêm luôn chức trưởng ban quân sự tỉnh, đồng chí Phạm Hoài Chương làm phó ban phụ trách chính trị. Cơ quan quân sự tỉnh được bổ sung cán bộ và mang phiên hiệu mới là 400. Lực lượng vũ trang địa phương các huyện cũng phát triển và mang phiên hiệu mới là: Di Linh 410, Tánh Linh 420, Hàm Thuận 430, Hòa Đa 440, Thuận Phong 450, Hàm Tân 460, Phan Lý 470, Phan Thiết 480 và Tuy Phong 490. Bộ đội địa phương Hàm Thuận mang phiên hiệu 430 từ đó.

Để đẩy mạnh cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện ở địa phương lên bước mới, ngay từ đầu tháng 9/1961, Thường vụ Tỉnh ủy chủ trương đưa hoạt động quân sự vào vùng sâu, hỗ trợ cho đồng bào đấu tranh chống địch. Lực lượng vũ trang tỉnh tập kích trường bia Lương Sơn, vũ

trang tuyên truyền ở ấp Rạng, ngày 4/10, đánh bọn thủy quân lục chiến ở Bến Ngạch có đơn vị 440 phối hợp diệt và bắn bị thương hơn 30 tên địch. Kết thúc đợt hoạt động ở khu Lê Hồng Phong, lực lượng tập trung của tỉnh rút về hoạt động ở Tam Giác, Hàm Thạnh. Ngày 17/10/1961, lực lượng tỉnh phối hợp với đơn vị 430 Hàm Thuận chặn đánh địch đi càn ở khu vực Cà Găng (Hàm Thạnh) đến đêm ta tổ chức tập kích vào quận lỵ Hàm Thuận giết và làm bị thương gần 150 tên địch, trong đó có tên chi khu trưởng và cảnh sát trưởng đên tội. Ta thu trên 50 súng các loại, buộc địch phải bỏ dở cuộc càn để quay về đối phó. Đêm 3/11/1961, đồng chí Thành (trung đội phó 430) được cơ sở bí mật đưa vào khóa an toàn toàn bộ số súng của 1 trung đội thanh niên chiến đấu tại xóm mới ấp Bình An, đồng chí Trương Sanh Huệ đưa 1 tiểu đội của 430 vào bắt và thu toàn bộ vũ khí. Tên ^{Nguyễn Văn} ~~Nguyễn Văn~~ Dũng chỉ huy lực lượng ~~thanh niên chiến đấu~~ có hành động chống đối bị ta tiêu diệt. Đây là trận phối hợp giữa bên trong, bên ngoài giành thắng lợi lớn, hỗ trợ tích cực cho phong trào đấu tranh chính trị của quần chúng. Tiếp đến ngày 14/11, đơn vị 430 phối hợp với lực lượng

tỉnh đánh vào ấp Bình Lâm, diệt và làm tan rã một tiểu đội dân vệ, phát động quần chúng nổi dậy phá ấp Bình Lâm. Ngày 4/12, phục kích đoàn tàu lửa trên đoạn đường Mương Mán đi Sông Phan, bắt 1 tiểu đội địch đi áp tải, thu toàn bộ hàng hóa trên tàu. Những tháng cuối năm 1961, lực lượng vũ trang, đội công tác Hàm Thuận phối hợp chặt chẽ với lực lượng vũ trang tỉnh đánh địch, giải phóng các xã Hàm Trí, Hàm Phú, Gia Le, Cỏ Mồm, Long Hoa (Gộp) đến Kim Bình, mở hành lang thông thương từ mảng Nam Hàm Thuận qua Tam Giác, miền Tây và khu Lê Hồng Phong. Rút hơn 200 thanh niên thoát ly bổ sung lực lượng. Xây dựng các đơn vị tập trung của tỉnh, huyện.

Sau hơn 1 năm tiến hành cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện quân dân Bình Thuận nói chung, quân dân Hàm Thuận đã giành được những thắng lợi quan trọng, góp phần cùng toàn Miền đưa cuộc đấu tranh của nhân dân ta tiến lên bước mới, đẩy kẻ thù vào thế bị động lúng túng.

Để đối phó với tình hình chung trên chiến trường, địch đánh giá công tác bình định dưới các hình thức "Khu dinh điền", "Khu trừ mật" đều không thành công. Nguyên nhân chủ yếu

là hoạt động nặng về quân sự, thiếu toàn diện, không có kế hoạch bảo vệ ấp lâu dài, khai thác nhân, vật, lực tại ấp quá sớm, làm cho nhân dân cực khổ oán ghét.

Vào giữa năm 1961, địch đã có chương trình xây dựng "Ấp chiến lược" và từ tháng 8/1961 đến tháng 4/1962, chúng làm thí điểm ở 3 tỉnh: Tây Ninh, Bình Dương, Bình Tuy (Bình Thuận). (1)

Đến ngày 17/4/1962, trên cơ sở những nguyên tắc cơ bản, những kinh nghiệm và kết quả thu được, chúng nâng lên thành quốc sách. Quốc sách ấp chiến lược ra đời, thực sự đánh dấu bước ngoặt mới trong phương thức tiến hành chiến tranh xâm lược của đế quốc Mỹ. Ấp chiến lược rất lợi hại, luôn là xương sống của mọi chương trình bình định của địch. "... Điều quyết định tối hậu cho thành công của quốc sách ấp chiến lược là làm cho quần chúng nhân dân thành thù địch với cộng sản. Ấp chiến lược nhằm đánh thức bản năng tự vệ, tự tồn của người dân và bảo đảm tính tự nhiên, bảo đảm tài sản cho họ bằng vũ khí. Quốc sách ấp chiến lược hành

---

(1) Bình Tuy là một tỉnh thuộc vùng chiến thuật 3 của ngụy quyền Sài Gòn; đối với ta Bình Tuy là huyện nằm trong tỉnh Bình Thuận.

động theo phương châm lấy dân để chiếm đất chứ không phải chiếm đất để giữ dân".

Bình Thuận là một trong những tỉnh được ưu tiên chọn làm thí điểm để thực hiện quốc sách áp chiến lược với những thủ đoạn cực kỳ nham hiểm. Dùng lực lượng quân sự càn quét, đánh tiêu diệt không sợ nhầm lẫn, nhằm vào lực lượng vũ trang và cơ sở hạ tầng, lừa hết dân vào các ấp. Thanh lọc và phân loại quần chúng là một trong những thủ đoạn cơ bản quyết định thành bại trong âm mưu lập ấp chiến lược.

Trên địa bàn Hàm Thuận, dọc theo QL1A, liên tỉnh lộ 8 và các đường cộng đồng, dịch lừa dân ra để lập ấp chiến lược dưới sự yểm trợ tối đa của lực lượng quân sự. Bọn bảo an liên tục tổ chức các cuộc hành quân càn quét bắn phá vào các vùng giải phóng từ Hàm Trí, Hàm Phú, Hàm Chính, Hàm Liêm qua Hàm Mỹ, Hàm Minh. Đi đôi với xây dựng ấp chiến lược, dịch đẩy mạnh đôn quân, bắt lính, đưa tổng số quân nguy ở địa phương tăng rất nhanh. Toàn tỉnh có 2500 lính cộng hòa, 2000 lính bảo an, 32 trung đội dân vệ và 6 trung đội biệt kích quân.

Trước tình hình trên, huyện ủy Hàm Thuận lãnh đạo quần chúng đấu tranh chống đôn dân

lập ấp bằng nhiều hình thức không hội họp
đoàn thể, không canh gác, không đóng nguyệt
phí... đồng bào ở các xã Hồng Sơn, Hàm Đức,
Hàm Chính, Hàm Liêm thường xuyên nổi trống
mơ báo động uy hiếp bọn tề vệ, hăm dọa bọn
tay sai, làm cho bộ máy tề ở một số nơi xộc
xệch không hoạt động được. Để hỗ trợ cho phong
trào đấu tranh của quần chúng đầu tháng 3/1962,
Quân khu tăng cường cho Bình Thuận 1 trung
đội của tiểu đoàn 186. Đêm 28/3, đại đội 486
đơn vị tập trung của tỉnh phối hợp với đơn vị
430 Hàm Thuận và trung đội của Quân khu vào
vũ trang tuyên truyền ở Tân Nông, sau đó bộ
đội địa phương Hàm Thuận và trung đội của
tiểu đoàn 186 về đóng quân ở Giồng Cây, đại
đội 486 đóng ở Bàu Sẻ (Vườn sếp ga Tân). Lúc
4 giờ 30 phút sáng ngày 29/3, một đại đội biệt
kích tập kích vào đại đội 486, tuy bị bất ngờ
nhưng các chiến sỹ đã đánh trả quyết liệt, tiêu
diệt rất nhiều địch buộc chúng phải rút lui. Đại
đội 486 cũng bị tổn thất một số đồng chí, trong
đó có đồng chí Võ Hòa Tương đại đội trưởng,
người được tặng danh hiệu "Chiến sỹ diệt giặc
số 1 Miền Cực Nam Trung bộ" trong kháng chiến
chống Pháp đã anh dũng hy sinh. Ngay sau đó
địch cho một máy bay C130 lên rải truyền đơn,

đã bị bộ đội ta bắn bị thương nặng về đến sân bay Camp Ésepíc thì bốc cháy. Đầu tháng 5/1962, bọn biệt kích mò lên Búng Tròn, định đánh úp các cơ quan lãnh đạo huyện nhưng đơn vị 430 Hàm Thuận tập kích diệt một số tên buộc chúng phải tháo lui.

Phối hợp với lực lượng tỉnh, đơn vị 430 Hàm Thuận cùng với các đội mũi công tác liên tục tiến hành vũ trang tuyên truyền. Đốt phá ranh rào các ấp Bình Mỹ Thuận, Tân Phú Xuân, Lại An, Kim Ngọc, Ma Lâm, Đại Nấm. chặn xe đò chở khách trên QL1A, tổ chức mít tinh tuyên truyền chính sách của Mặt trận dân tộc giải phóng giữa ban ngày, có hàng ngàn người dự. Phối hợp với lực lượng trên, ngày 5/6/1962 đơn vị 430 Hàm Thuận tổ chức phục kích tại khu vực Suối Vện-Mương Mán đánh diệt tốp xe nổi đồng hỗ trợ cho đoàn tàu chở hàng, thu rất nhiều lương thực, thực phẩm. Tiếp đến ngày 9/6, đơn vị 430 Hàm Thuận bắt ngờ thọc sâu vào Lại An (Hàm Thắng) bắt 7 tên ác ôn trong đó có tên ấp trưởng và tên phụ trách ấp chiến lược, bắn chết tên trung úy ngụy và tên trung đội trưởng thanh niên chiến đấu, làm tan rã bộ máy kèm ở khu vực này. Cũng trong thời gian này các đội vũ trang công tác Hàm Thuận phá hoại

đường sắt Ma Lâm-Long Thạnh làm lật một đoàn tàu lửa quân sự giết chết hơn 100 tên địch trong đó có 7 tên cố vấn Mỹ. Những ngày cuối tháng 6, du kích các xã Hàm Liêm, Hàm Chính, Hàm Thạnh và đơn vị 430 Hàm Thuận liên tục phá hoại đường sắt đoạn từ Ma Lâm đến Suối Vắn, làm lật 4 đoàn tàu quân sự diệt rất nhiều địch.

Đêm 17/7, đơn vị 430 và đội công tác Hồng Hà vào ấp Bình An phát động quần chúng nổi dậy diệt tề, đốt trụ sở phá 5000 mét rào, đốt 10 xe cây, 5 xe chông. (1) Tiếp đến trong đêm 21 và 22/7 cùng lực lượng trên vào ấp Kim Ngọc bắt tên liên chi trưởng phong trào cách mạng quốc gia. Các mũi công tác Hàm Liêm, Hàm Chính, Tân Nông, Tân Điền, Phú Bình, Mỹ Thạnh huy động nhân dân làm mít tinh, phá hàng ngàn mét rào kềm gai, đốt hơn 5000 mét rào tre ở các ấp Tân Điền, Bình Lâm, Đại Năm.

Tuy nhiên phong trào đấu tranh chống phá ấp chiến lược của quần chúng chưa mạnh. Ta phá, địch bắt dân làm lại, chưa có nơi nào phá

---

(1) 10 xe bò trụ gỗ địch bắt dân chặt về rào ấp chiến lược
5 xe bò chông tre để cắm dưới chiến hào vành đai
ấp chiến lược.

rã hoàn toàn một áp chiến lược. Trước tình hình trên huyện ủy Hàm Thuận chủ trương: "Liên tiếp vũ trang tuyên truyền, vừa mời dân ra vùng căn cứ học tập, vừa khẩn trương xây dựng lực lượng bên trong, diệt ác trừ gian bắt tề điệt ra cải tạo, đẩy mạnh đấu tranh chính trị kết hợp vũ trang binh vận, phát động quần chúng nổi dậy giành quyền làm chủ, phá rã, dứt điểm từng áp chiến lược".

Tỉnh ủy cùng ban quân sự tỉnh sau khi rút kinh nghiệm và chỉ thị cho các lực lượng vũ trang thực hiện nhiệm vụ trọng tâm trong lúc này là: "... Phá áp chiến lược, phá kềm ở vùng tranh chấp, ở vùng đồng bằng, đồng thời mở rộng vùng căn cứ, củng cố vùng làm chủ, chống địch xức dân, kết hợp lấy nhân lực để phát triển lực lượng vũ trang". Quán triệt tinh thần đó, các đơn vị vũ trang tỉnh, huyện và các đội vũ trang công tác liên tục tấn công địch. Bộ đội tập trung tỉnh đánh bọn biệt kích Chàm ở Thiện Nghiệp diệt 10 tên, thu toàn bộ vũ khí, phá áp chiến lược ở Rạng, Long Hoa, Long Hiệp, Long Lâm bắt và trừng trị một số tên ác ôn. Đơn vị 430 Hàm Thuận liên tục phá áp chiến lược Bình Mỹ Thuận, Tân Phú Xuân, Đại Năm buộc địch

phải co lại, nhưng ta cũng chưa có trận đánh đau nên bọn địch cũng còn nhiều chủ quan sơ hở. Chủ trương của tỉnh là tiêu diệt chi khu quận lỵ Hàm Tân để hỗ trợ cho phong trào phá ấp chiến lược ở khu vực này. Các đơn vị 481, 486 và 489 dưới sự chỉ huy chung của đồng chí Lê Văn Hiền bí thư tỉnh ủy kiêm trưởng ban quân sự tỉnh. Đêm ngày 4/8/1962, quân ta bắt đầu nổ súng công kích chi khu, sau 28 phút chiến đấu, quân ta đã làm chủ chi khu và quận lỵ. Diệt, bắn bị thương 136 tên, bắt 8 tên, gọi hàng 5 tên, thu 84 súng các loại và rất nhiều quân trang quân dụng khác.

Ngay khi ta đánh chi khu thì địch cũng huy động lực lượng tổ chức cuộc hành quân "Sơn Dương 1" (4/8/1962) tràn vào vùng giáp ranh giữa Hàm Thuận và vùng căn cứ. Để bảo vệ vùng căn cứ giải phóng, các đơn vị 430 Hàm Thuận, 481 Đặc công, cảnh vệ cơ quan 400 tổ chức đánh địch, diệt, làm bị thương rất nhiều địch có cả cố vấn Mỹ. Ngày 21/8, địch tiếp tục mở cuộc tràn "Sơn Dương 2", ngày 22/8, một cánh quân của địch tràn vào Hàm Thuận, một cánh quân khác có cả xe tăng tràn từ Giồng Thầy Ba đến

Bàu Sen, Bàu Me đến ngày 28/8, thì thọc vào Giếng Xó, một cánh quân khác càn từ Ma Lâm trở lên. Đi đến đâu chúng lừa hết dân, gom hết đồ đạc để đưa vào ấp chiến lược. Ở vùng ven thị xã Phan Thiết, chúng bắt dân củng cố vành đai ấp chiến lược Tường Phong, Phú Hội, Đại Năm. Trước tình hình trên bộ đội tỉnh, huyện phân tán bám địch chống càn để bảo vệ căn cứ, bảo vệ dân, đội vũ trang công tác thọc vào vùng sâu tổ chức xây dựng cơ sở, xây dựng lực lượng, vận động nhân dân kiên quyết chống lại việc gom dân lập ấp của địch. Đêm 14/12/1962, đơn vị 430 tổ chức chặn xe lửa ở đoạn Mường Mán-Sài Gòn đánh tan một trung đội bảo vệ, bắt 12 tên, thu 8 súng và nhiều đạn dược. Có thể nói trong năm 1962, phong trào cách mạng trong toàn huyện có những bước phát triển đáng kể. Lực lượng vũ trang và đội công tác được tăng cường cả về số lượng và chất lượng. Đơn vị 430 biên chế thành một trung đội đầy đủ 30 đồng chí, do Nguyễn Quyết làm trung đội trưởng, Lê Thanh Phong làm chính trị viên, có 1 tổ Đảng, 1 chi đoàn. Trang bị, trung liên, tiểu liên và súng trường Mas36. Đơn vị vừa hoạt động độc lập làm nòng cốt trong đánh phá ấp chiến

lược, vừa phối hợp cùng với lực lượng tập trung tỉnh đánh địch trên địa bàn huyện. Đơn vị 430 từng bước trưởng thành và gắn bó trên chiến trường Tam Giác, một chiến trường luôn nóng bỏng và ác liệt nhất ngay từ những năm đầu cuộc chiến tranh. Đồng bào Hàm Thuận nói chung và đồng bào Tam Giác đã phải chịu nhiều hy sinh mất mát, đói rét, bệnh tật để cứu mạng bộ đội, những đứa con thân yêu của quê hương. Hình ảnh ông Nguyễn Hình (Ông già đồng rơm) ở Hàm Liêm đã giúp đỡ bộ đội trong kháng chiến chống Pháp, ông đã vận động nhân dân đóng góp và bản thân gia đình ông ủng hộ một lúc 12 xe lúa cho bộ đội để có ăn no đánh giặc như được lập lại ở những năm cách mạng còn khó khăn. Ông Năm Hồ, ông Năm Cử, ông Mười Ớt, ông Năm Trục... là những tấm gương sáng, những tấm lòng vàng của nhân dân đối với cách mạng, với đơn vị 430 Hàm Thuận trong cuộc kháng chiến chống Mỹ này.

Bước vào năm 1963, hệ thống áp chiến lược trên địa bàn Hàm Thuận bị ta phá rã ở nhiều nơi, buộc địch phải đi vào củng cố giai đoạn 2. Chúng cần quét đánh phá vùng giải phóng ác liệt hơn, xúc tát nhân dân vùng tranh chấp đưa

ra các trục đường, tăng cường do thám, gián điệp, chiêu an, chiêu hồi uy hiếp và khống chế quần chúng quyết liệt. Tuy kẻ địch bị tiêu hao, tiêu diệt nhiều nhưng chúng có lần được đất, chiếm được dân. Trên địa bàn Hàm Thuận ta chỉ còn các xã Hàm Phú, Hàm Trí, Hàm Thạnh, Hàm Cần và Đăng Gia ở miền núi và hơn 9000 dân ở đồng bằng Tam Giác.

Từ thực tiễn đó đòi hỏi lực lượng vũ trang phải đánh địch có hiệu quả, phải đánh đau, đánh trúng vào lực lượng chủ chốt kềm và hỗ trợ kềm để quần chúng nổi dậy, phá ấp chiến lược, làm thất bại âm mưu của địch ở chiến trường. Tỉnh ủy Bình Thuận chủ trương "Ra sức củng cố giữ vững vùng căn cứ giải phóng, tích cực đưa phong trào vùng kềm lên, phát triển phong trào nhân dân du kích chiến tranh, tích cực chống gom dân lập ấp, phá ấp chiến lược, tiêu diệt sinh lực địch, bồi dưỡng lực lượng ta, đẩy mạnh sản xuất, cải thiện đời sống, xây dựng lực lượng ta về mọi mặt...".

Trên cơ sở đó, huyện ủy Hàm Thuận chỉ đạo. Tích cực phát triển thực lực cách mạng, phát triển phong trào du kích chiến tranh, diệt ác, phá kềm, phá ấp chiến lược...

Thực hiện chủ trương trên trong điều kiện địch đánh phá liên tục, ác liệt, bao vây kinh tế ta, làm cho tình hình thiếu ăn, lạt muối ở vùng giải phóng kéo dài. Nhân dân Hàm Minh phải ăn củ rừng để sống, đồng bào khu Lê Hồng Phong phải ăn dưa non để trừ bữa, đồng bào Bắc Ruộng, Đông Giang, Đông Tiến, La Dạ, thiếu cơm lạt muối, bệnh tật hoành hành, đồng bào Hàm Thạnh, Cà Tót, Đàng Gia cũng bị sốt rét làm chết nhiều người. Chính cái gian khổ thiếu thốn thử thách người cách mạng nhiều hơn là sự ác liệt hy sinh. Đời sống của lực lượng vũ trang nói chung cũng như đơn vị 430 Hàm Thuận đều dựa vào dân. Dân no thì đời sống cán bộ, chiến sỹ khá hơn, dân đói thì bộ đội cũng thiếu thốn, phải ăn rau rừng, vỏ dưa để đánh giặc.

Để khắc phục khó khăn chung, huyện ủy, ban chỉ huy huyện đội động viên toàn lực lượng đẩy mạnh sản xuất, kiên quyết đánh địch để bảo vệ căn cứ, bảo vệ mùa màng. Từ tháng 3/1963, đơn vị 430 và đội vũ trang công tác cùng dân quân du kích ngày đêm bám sát các vành đai đánh tiêu hao bọn đi lũng sục, đột áp tuyên truyền phát động quần chúng, diệt bọn ác ôn, phá bộ máy kèm của địch ở cơ sở. Ngày 30/3,

bộ đội tập trung tỉnh phối hợp với lực lượng 450 Thuận Phong tổ chức trận phục kích độn thổ Núi Rễ diệt 110 tên, bắt 30 tên, thu 160 súng các loại và nhiều đạn dược quân trang quân dụng khác. Sáng 1/4, chúng mở cuộc càn lớn vào xã Hồng Liêm để trả đũa nhưng đã bị bộ đội địa phương 440 và 450 cùng với dân quân du kích chặn đánh làm chết và bị thương nhiều tên.

Phát huy thắng lợi trong tháng 4, lực lượng tỉnh đã tiến công đồn Long Phú (Gộp) diệt 70 tên địch hỗ trợ cho đồng bào nổi dậy đấu tranh đòi trở về vườn đất cũ làm ăn. Để ngăn chặn phong trào nổi dậy của quần chúng, tiểu khu Bình Thuận phân công cho liên đội 6 bảo an hoạt động đánh phá vùng Tam Giác hộ tống cho việc lập vành đai áp chiến lược. Tuy đã nhiều lần bị lực lượng tỉnh và huyện đánh tiêu hao, tiêu diệt từng đơn vị, nhưng chúng vẫn hung hăng càn quét đánh phá gây khó khăn cho ta. Tháng 5/1963, đơn vị 430 Hàm Thuận phối hợp với đại đội 486 chủ động nổ súng tiến công liên đội 6 bảo an tại đầu ấp Tân Nông (Hàm Liêm). Sau 30 phút chiến đấu, ta diệt và bắt bị thương 3 trung đội, bắt 30 tên. Tiếp đến

ngày 5/6, cũng hai lực lượng trên phối hợp tiến công đồn Bình Lâm giữa ban ngày và truy đuổi đại đội biệt kích Chăm của quận Thiện Giáo từ Bình Lâm chạy đến Tân Nông, diệt một số và bắt 8 tên. Phối hợp với lực lượng vũ trang các đội công tác liên tục đột vào các ấp Tân Điền, Bình An, Lại An, Kim Ngọc, Văn Phong phát động quần chúng truy bắt bọn tề điệp ác ôn, phá lỏng bộ máy kèm ở cơ sở.

Hoạt động quân sự trên đường sắt qua địa bàn Hàm Thuận giảm hẳn ban đêm, ban ngày trước khi tàu chạy có máy bay bay thấp tuần đường và chiếc xe lửa một (Loại xe lửa quân sự có vỏ bọc thép, trang bị mạnh làm nhiệm vụ tuần tiễu trên đường sắt) hộ tống đi trước. Năm chắc quy luật, tháng 6/1963, đơn vị 430 và đội công tác Hồng Hà tổ chức phục kích tại cống Suối Cái đánh đoàn tàu từ Sài Gòn ra. Khi chiếc xe lửa một hộ tống vượt khỏi trận địa, tất cả khẩn trương hành động, tổ khiêng cây lớn chắn ngang đường, tổ nổ súng ra lệnh cho đoàn tàu dừng lại. Đồng chí Nguyễn Minh Cao, đội trưởng đội công tác Hồng Hà nhảy lên tàu cắt máy bộ đàm, ra lệnh cho tên lái tàu cắt rời đầu máy và tăng tốc rồi nhảy xuống cho tàu phóng tới.

Tổ của đồng chí Trương Sanh Huê kéo bật đường ray cho đầu tàu lao xuống hố. Nhưng đường sắt dài và nặng kéo không kịp, đầu tàu không người lái vun vút lao thẳng vào ga Ma Lâm, mặc cho bọn phụ trách ga phát cờ, thổi còi nhưng đầu tàu vẫn lao nhanh về phía trước. Đến núi Xả Tho gặp xe lửa một dừng lại đợi đoàn tàu thì đầu máy lao đến húc mạnh làm văng xe lửa một khỏi đường ray.

Trong khi đó, tại trận địa các chiến sỹ ta mời khoảng 300 hành khách làm mít tinh tuyên truyền chủ trương chính sách của Mặt Trận dân tộc giải phóng và thu chiến lợi phẩm rút lui an toàn.

Đồng thời với đánh địch trên đường sắt, các trục đường giao thông cũng bị ta tấn công liên tục, toàn huyện đã dấy lên phong trào phá ấp chiến lược. Dọc đường 8, QL1A, bộ đội tập trung tỉnh, bộ đội địa phương huyện và các đội mũi công tác liên tục đột áp diệt ác phá tề xây dựng thực lực cách mạng. Cũng trong thời gian này huyện ủy Hàm Thuận phát động phong trào "Thi đua Ấp Bắc giết giặc lập công".

Ấp bắc là một ấp nhỏ của xã Tân Phú quận Cai Lậy tỉnh Mỹ Tho cách thị xã Mỹ Tho 20

km. Ngày 2/1/1963, lực lượng vũ trang địa phương đã chiến đấu suốt một ngày ròng rã với nhiều tiểu đoàn địch có máy bay xe tăng pháo binh chi viện. Kết quả ta diệt và làm bị thương 450 tên địch, có 19 tên Mỹ, bắn hỏng 7 máy bay lên thẳng, 3 xe M113, 1 tàu chiến, làm thất bại hoàn toàn cuộc càn quét của địch. Từ đó phong trào thi đua Ấp Bắc giết giặc lập công được TW Cục và Bộ chỉ huy quân giải phóng miền Nam phát động rộng rãi trong toàn quân, toàn dân ở miền Nam.

Hưởng ứng phong trào thi đua, toàn huyện đẩy mạnh phong trào phá ấp chiến lược, tiêu hao tiêu diệt sinh lực địch, xây dựng thực lực chính trị ở cơ sở. Trong năm 1963, Hàm Thuận đã phát triển 1000 hội viên phụ nữ giải phóng. Hầu hết các xã như Hàm Liêm, Hàm Chính, Hàm Thắng, Hồng Sơn, SaRa, Tuy Hòa đều có cơ sở cốt cán, có chi bộ hoặc tổ Đảng. Cũng trong thời gian này đơn vị 430 được bổ sung quân số lên đến 40 người, nhưng vẫn còn tổ chức trung đội do đồng chí Lê Văn Nhất làm trung đội trưởng, Lê Thanh Phong làm chính trị viên, đồng chí Lương Thái Nguyên (Nam) làm huyện đội trưởng, Nguyễn Văn Bốn bí thư

huyện ủy kiêm chính trị viên huyện đội. Khắp nơi trong huyện quân và dân ta có nhiều hình thức đánh địch phá ấp chiến lược rất phong phú. Tháng 7/1963, cơ sở bên trong phục vụ đưa bộ đội ta vào ấp Tân Điền tước vũ khí của trung đội thanh niên chiến đấu thu 35 súng, giải tán trung đội địch, phá được thế kềm kẹp ở cơ sở. Các em chăn trâu nhỏ chông rào tạo nhiều lỗ hổng để các đội công tác vào ấp vận động quần chúng móc nối cơ sở, đốt phá ranh rào ấp chiến lược. Trong quý 3/1963, quân dân trong huyện đã phá 36 ấp chiến lược, vũ trang tuyên truyền ở nhiều nơi, làm cho bọn địch phải co lại. Nhân dân Lại An, Kim Ngọc liên tục đốt phá ranh rào làm hàng chục bản kiến nghị đòi địch không được dồn dân để bà con sản xuất có cả nhân viên chính quyền người công giáo tham gia.

Để tiếp tục cắt đứt giao thông đường sắt, mở rộng vùng căn cứ nối liền với vùng đồng bằng, bảo vệ hành lang Nam Bắc của tỉnh và tạo thuận lợi cho trọng điểm Tam Giác tập trung đánh phá ấp chiến lược. Ban chỉ huy tỉnh đội quyết định phải tiêu diệt cho được các đoàn tàu lửa quân sự thường xuyên khống chế đoạn đường sắt xuyên qua tỉnh. Nhiệm vụ được giao cho các

đơn vị của tỉnh như đại đội 486, 481, 489, phân đội công binh, phân đội ĐKZ... dưới sự chỉ huy trực tiếp của 2 đồng chí Phạm Hoài Chương và Nguyễn Cang (Đảng).

Ngày 30/10/1963, khi đoàn tàu hàng từ Mường Mán về Sài Gòn lướt qua trận địa, chừng 5 phút sau thì chiếc xe lửa 1 cũng vừa lọt vào quyết chiến điểm cách ga Suối Vắn 4 km về phía Tây, ngay tức khắc mìn chặn đầu nổ làm đứt tung đường sắt, toa bọc thép thứ nhất trúng mìn làm cả đoàn tàu dừng lại. Cùng lúc quả mìn thứ 2,3,4 nổ. Các tổ đánh bọc phá lao lên đánh vào các nóc toa. Bọn địch chống trả quyết liệt. Sau 27 phút chiến đấu, quân ta làm chủ trận địa, diệt 1 đại đội gồm hỏa lực, trinh sát, giao thông thiết lộ, công binh và lính lái tàu tất cả 80 tên, bắt 10 tên thu rất nhiều vũ khí, quân trang quân dụng. Hơn 500 dân công và cả đoàn văn công Thống Nhất của tỉnh được huy động để chuyển tải hàng hóa về căn cứ. Xe lửa 1 bị diệt, địch bỏ hẳn đoạn đường sắt Bình Thuận-Long Khánh trong một thời gian dài.

Phối hợp với hoạt động quân sự và phong trào phá ấp chiến lược của quần chúng ở nông thôn, đồng bào ở nội thị Phan Thiết liên tục tổ

chức các cuộc đấu tranh chính trị, chống chế độ độc tài gia đình trị Ngô Đình Diệm. Vào những tháng cuối năm 1963, theo kế hoạch đã chuẩn bị trước, khi cuộc đảo chính lật đổ anh em Diệm Nhu nổ ra thì các lực lượng vũ trang tỉnh, huyện, thị xã và các đội mũi công tác áp sát các ấp chiến lược vũ trang tuyên truyền vận động quần chúng bung ra, phá ranh rào, bờ đai trở về ruộng đất cũ làm ăn.

Cuộc khủng hoảng chính trị lan nhanh cả Nam Việt Nam, làm cho tình thế địch trên chiến trường xấu đi một cách nhanh chóng. Mỹ bật đèn xanh cho một số tướng lĩnh ngụy tổ chức cuộc đảo chánh. Ngày 1/11/1963, cuộc đảo chánh do tướng Dương Văn Minh cầm đầu đã giết anh em Diệm Nhu, Dương Văn Minh lên thay, cuộc khủng hoảng chính trị càng sâu sắc hơn. Đêm 1/11/1963, với sự hợp đồng chặt chẽ của cơ sở nội tuyến, đồng chí Nguyễn Minh Cao đội trưởng đội công tác và 1 tiểu đội của đơn vị 430 đánh vào ấp Bình An, làm tan rã 1 trung đội dân vệ, thu toàn bộ vũ khí, khống chế bọn tề điệp làm lỏng nhão ấp này. Qua đợt cao điểm hoạt động, các lực lượng vũ trang Hàm Thuận đã đánh phá và làm tê liệt hệ thống ấp chiến lược

trong huyện. Sau cuộc đảo chính, bọn cầm quyền trên đám đá loại trừ nhau, bọn ở cơ sở xã, ấp thì xộc xệch các hoạt động bị chững lại. Tình hình chuyển sang bước ngoặt mới có lợi cho ta. Tuy nhiên Mỹ đang gắng sức ổn định tình hình, ổn định bộ máy ngụy quyền từ TW đến cơ sở và ra sức đánh phá bằng nhiều biện pháp, nhiều thủ đoạn thâm độc xảo quyệt hơn.

Địch tập trung bom đạn, chất độc hóa học đánh phá vùng căn cứ giải phóng, mở nhiều cuộc hành quân càn quét bắn phá với quy mô lớn hơn, có máy bay pháo binh yểm trợ nhằm xúc tát dân vùng căn cứ giải phóng. Ở vùng tạm chiếm chúng củng cố ấp chiến lược, lập làng "Tị nạn cộng sản" ra sức đôn quân bắt lính.

Những nỗ lực của địch càng bộc lộ bản chất hiếu chiến và thế suy yếu của chúng. Trong khi đó các lực lượng vũ trang ta đang đánh mạnh ở khắp nơi và giành nhiều thắng lợi vang dội. Phong trào đấu tranh của Phật giáo, của học sinh ngày càng tăng cao, phong trào đòi dân sinh dân chủ, đòi hòa bình của quần chúng ngày càng mạnh mẽ buộc địch phải liên tiếp đối phó. Chính tiểu khu Bình Thuận đã phải thú nhận "Hiện nay toàn lãnh thổ Việt Nam cộng hòa

nói chung và lãnh thổ Bình Thuận nói riêng đang ở trong tình trạng cực kỳ nghiêm trọng. Sự chia rẽ nội bộ, sự phân hóa hàng ngũ đã đặt xứ sở trước một viễn cảnh đen tối".

Để tránh sự phá sản của chiến lược "Chiến tranh đặc biệt" ngay từ tháng 12/1963, Giôn Xơn Tổng Thống mới của Mỹ đã cử bộ trưởng quốc phòng Mác-NaMara sang Nam Việt Nam để thị sát tình hình và sau đó một chiến lược mới được hình thành với cái tên "Kế hoạch Giôn Xơn Mác-NaMara" nhằm bình định miền Nam trong vòng 2 năm.

Ngay từ đầu năm 1964, nhiều tên tướng của Mỹ sang Nam Việt Nam để trực tiếp nắm và điều khiển chiến tranh, đồng thời với 3600 tên cố vấn quân sự, hàng trăm máy bay, xe tăng đại bác và nhiều phương tiện chiến tranh khác cứ tiếp tục đổ vào chiến trường hòng lật ngược thế cờ.

Ở Bình Thuận, chúng thành lập "Biệt khu Bình Lâm" đóng tại thị xã Phan Thiết để chỉ huy các cuộc hành quân càn quét từ Bình Thuận đến Lâm Đồng. Cuộc càn quét lớn nhất và dài ngày nhất là cuộc càn Bình Lâm 2 với lực lượng

7 tiểu đoàn và 30 máy bay đánh vào các khu ARa, SaLôn, Hàm Thạnh, Hàm Trí từ ngày 12/3 đến 6/4/1964. Hàng chục máy bay oanh kích liên tục ném bom bắn phá ngày đêm, dã man hơn chúng còn rải chất độc hóa học làm trụi lá cây, hủy diệt hoa màu, hủy diệt môi trường sống ở vùng căn cứ ta.

Để chống lại âm mưu và thủ đoạn mới của địch. Ngay từ đầu năm 1964, song song với việc củng cố và phát triển lực lượng, huyện ủy Hàm Thuận phát động phong trào ba mũi giáp công, tranh thủ thời cơ địch còn đang hoang mang lúng túng liên tục vũ trang tuyên truyền, phát động quần chúng phá kèm mở mảng, mở vùng, giành quyền làm chủ, mạnh mẽ nhất là Hàm Liêm, Hàm Chính, Hàm Thắng, Hàm Mỹ, Ma Lâm, Hồng Sơn, SaRa, Tuy Hòa. Các đơn vị bộ đội địa phương Thuận Phong, Hòa Đa liên tục đánh vào các ấp chiến lược Tà Nung, Tuy Hòa diệt nhiều tên ác ôn giữa ban ngày. Đơn vị 430 Hàm Thuận cùng đội công tác Hồng Hà tổ chức trận phục kích tại xóm Mía (Hàm Liêm) đánh tan trung đội địch đi mở đường từ Hàm Chính qua Phú Hội diệt gọn 1 tiểu đội. Các ấp Tân Điền, Bình An, An Thuận, An Hiệp, Phú Phong

A, được quân và dân trong huyện hỗ trợ đã phá khu tập trung, về vườn đất cũ làm ăn.

Tháng 8/1964, hội nghị Tỉnh ủy Bình Thuận đề ra nhiệm vụ trong thời gian tới "Động viên toàn Đảng, toàn Quân, toàn Dân ra sức khắc phục khó khăn, khuyết điểm, tranh thủ thời cơ thuận lợi tích cực đưa phong trào trong tỉnh tiến lên bước mới, chủ yếu là phong trào ở vùng địch kiểm soát, theo phương thức mở rộng diện làm chủ, diện tranh chấp. Đại bộ phận nông thôn được củng cố, mở rộng căn cứ và thu hẹp vùng địch tạo được những điều kiện cần thiết về người, về của, về địa bàn. Khẩn trương xây dựng lực lượng ta về mọi mặt đáp ứng yêu cầu của cách mạng sắp đến, góp phần tích cực vào phong trào cách mạng miền Nam tiến lên giành thắng lợi quyết định".

Vận dụng tinh thần trên, huyện ủy Hàm Thuận chủ trương: "Khẩn trương, tích cực phá ấp chiến lược, mở rộng vùng giải phóng, thu hẹp vùng địch kiểm soát, tích cực xây dựng lực lượng...".

Giữa năm 1964, tỉnh quyết định bổ sung đồng chí Hương về làm huyện đội phó, đề bạt đồng chí Nguyễn Hữu Hiếu cán sự chính trị huyện

lên làm chính trị viên phó huyện đội Hàm Thuận. Tháng 10/1964, đồng chí Lương Thái Nguyên huyện đội trưởng đi chuẩn bị chiến trường hy sinh. Để chuẩn bị cho hoạt động Đông Xuân 1964-1965, Hàm Thuận rút tân binh, điều du kích thoát ly, tăng cường cho đơn vị 430 Hàm Thuận.

Bước vào hoạt động, Tỉnh ủy, tỉnh đội Bình Thuận quyết tập trung sức giải phóng Hàm Thuận, Thuận Phong mở đầu các đại đội 486, 489 và trung đội 440 Hòa Đa tấn công đồn Gộp và ấp Gộp (23/10/1964). Sau 30 phút chiến đấu, ta đã tiêu diệt và bắt toàn bộ đại đội bảo an 441, 1 trung đội dân vệ, thu toàn bộ vũ khí, phá banh ấp chiến lược Gộp. Phối hợp với trọng điểm của tỉnh, các lực lượng bộ đội địa phương huyện liên tục tấn công địch trong các ấp chiến lược Sùng Nhơn 1, Sùng Nhơn 2, khu dinh điền Bắc Ruộng. Đánh tan 4 trung đội dân vệ, một số chết, số còn lại ra đầu hàng. Trung đội 460 Hàm Tân phối hợp với 2 tiểu đội của thị xã Phan Thiết đánh ấp Cây Găng diệt 1 trung đội bảo an, 1 trung đội dân vệ, phá banh ấp chiến lược, đưa 2000 dân về đất cũ.. 17 giờ chiều ngày 2/12/1964, lực lượng vũ trang tỉnh phối hợp với đơn vị 430

Hàm Thuận có du kích mật bên trong dẫn đường cải trang giả làm đoàn người đi gặt về tay ôm bó lúa, vai vác củi, chổi chà, bất ngờ tập kích vào ấp chiến lược Bình Lâm. Bọn địch đang chơi bóng chuyền và chuẩn bị ăn cơm chiều hoàn toàn bị động, không kịp đối phó. Chúng tranh nhau tháo chạy không kịp lấy súng, nhiều tên chết ngay tại chỗ, một số chạy về hướng Đông vườn xoài Tư Minh. Nhiều tên bị thương giả chết trong đó có tên Bảy Cửa ác ôn cảnh sát trưởng Bình Mỹ Thuận.

Ta diệt 1 trung đội, bắt 30 tù binh, thu trên 50 súng các loại. Ta hoàn toàn làm chủ ấp Bình Lâm, tổ chức họp mít tinh, hướng dẫn bà con đấu tranh với địch khi chúng đến lấy xác, vận động binh lính bỏ ngũ về nhà làm ăn. Đêm 30 rạng 31/12/1964, đơn vị 430 Hàm Thuận được giao nhiệm vụ đảm nhận 1 mũi tấn công phối hợp với đại đội 481, đại đội 486 tập kích chi khu Thiện Giáo. Sau 2 giờ chiến đấu quyết liệt, quân ta đã làm chủ mục tiêu chung quanh, diệt đại đội bảo an 888, tổng đoàn dân vệ, 1 số cảnh sát và nhân viên ngục quyền quận. Tên quận trưởng Huỳnh Văn Trọng dền tội. Ta giải thoát cho một số tù nhân bị chúng bắt giam giữ, thu trên 100 súng các loại và nhiều đồ dùng quân sự.

Tiếp theo những ngày đầu tháng 1/1965, đơn vị 430 Hàm Thuận và các đội công tác liên tục đánh vào các ấp Bình Lâm, Bình An giữa ban ngày bắt bọn tề điệp ác ôn cải tạo. Ngày 16/2/1965, đơn vị 430 Hàm Thuận đánh tiêu hao nặng và làm tan rã 2 trung đội dân vệ khi chúng đến tái chiếm ấp Bình Lâm. Ngày 19/2, đơn vị 430 đánh vào ấp An Phú diệt 1 trung đội bảo an, 1 trung đội dân vệ, phá banh ấp chiến lược này. Du kích mật ở Đại Nấm dùng lựu đạn đánh vào 1 trung đội dân vệ làm chết và bị thương hơn 1 tiểu đội (Chết 4, bị thương 5) bọn này hoang mang dao động rồi tan rã luôn. Tháng 2/1965, tỉnh bố trí đồng chí Trần Việt Tân về làm huyện đội trưởng Hàm Thuận, đồng chí Nguyễn Văn Bốn bí thư huyện ủy kiêm chính trị viên Huyện đội. Các bộ phận phục vụ như tham mưu, chính trị, hậu cần cũng được tăng cường cán bộ để hoạt động. Lúc 11 giờ 20 phút ngày 20/2/1965, nhận được tin du kích mật báo cáo, bọn tề ấp phối hợp với bọn dân vệ và khoảng một tiểu đội biệt kích quận đang truy bắt 10 cơ sở của ta và đang tập trung tại khu vực Lò rèn cách cổng phía Nam chừng 200m, chờ xe đến chở về Phan Thiết. Ban chỉ huy đơn vị 430 cho lực

lượng xuất kích ngay, bí mật vận động theo bìa rừng, cặp theo suối Ông Tín chui rào vào ấp. Lợi dụng nhà dân để tiếp cận mục tiêu và nổ súng vào bọn dân vệ diệt một số tên, một số tên bung chạy lên đầu cồng ấp thì gặp cánh quân của trung đội 1, đơn vị 430 đánh xuống, diệt một số tên, bọn còn lại cởi bỏ binh phục vút súng lẫn trốn trong dân. Một bộ phận lực lượng từ cồng phía nam đánh lên truy kích bọn địch đang tháo chạy về phía Đông. Đàn trâu của ông Lê Văn Hải thấy lính chạy rượt đuổi theo dùng sừng chém chết 1 tên, bị thương nhiều tên khác. Hai tên ác ôn khét tiếng là Bản và Mới cũng chạy ra hướng sông Cái may mắn thoát chết. Số cán bộ cơ sở bị địch bắt được ta giải thoát, cán bộ chính trị đến động viên và đưa ra căn cứ bố trí công tác. Ta hoàn toàn làm chủ trận địa tiến hành lục soát. Sau 20 phút chiến đấu, đơn vị 430 Hàm Thận và du kích xã Hàm Chính đã diệt và bắn bị thương 15 tên, bắt 8 tên, thu 20 súng các loại, có 2 trung liên và nhiều quân trang quân dụng khác. Sau trận đánh hàng trăm đồng bào nổi dậy đốt phá rào ấp trở về ruộng đất cũ làm ăn. Để ghi nhớ chiến công này, anh em đơn vị 430 đặt tên chỗ

đóng quân là công sự 2 trung liên. Tiếp theo những ngày cuối tháng 2/1965, ta vũ trang tuyên truyền phá banh các ấp 18, An Phú, Tân Điền, Tân An, Xuân Phong, Đại Năm, Phú Hội làm chủ đường 8. Chính quyền cách mạng ở nhiều xã ra đời. Trước thắng lợi dồn dập của quân và dân ta, công tác binh vận cũng phát huy hiệu quả. Tháng 2/1965, chị Hai Sinh (Tính) đã thuyết phục được 1 trung đội dân vệ ở Bàu Ốc do anh Phú Bồ chỉ huy mang toàn bộ vũ khí về với cách mạng. Ở Tuy Hòa cơ sở cũng đã vận động được anh Bôn người dân tộc Chăm đưa 1 tiểu đội dân vệ theo kháng chiến. Đến cuối tháng 3/1965, ta phá dứt điểm các ấp chiến lược Bàu Ốc, SaRa, Tuy Hòa, Long Hoa và mảng Nam Hàm Thuận như Phú Nhang, Phú Sung, Phú Thọ, Phú Lộc cùng với hệ thống ấp chiến lược trên đường 8 bị phá rã trước đó, tạo thành một vùng giải phóng rộng lớn từ Bắc đến Nam, từ Tây sang Đông của huyện Hàm Thuận, trực tiếp uy hiếp mạnh đến thị xã Phan Thiết.

Trước khí thế chiến thắng của cách mạng miền Nam và của mỗi địa phương đã đẩy địch vào thế ngày càng suy yếu, co thủ, Huyện ủy Hàm Thuận phát động toàn Đảng, toàn Dân,

toàn Quân trong huyện đẩy mạnh hoạt động phối hợp với lực lượng tỉnh quyết giải phóng huyện nhà. Tháng 4/1965, ban chỉ huy quân sự huyện rút tân binh, điều du kích thoát ly thành lập đại đội 430 Hàm Thuận tại râm Le Bàu Muống thuộc xã Hàm Thạnh. Ban chỉ huy đại đội gồm có đồng chí Nguyễn Văn Hương huyện đội phó kiêm đại đội trưởng, Nguyễn Hữu Hiếu chính trị viên phó huyện kiêm chính trị viên đại đội, đồng chí Lê Văn Nhất làm đại đội phó, Lê Thanh Phong làm chính trị viên phó đại đội, Thạch Cảnh Tri làm y tá, Huỳnh Ngọc Tuấn làm quản lý.

Đại đội có 3 trung đội đầy đủ quân số 120 đồng chí, Phạm Ngọc Hùng trung đội trưởng trung đội 1, Nguyễn Văn Dũng trung đội trưởng trung đội 2, Dương Văn Lợi trung đội trưởng trung đội 3. Đại đội được trang bị đầy đủ có đại liên, trung liên, tiểu liên, súng cối, súng trường...

Tháng 5/1965, ban chỉ huy quân sự huyện rút trung đội 3 của đại đội 430 thành lập trung đội độc lập (B5) tăng cường cho phía Nam do đồng chí Trần Ngọc Thanh làm trung đội trưởng (đồng chí Dương Văn Lợi trung đội trưởng bị

thương đang điều trị ở bệnh xá), điều du kích Hàm Chính, Hàm Liêm thành lập trung đội 3 do đồng chí Lâm Điền làm trung đội trưởng. Đại đội 430 vẫn có 3 trung đội do đồng chí Lê Văn Nhất làm đại đội trưởng, đồng chí Lê Thanh Phong làm chính trị viên. Đồng chí Hiếu, Hương về lại huyện đội giữ chức vụ cũ. Lúc này tỉnh bổ nhiệm đồng chí Ung Minh Đức (Hòa) về làm huyện đội phó nên đồng chí Hương huyện đội phó thường đi theo sát để chỉ đạo đại đội 430.

Sau khi điều chỉnh lực lượng, sắp xếp cán bộ, huyện ủy Hàm Thuận chỉ đạo phải đánh tiêu diệt bộ máy kềm và lực lượng kềm tại ấp Bình Lâm đưa dân về đất cũ làm ăn. Huyện ủy cử đồng chí Năm Nhẫn huyện ủy viên trực tiếp chỉ đạo, điều trung đội 1 của đại đội 430 và 1 trung đội thiếu (2 tiểu đội) du kích xã Hàm Chính trực tiếp làm nhiệm vụ chiến đấu tiêu diệt địch giải phóng dân.

Ấp chiến lược Bình Lâm là ấp kiểu mẫu của quận Thiện Giáo địch ra sức xây dựng khá kiên cố nhưng đã bị ta đánh đi đánh lại rất nhiều lần. Sau mỗi lần ta đánh chúng đều đưa quân đến tái chiếm và củng cố lại. Ở đây thường xuyên có 1 trung đội dân vệ đầy đủ quân số 30

tên và trang bị khá mạnh có trung liên, tiểu liên, súng trường garăng, lựu đạn và các loại mìn để phòng thủ. Ngoài ra quận Thiên Giáo thường xuyên phái đến đây 1 đại đội biệt kích để tổ chức phục kích đánh phá cơ sở, truy bắt cán bộ ta. Ngày 20/4/1965, trung đội 1 thuộc đại đội 430 Hàm Thuận do đồng chí Phạm Ngọc Hùng chỉ huy phối hợp với du kích Hàm Chính tập kích vào ấp chiến lược Bình Lâm giữa ban ngày, diệt và bắt 1 trung đội dân vệ, thu 20 súng..

Để tiếp tục thực hiện chủ trương phá ấp mở vùng, ban chỉ huy tỉnh đội quyết định tập kích ấp chiến lược Phú Long, một ấp chiến lược lớn nằm ngay trên QL1A cách Phan Thiết 7 km về phía Bắc. Ngày 17/5/1965, các đơn vị đại đội 486 làm nhiệm vụ chủ công được tăng cường đại đội trợ chiến 487 và đại đội 488 làm lực lượng dự bị xuất phát bằng nhiều cách như cải trang đi xe đạp, ngồi xe lam, vận động đường tắt... đánh vào các mục tiêu theo phân công. Sau 20 phút chiến đấu, ta làm chủ Phú Long, diệt tại chỗ 12 tên, bắn bị thương một số, bắt 5 tên dân vệ, thu 8 súng. Mất Phú Long giữa ban ngày, tên chỉ huy trưởng tiểu khu Bình Thuận

lập tức cho 2 đại đội bảo an 443 và 887 có 3 xe bọc thép yểm trợ từ Phan Thiết lên giải tỏa, đã bị đại đội 486, 487 và 488 chặn đánh quyết liệt ngay tại bờ sông Hội Nhơn (Đầu cầu Phú Long). Sau gần 2 giờ chiến đấu, ta đã diệt và bắt bị thương hơn 100 tên, bắt 59 tên, bắt bị thương 1 xe bọc thép M113, thu 90 súng các loại. Có 2 đại liên, 2 trung liên và 1 cối 60 ly và nhiều đồ dùng quân sự. Ta phá rã ấp Phú Long đưa 500 đồng bào về đất cũ làm ăn. Tiếp theo ngày 27/5/1965, lực lượng tỉnh đánh giải phóng ấp Phước Thiện Xuân, tạo thế tranh chấp và làm chủ từ Phú Hải ra Rạng, vây ép cô lập Mũi Né.

Sau hoạt động Đông Xuân và Hè 1965, thế trận trên địa bàn Hàm Thuận có sự chuyển biến lớn. Nhiều vùng tạm chiếm đã chuyển lên thành vùng tranh chấp khá như Đại Năm, Xuân Phong, Phú Hội, Tân An, Hàm Kiệm, Hàm Thắng, Phú Long, Phú Hải, Phước Thiện Xuân... tạo thế vây ép địch sát thị xã Phan Thiết, mảng Nam Hàm Thuận ta làm chủ từ km 12 đến km 30 quốc lộ 1A.

Trong vùng địch cơ sở phát triển khá nhanh cả về số lượng và chất lượng. Các đoàn thể, các

tổ chức Đảng, chính quyền được kiện toàn. Các xã đều có chi bộ, nhiều xã có Đảng ủy như Hàm Thanh, Hàm Liêm, Hồng Sơn. Lực lượng vũ trang cũng được tăng nhanh.

Ngày 13/8/1965, đại đội 430 phối hợp với du kích xã Hàm Thắng tổ chức chặn đánh bọn nghĩa quân lấy gạo của dân ở nhà máy ông Tư Lái. 5 giờ sáng, 2 cánh quân địch từ Hàm Nhơn qua và Phan Thiết lên, ta vừa đánh vừa di chuyển. Nguyễn Hữu Tín bí thư xã Hàm Thắng làm chính trị viên, Phạm Ngọc Hùng quyền đại đội trưởng làm chỉ huy trưởng trận đánh bình tĩnh chỉ huy đơn vị chiến đấu suốt gần 2 tiếng đồng hồ. Khi đơn vị qua khỏi cầu Liêm đường 8 thì bọn địch cũng không dám đuổi theo, trận này ta diệt 40 tên địch. Ta cũng hy sinh 7 đồng chí.

Ngày 15/8 ban chỉ huy huyện đội điều trung đội 3 do Nguyễn Hữu Thành làm trung đội trưởng, Nguyễn Ngọc Trung làm trung đội phó cùng đồng chí Phong chính trị viên đại đội về đứng chân ở Hàm Phú phối hợp với du kích xã đánh địch ở ấp 18 bung đuổi càn quét bảo vệ cho dân sản xuất. 12 giờ trưa ngày 20/8, 1 tiểu đội của trung đội 3 cùng 1 tổ du kích xã cải trang đi từ cây số 19 vào ấp nổ súng diệt 8 tên biệt kích Chàm,

thu 6 súng. 5 giờ sáng ngày 21/8, đại đội biệt kích Chàm theo dấu ta vào Cà Dập Hàm Phú bị trung đội 3 cùng du kích xã chặn đánh và truy đuổi chúng chạy ra cây số 21 đường 8, diệt 15 tên. Ngày 24/8, đại đội biệt kích càn vào Phú Minh (Làng Mā) lại bị ta chặn đánh và truy đuổi ra đến ruộng Móc, diệt 20 tên. Bị chặn đánh liên tiếp, bọn biệt kích không dám càn vào Hàm Phú, nhân dân phấn khởi đẩy mạnh tăng gia sản xuất.

Ngày 28/8/1965, theo chỉ thị của tỉnh đội, huyện điều toàn bộ trung đội 3 bổ sung cho Quân khu 6. Điều trung đội 1 do Phạm Ngọc Hùng làm trung đội trưởng, đồng chí Minh làm chính trị viên, tổ chức thành trung đội độc lập gọi là B9 về đứng chân ở địa bàn Hàm Phú hoạt động, trực thuộc ban chỉ huy huyện đội. Điều du kích thành lập lại trung đội 1 của đại đội 430 do anh Dũng xã đội trưởng Hàm Hiệp làm trung đội trưởng. Lực lượng vũ trang huyện lúc này có: đại đội 1/430 đứng chân hoạt động ở Tam Giác và 2 trung đội độc lập là B5 đứng chân hoạt động ở mảng Nam của huyện và B9 đứng chân ở mảng Hàm Phú, Hàm Trí. Tháng 11/1965, tiểu đoàn 482 của tỉnh hoạt động mảng

Bắc tỉnh, thu một số kết quả không đáng kể. Tháng 12/1965, đồng chí Tham mưu trưởng tiểu đoàn hy sinh. Tháng 2/1966 tiểu đoàn về lại chiến trường Hàm Thuận, tỉnh điều đồng chí Trần Việt Tân huyện đội trưởng Hàm Thuận về làm tiểu đoàn phó Tham mưu trưởng tiểu đoàn 482, đưa đồng chí Nguyễn Hữu Phương (Thiệp) về làm huyện đội trưởng Hàm Thuận, đồng chí Nguyễn Văn Bốn bí thư huyện ủy kiêm chính trị viên huyện đội, các đồng chí Hương, Hòa huyện đội phó, Hiếu chính trị viên phó.

Thực hiện chủ trương của trên, huyện ủy phát động trong toàn lực lượng đẩy mạnh hoạt động đánh địch, phá ấp mở vùng, diệt địch giải phóng dân. Trong năm 1965, quân dân trong huyện cùng lực lượng trên phá hàng loạt ấp chiến lược, bức rút nhiều đồn bót, diệt nhiều sinh lực địch, tạo thế liên hoàn xã liên xã, huyện liền huyện. Vùng giải phóng nối từ miền núi xuống đồng bằng và ven biển, đưa số dân trong vùng giải phóng và vùng tranh chấp mạnh lên đến 65.000 người. Vùng địch kiểm soát bị thu hẹp dần, chúng lùi sát về Mũi Né, Phú Long, Trinh Tường, Ngã Hai. Ma Lâm bị cô lập hoàn toàn, địch muốn đi lại, tiếp tế phải dùng lực

lượng mở đường. Tên Nguyễn Đức Mỹ quận trưởng quận Thiện Giáo đã khẩn thiết xin tiểu khu Bình Thuận cho dời quận về Phú Long.

Với những thắng lợi quan trọng bước đầu, quân dân Hàm Thuận đã góp phần cùng quân dân Bình Thuận và toàn Miền làm phá sản chiến lược "Chiến tranh đặc biệt" của đế quốc Mỹ.

Để cứu nguy cho chế độ Sài Gòn sắp sụp đổ, Nhà Trắng quyết định triển khai ồ ạt 14 tiểu đoàn lính chiến đấu Mỹ vào Nam Việt Nam thông qua chiến lược quân sự "Tìm và diệt" của Oét-mô-len (Westmoreland) nhằm thay thế chiến lược "Chiến tranh đặc biệt" đã bị thất bại. Mục tiêu bao trùm của chiến lược là triển khai một lực lượng lớn từ Mỹ sang tiến hành cuộc chiến tranh trên bộ, dùng phản công tiêu diệt chủ lực ta hòng giành thắng lợi quân sự trên chiến trường miền Nam, kết hợp đẩy mạnh chiến tranh bằng không quân ra miền Bắc để buộc ta thương lượng theo điều kiện của Mỹ.

Thực hiện mưu đồ trên từ tháng 8/1965, quân Mỹ đã có mặt ở một số tỉnh trên chiến trường Nam Việt Nam. Ở Bình Thuận quân Mỹ có chậm hơn.

Ngày 21/11/1965, với một lực lượng lớn gồm
lữ đoàn thuộc sư đoàn 101 Mỹ, 3 chi đoàn thiết
giáp khoảng 100 xe, cùng với 2 trung đoàn 43,
48 thuộc sư đoàn 10 của ngụy tiến hành càn
quét, đánh phá dài ngày ở 2 huyện Tánh Linh
và Hoài Đức.

Với tinh thần quyết đánh Mỹ và thắng Mỹ,
quân và dân ta đã bám đánh quyết liệt diệt tại
chỗ hơn 220 tên Mỹ ngụy, trong đó có 150 tên
Mỹ, bắn rơi 5 máy bay, bắn cháy 1 xe tăng,
thu 31 súng các loại.

Tuy nhiên trên địa bàn Hàm Thuận và các
huyện phía Bắc Bình Thuận chưa có quân Mỹ
đến nhưng dựa vào tình thế chung, bọn ngụy
quân, ngụy quyền đã gượng dậy, xua quân vào
lấn chiếm các ấp ven thị xã, thị trấn và trên
các trục lộ giao thông với lực lượng từ 1 đại đội
đến tiểu đoàn, dùng không quân bắn phá vào
các vùng căn cứ ta. Bên trong vùng kiểm soát,
chúng ra sức củng cố lại hệ thống tề điệp, đẩy
mạnh chiến tranh tâm lý, chiêu hồi, chiêu hàng
hòng lung lạc tinh thần chiến đấu của quân và
dân ta. Chúng tăng cường đồn quân bắt lính để
tăng nhanh quân số của bảo an, dân vệ, củng
cố và phát triển hệ thống đồn bót, chướng ngại,

hình thành trở lại các vành đai ấp chiến lược từ Phú Long đến Tân An, Phú Hội đến Ngã Hai, trọng điểm là Xuân Phong, Đại Nấm quanh thị xã Phan Thiết.

Mặt khác, chúng ráo riết bao vây kinh tế ta như cho xe bọc thép càn phá những cánh đồng lúa chín ở vùng giáp ranh, rải chất độc hóa học phá hoại những rẫy lúa, rẫy mì của đồng bào và các cơ quan, đơn vị, ngăn cấm đồng bào đi lại mua bán giữa vùng chúng kiểm soát và vùng tranh chấp, vùng giải phóng. Đứng trước những thách thức mới, là phải đương đầu với chiến lược "Chiến tranh cục bộ". Quân dân Hàm Thuận cũng như quân dân tỉnh nhà đã chuẩn bị cho mình những điều kiện cần thiết để chiến đấu và chiến thắng đế quốc Mỹ xâm lược.

Trước hết là công tác Đảng, công tác chính trị đối với lực lượng vũ trang được tỉnh ủy đặc biệt quan tâm, luôn luôn theo sát nhằm giải quyết tư tưởng "Sợ Mỹ" và xây dựng quyết tâm "Đánh Mỹ, diệt ngụy" giữ vững quyền làm chủ chiến trường. Nhiều lớp học tập Nghị quyết của TW, TW Cục và Quân khu, Tỉnh ủy về tình hình nhiệm vụ mới và các lớp học cho các đối tượng phát triển Đảng. Các cuộc vận động như xây

dựng chi bộ 4 tốt, chi đoàn tiên tiến, đại đội giỏi và phong trào thi đua quyết thắng...

Để tiếp tục chiến đấu và chiến thắng đế quốc Mỹ xâm lược huyện ủy Hàm Thuận còn đặt vấn đề bồi dưỡng sức dân, đẩy mạnh tăng gia sản xuất, thực hiện một số chính sách về ruộng đất ở vùng giải phóng. Chính quyền cách mạng chia ruộng công điền, ruộng vắng chủ, ruộng của ác ôn bỏ chạy vào thành phố, thị xã cho nông dân nghèo, vận động địa chủ san sẻ ruộng cho nông dân. Nhờ đó, nông dân càng phấn khởi, an tâm sản xuất và ủng hộ kháng chiến. Các cơ quan, đơn vị cũng phát động phong trào thi đua tăng gia sản xuất, cải thiện đời sống, các đơn vị vũ trang đứng chân ở đâu đều phải có nhiệm vụ đánh địch bảo vệ sản xuất ở đó.

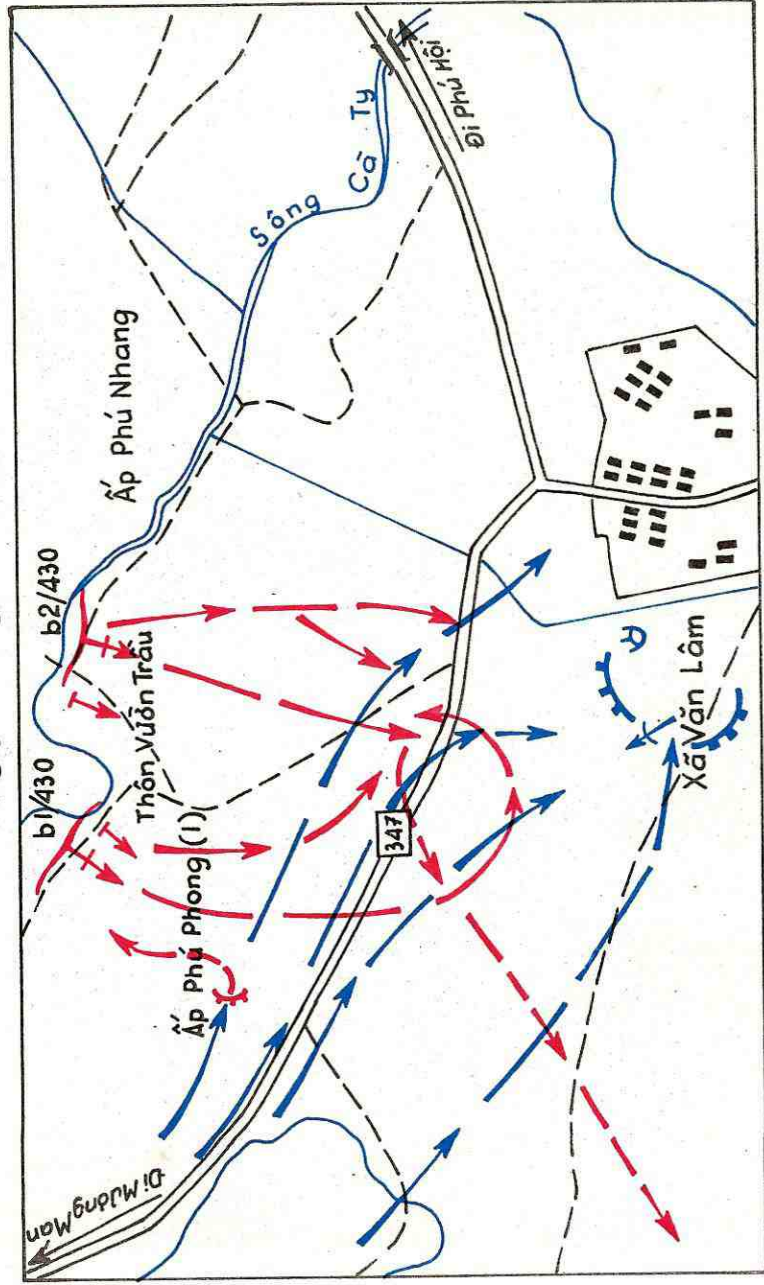
Bước vào năm 1966, quân chiến đấu Mỹ đã thực sự tham chiến trên một số địa phương của Bình Thuận nhưng huyện Hàm Thuận chưa có quân Mỹ đến. Do đó phong trào chiến tranh du kích ở đây vẫn phát triển thuận lợi. Huyện ủy Hàm Thuận phát động phong trào nhân dân du kích chiến tranh, phá ấp mở vùng, giành dân, giữ vững vùng căn cứ giải phóng. Kết hợp 3 thứ

quân, liên tục hoạt động sâu vào vùng địch, phá kho tàng cắt đứt giao thông. Tranh thủ xây dựng thực lực cách mạng, sẵn sàng đánh quân Mỹ ngụy trong tình hình mới.

Để tăng cường hoạt động phía Nam của huyện, huyện ủy, ban chỉ huy huyện đội Hàm Thuận quyết định thành lập đại đội 2/430 nòng cốt từ trung đội độc lập B5. Rút một số thanh niên và du kích thoát ly của các xã giải phóng tổ chức đại đội. Do đồng chí Dương Văn Lợi làm đại đội trưởng và đồng chí Lê Văn Phúc làm chính trị viên. Đơn vị có 2 trung đội do Trần Ngọc Thanh làm trung đội trưởng trung đội 1, đồng chí Trung làm trung đội trưởng trung đội 2 quân số 60 người trang bị đầy đủ. Đơn vị có 3 Đảng viên, tổ chức 1 chi bộ, 1 chi đoàn.

Sau khi thành lập Thường vụ huyện ủy chủ trương điều đại đội 2/430 về đứng chân hoạt động đánh cho được bọn biệt kích thường xuyên đánh phá đội công tác Hàm Mỹ, hỗ trợ cho phong trào chiến tranh du kích ở đây phát triển. Ngày 5/2/1966, đại đội 2/430 ra quân trận đầu tổ chức phục kích đánh bọn bảo an đi mở đường từ Mương Mán về chi khu Hàm Thuận. Bọn địch đi đầu cách ấp Văn Phong khoảng 300 mét thì

TRẬN VẬN ĐỘNG TẬP KỊCH DIỆT ĐẠI ĐỘI BẢO AN
TẠI THÔN VƯỜN TRẦU XÃ HÀM MỸ, CỬA ĐẠI ĐỘI 2/430
(Ngày 5 tháng 2 năm 1966)

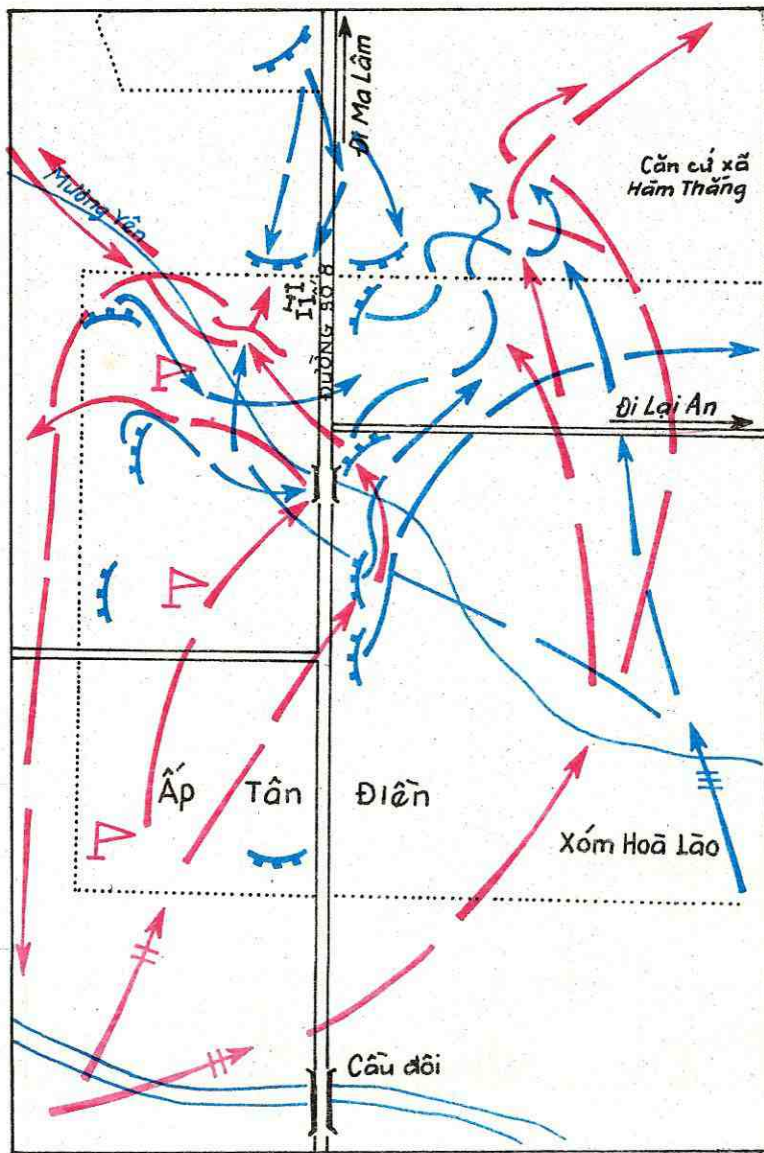

bất ngờ bị bộ phận chặn đầu của đồng chí Trung nổ súng chặn lại diệt ngay 1 số tên, 1 số tên khác liêu chết chạy thẳng vào áp. Đội hình phía sau dồn lại lợi dụng bờ ruộng chống trả quyết liệt. Tên trung úy đại đội trưởng đứng quan sát, chỉ huy khẩu đại liên và khẩu cối 60 ly bắn vào đội hình ta. Bộ phận chủ yếu do đồng chí Lợi đại đội trưởng chỉ huy bất ngờ đánh thẳng vào sườn trái của địch, khẩu trung liên của đồng chí Xiêm bắn chính xác diệt ngay tên trung úy và bộ phận cối 60 ly, khẩu đại liên địch kéo chạy. Chớp thời cơ ta xung phong đánh thẳng vào giữa đội hình địch làm chúng rối loạn bung chạy dạt về phía tây đường. Cánh quân đi phía tây đường nghe súng nổ dữ dội, chúng cho triển khai đội hình chiến đấu và dùng cối 60 ly bắn chi viện, mảnh cối rơi làm đồng chí Lợi bị thương ở tay, đồng chí Xiêm xạ thủ trung liên hy sinh. Đồng chí Phúc chính trị viên đại đội hội ý chớp nhoáng và cho thu dọn chiến trường nhanh chóng rời khỏi trận địa. Sau nửa giờ chiến đấu quyết liệt đại đội 2/430, bộ đội địa phương Hàm Thuận đã diệt 20 tên địch, bắn bị thương 15 tên, thu 1 cối 60 ly, 25 quả đạn và 2 súng trường. Ta hy sinh 1, bị thương 2.

Trận đánh tuy ngoài kế hoạch tác chiến cơ bản nhưng đơn vị đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ, giành thắng lợi to lớn, xây dựng được niềm tin trong cán bộ và nhân dân. Sau chiến thắng này, đại đội 2/430 nhanh chóng phát triển thực lực, xây dựng thành một đại đội hoàn chỉnh có 3 trung đội và trang bị đầy đủ.

Nhằm tiêu diệt sinh lực địch, đẩy quân nguy vào thế tan rã nhanh hơn. Vào lúc 12 giờ 30 phút ngày 21/2/1966, bằng một trận vận động phục kích, tiểu đoàn 482 phối hợp với dân quân du kích 2 xã Hàm Chính, Hàm Thắng diệt gọn đại đội bảo an 888 cùng 3 liên đội dân vệ hộ tống tiếp tế mở đường từ Phan Thiết về Ma Lâm đoạn từ Bình Lâm đến cầu 14 đường 8. Diệt 87 tên, bắt 90 tên, tên quận trưởng Nguyễn Đức Mỹ và tên chi trưởng cảnh sát Đặng Bình An chết tại chỗ, đốt cháy 6 xe, thu 2 xe GMC, 17 súng và rất nhiều lương thực, thực phẩm chở về căn cứ. Theo hiệp đồng khi mặt trận A nổ súng thì mặt trận B đại đội 1/430, đại đội 450 và du kích 5 xã Hàm Thạnh, Hàm Phong, Hàm Hiệp, Hàm Tiến, Hàm Liêm vượt qua đường 8 từ hướng Đông bắc đánh thẳng vào ấp Tân Điện, đại đội 450 cùng khẩu cối 60 ly từ hướng Tây

TRẬN PHỤC KÍCH ĐÁNH GIAO THÔNG ĐƯỜNG SỐ 8 CỦA CÁC ĐẠI ĐỘI
430, 450 VÀ DU KÍCH HÀM THUẬN PHỐI HỢP TRẬN ĐỊA B
(Ngày 21 tháng 2 năm 1966)

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925

1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950

nam đánh lên hình thành thế bao vây diệt đại đội bảo an 442 tại chợ Chiều (Km 6 đường 8). Tại đây ta diệt hơn 10 tên địch, thu 1 trung liên, 8 súng trường.

Bọn cộng hòa đang chốt tại Hầm Đá Bình An tổ chức chi viện, bọn địch ở Phan Thiết theo đường 1 đến cầu Bến Lội rồi thọc thẳng vào xóm Hào Lào từ phía sau đánh tới. Đại đội 1/430, đại đội 450, lực lượng du kích và ban chỉ huy bị kẹp giữa 2 cánh quân địch, chiến sự ác liệt diễn ra, ta tập trung lực lượng hỏa lực đánh mạnh vào đội hình địch để vượt vòng vây ra ngoài. Nhưng vì lực lượng địch quá đông, lực lượng ta có hạn nên nhiều cán bộ chiến sỹ đã chiến đấu đến viên đạn cuối cùng và anh dũng hy sinh. Tuy vậy ta cũng đã đánh tiêu hao nặng 2 đại đội bảo an 442, 443 và 1 đại đội cộng hòa diệt tại chỗ 72 tên, bắn bị thương 27 tên. Địch bị thiệt hại nặng phải dừng lại ở Tân Điền để giải quyết hậu quả.

Đêm 21/2, ta tiếp tục đánh thẳng vào quận lỵ Thị trấn Giáo, phát loa kêu gọi địch đầu hàng nhưng chúng dựa vào lô cốt mẹ chống trả quyết liệt. Chúng gọi máy bay và pháo bắn dữ dội làm ta thương vong nên phải lui ra. 10 ngày

sau vào lúc 5 giờ 20 phút ngày 4/3, tiểu đoàn 482 tập kích vào ấp Tầm Hưng diệt gọn đại đội bảo an 443 đánh tan 4 trung đội dân vệ. Diệt và bắn bị thương 45 tên, bắt 75 tên, thu hơn 50 súng các loại, phá rã bộ máy kèm kẹp của địch ở đây.

Địch quyết giữ chi khu Thiện Giáo và Liên tỉnh lộ 8 để khống chế Tam Giác, bảo vệ trung tâm đầu não của chúng ở Phan Thiết. Tháng 4/1966, tiểu khu Bình Thuận đưa 1 tiểu đoàn lính cộng hòa lên tái chiếm Bình An, đào công sự và chốt xung quanh khu vực nhà Thất Mẫn. Sau 2 tháng lấn chiếm, địch đã gây nhiều tội ác đối với dân vùng này. Trước tình hình đó, lãnh đạo tỉnh phát động các đơn vị quyết tâm tiêu diệt địch để trả thù cho đồng bào Tam Giác. Với tinh thần quyết chiến, quyết thắng. Đêm 18 rạng 19/6/1966, tiểu đoàn 482 phối hợp với đại đội 1/430 Hàm Thuận do tiểu đoàn trưởng Nguyễn Minh Quyết chỉ huy chung tập kích đánh phủ đầu bọn địch vừa mới đến thay thế diệt 2 đại đội bộ binh, 1 đại đội trợ chiến, bắt 12 tù binh, thu hơn 100 súng và các loại phương tiện chiến tranh khác. Thành tích trên được chính phủ cách mạng lâm thời Cộng Hòa miền Nam

Việt Nam tặng thưởng Huân chương chiến công hạng Nhì.

Mặc dù bị đánh liên tiếp nhưng bọn địch chưa từ bỏ đường 8 và ấp Tân Điền. Ở đây có 1 đại đội bảo an, 1 đại đội thám kích chốt giữ. Hàng ngày đi lùng sục các vùng xung quanh để bắt người, cướp của. Chiều ngày 26/8/1966, dưới sự chỉ huy của tiểu đoàn trưởng Nguyễn Minh Quyết, đại đội 1 tiểu đoàn 482 xuất kích đánh thẳng vào đội hình của đại đội bảo an 784. Đại đội 3 từ hướng Tây nam đánh vào chỗ đại đội thám kích. Bị đánh bất ngờ bọn địch bị tiêu diệt phần lớn ngay từ đầu, số còn lại tháo chạy về hướng Hàm Thắng liền bị đại đội 2/482 đón đánh. 3 bên 4 bề bị vây chặt, tên Phạm Châu Duy đại đội trưởng và 1 trung đội lính hạ vũ khí đầu hàng. Ta bắt 35 tên, diệt và bắn bị thương 107 tên, thu 75 súng các loại và nhiều phương tiện thông tin liên lạc khác.

Phát huy thắng lợi. Chiều 15/8, tiểu đoàn tập kích vào ấp Đại Nấm diệt đại đội bảo an 788, 2 trung đội tâm lý chiến và 1 đoàn bình định, giết và làm bị thương 80 tên địch, thu 50 súng các loại. Ngày 2/8, tiểu đoàn phối hợp cùng đại đội 2/430 Hàm Thuận đánh địch tại Hồ Me

Ba (Phú Hội) diệt đại đội biệt kích 953 và 1 đoàn bình định, giết và làm bị thương 154 tên, thu 50 súng và 200 viên đạn cối.

Chiến thắng trên đường 8 và các ấp ven thị xã đã gây chấn động mạnh vào Phan Thiết làm cho ngụy quân, ngụy quyền hoang mang dao động, bọn tề điệp ác ôn rệu rã. Tiểu khu Phan Thiết có tiếng là "Tiểu khu cứng rắn" nay phải liên tục kêu cứu.

Trước tình hình thị xã Phan Thiết bị uy hiếp nặng, tiểu khu Bình Thuận kêu cứu liên tục. Bộ chỉ huy Mỹ ở Sài Gòn không thể trì hoãn được nữa đành cấp tốc đổ quân chiến đấu Mỹ vào Bình Thuận. Chiến tranh cục bộ thực sự bắt đầu trên quê hương Hàm Thuận.

Gần 6 năm liên tục chiến đấu, đơn vị 430, bộ đội địa phương Hàm Thuận từ một trung đội 18 đồng chí, là những thanh niên trong vùng địch kiểm soát thoát ly tham gia kháng chiến, cùng với nhân dân xây dựng và phát triển phong trào du kích chiến tranh ngày càng vững mạnh. Bản thân đơn vị đã phát triển thành 2 đại đội và 1 trung đội độc lập, chiến đấu, phối hợp chiến đấu đánh nhiều trận xuất sắc góp phần cùng quân và dân tỉnh nhà đánh bại chiến lược chiến tranh đặc biệt của Mỹ ngụy.

CHƯƠNG HAI

KIÊN CƯỜNG BẮM TRỤ ĐÁNH QUÂN XÂM LƯỢC MỸ VÀ BÈ LỮ TAY SÀI GÓP PHẦN LÀM THẤT BẠI CHIẾN LƯỢC CHIẾN TRANH CỤC BỘ

(Tháng 9/1966 - 10/1968)

I - ĐẠI ĐỘI 430 HÀM THUẬN BẮM TRỤ ĐÁNH QUÂN MỸ XÂM LƯỢC:

Ngày 27/8/1966, bộ chỉ huy Mỹ ở Sài Gòn lập tức ném lữ đoàn kỵ binh bay và lữ đoàn dù thuộc sư đoàn 101 Mỹ vào cứu nguy cho Bình Thuận. Chúng rải quân từ Camp Ésépic đến Lầu

Ông Hoàng đóng chốt tại Bà Gò Tân Nông, Nồng Cà Tang, Mường Mán, Núi Chùa. Các trận địa pháo 105ly, 155ly và 175ly ngày đêm bắn phá điên loạn vào chiến trường Tam Giác, vùng căn cứ kháng chiến. Xe tăng, xe bọc thép, chạy dọc cắt ngang ủi phá địa hình. Các loại máy bay phản lực, trực thăng phóng pháo, tàu gáo bay khắp bầu trời Tam Giác, khu Lê Hồng Phong, sẵn sàng ném bom, bắn đại liên róc kết, ném đạn cối xuống bất cứ chỗ nào chúng nghi ngờ. Ngày đêm bom đạn Mỹ đã trút xuống vùng giáp ranh, vùng căn cứ không thể nào đếm xuể "Chiến tranh cục bộ" thực sự bắt đầu ở Bình Thuận, Hàm Thuận diễn ra với 1 quy mô lớn và ác liệt.

Trọng điểm đánh phá của địch là các ấp dọc đường số 8, quốc lộ 1A và vùng ven thị xã Phan Thiết nhằm đẩy lực lượng ta ra xa, giải tỏa áp lực đang đè nặng lên tiểu khu Bình Thuận. Tiếp tục củng cố đồn bót, gom dân vào các ấp chiến lược, cố gắng mở lại các tuyến đường giao thông đã bị tắc kể cả đường sắt. Mỹ tiến hành càn quét đánh phá vòng ngoài hỗ trợ cho quân nguy và bọn bình định đánh bên trong nhằm gom dân lập ấp, lấn chiếm đóng thêm đồn bót để kiểm soát. Đi đôi với đánh phá ác liệt, địch

tăng cường do thám gián điệp chiến tranh tâm lý, chiêu an, chiêu hồi, tuyên truyền sức mạnh của Mỹ, lối sống của Mỹ để củng cố lòng tin cho ngụy quân, ngụy quyền; kết hợp bắt lính đôn quân một cách ồ ạt để bù vào số quân bị diệt và tan rã.

Đã hơn 1 tuần qua mà bộ đội, dân quân du kích ở vùng này vẫn chưa đánh được Mỹ, kể cả những đơn vị thiện chiến của tỉnh đã từng giáng cho quân ngụy nhiều đòn đau chí mạng ở đường 8 rục lửa, ở Tam Giác kiên cường như tiểu đoàn 482, đại đội đặc công 481 và đại đội 430 Hàm Thuận cho đến lúc này vẫn chưa nổ súng được. Đánh Mỹ quả là một việc rất khó.

Cán bộ lãnh đạo chỉ huy đang suy nghĩ tìm biện pháp. Trong khi quân Mỹ đang càn quét vòng ngoài, tỉnh quyết định đưa lực lượng tập kích chi khu Thiện Giáo để gây thói động bên trong, tạo khí thế cho bộ đội tiến tới đánh Mỹ có hiệu quả.

Đêm 14 rạng 15/10/1966, tiểu đoàn 482, đại đội đặc công 481, đại đội 1/430 Hàm Thuận và du kích 2 xã Hàm Phú, Hàm Chính bất ngờ nổ súng tiến công Thiện Giáo. Ngay từ đầu, các chiến sỹ ta xung phong áp đảo địch, đánh chiếm

gần hết chi khu. Bọn địch dựa vào lô cốt mà chống trả quyết liệt, ta thương vong mà trời lại sắp sáng nên phải lui ra. Tuy ta chưa đánh dứt điểm được chi khu nhưng cũng đã tiêu diệt được số lớn quân địch, đánh sập hầu hết các lô cốt, nhà lính, chiếm kho vũ khí và thu hơn 30 súng các loại, có cả đại liên, trung liên và súng cối 81 ly.

Giữa lúc ta di chuyển về căn cứ, quân Mỹ dùng trực thăng đuổi theo, phát hiện đội hình và đổ quân đánh vào phía sau gây cho ta thêm một số tổn thất. Nhiều cán bộ tỏ ra lúng túng chưa biết cách đối phó thế nào cho có hiệu quả, một số chiến sỹ lần đầu tiên giáp mặt với quân Mỹ đã nảy sinh tư tưởng ngại bom dây, pháo bầy của Mỹ. Đứng trước kẻ thù mới với phương tiện chiến tranh hiện đại, ta chưa tìm ra hướng đối phó thích hợp. Bộ đội chưa đánh được Mỹ, dân quân du kích càng lúng túng, cán bộ bị dạt ra xa dân, chính quyền cách mạng ở nhiều xã giải phóng bị co lại, nhiều nơi không hoạt động được. Địch ngày càng lấn sâu vào Tam Giác, uy hiếp căn cứ và các cơ quan phía sau, giải tỏa được thế bị bao vây ở 1 số nơi, ổn định được tinh thần ngụy quân ngụy quyền ở cơ sở.

Sau khi củng cố và rút kinh nghiệm ở khu vực Cà Tót. Đêm 21/10/1966, tiểu đoàn 482 chuyển qua căn cứ Lê Hồng Phong vào đứng chân ở đồi 102 khu vực giáp ranh với xã Hồng Liêm và Bàu Thiêu. Do kém cảnh giác nên địch phát hiện. 11 giờ ngày 22/10, chúng dùng trực thăng đổ quân xuống đội hình của tiểu đoàn. Lần đầu tiên bị Mỹ đánh bất ngờ, đại đội 2 bung chạy, đồng chí tiểu đoàn phó củng cố lại đội hình cùng đại đội 3 ở vòng ngoài kiên quyết đánh trả. Sau gần 1 giờ chiến đấu với quân Mỹ, ta vẫn giữ được trận địa diệt tại chỗ 30 tên Mỹ, chiến sỹ Bờ bắn rơi 1 trực thăng cán gáo. Trận này ta tổn thất khá nặng, 23 chiến sỹ hy sinh, bị thương 8 đồng chí.

Đầu năm 1967, quân khu tách 3 huyện phía Bắc thành lập tỉnh Bắc Bình do đồng chí Lê Đình Nguyên làm tỉnh đội trưởng, Nguyễn Gia Tú làm bí thư. Tỉnh Bình Thuận do đồng chí Nguyễn Lê (Phạm Văn Kha) tham mưu phó Quân khu về làm tỉnh đội trưởng. Đồng thời với việc sắp xếp lại địa bàn tỉnh, 1 số cán bộ chủ chốt tiểu đoàn, huyện đội cũng thay đổi. Đồng chí Trần Việt Tân về lại Hàm Thuận làm huyện đội trưởng thay đồng chí Nguyễn Hữu Phương

về trường B của tỉnh. Lực lượng địa phương huyện có đại đội 1/430 vẫn đứng chân ở địa bàn Tam Giác do đồng chí Nguyễn Văn Hương huyện đội phó trực tiếp làm đại đội trưởng, đồng chí Khánh làm đại đội phó, đồng chí Cảnh làm chính trị viên phó. Đại đội 2/430 vẫn đứng chân hoạt động ở mảng Nam của huyện do đồng chí Dương Văn Lợi làm đại đội trưởng, Lê Văn Phúc làm chính trị viên. Trung đội độc lập (B9) vẫn đứng chân hoạt động ở mảng Hàm Phú, Hàm Trí do đồng chí Phạm Ngọc Hùng làm trung đội trưởng và đồng chí Minh làm chính trị viên trung đội. Tình hình quân số của các đơn vị bộ đội tập trung tỉnh và huyện đều giảm. Đại đội 1, đại đội 2/430 còn sắp sỉ 40 - 50 người. Trung đội độc lập còn 18 - 20 người.

Trong thời gian này Quân khu điều tiểu đoàn 840 về đứng chân hoạt động ở tỉnh Bắc Bình để hỗ trợ cho phong trào chống địch lấn chiếm, ủi phá địa hình vùng này. Ở Bình Thuận bọn Mỹ tiếp tục củng cố các vị trí đóng quân và từng bước lấn dần ra các khu vực Cầu Cháy, Núi Đất (Phú Sung), động Bà Hòe (SaRa-Tùy Hòa), cua Bà Phán, điểm cao Tà Zôn. Hàng ngày dùng trực thăng trinh sát, trực thăng "nhảy cóc"

đổ quân xuống những nơi nghi có lực lượng ta đứng chân. Dùng xe cơ giới càn quét và đóng quân dã ngoại ở vùng Tam Giác (Hàm Thuận) một trong những vùng chúng cho là trọng điểm đánh phá. Mỹ tiếp tục đổ quân đóng chốt Núi Chùa sâu vào vùng căn cứ ta, tạo tuyến bảo vệ từ xa để hỗ trợ cho bọn ngụy quân, ngụy quyền bên trong thực hiện kế hoạch bình định cấp tốc, bình định đặc biệt. Chốt Núi Chùa có pháo 105ly và cối 106,7 ly khống chế toàn bộ khu vực Tam Giác và vùng Hàm Phú, Hàm Trí.

Việc ăn ở, đi lại của bộ đội, cơ quan cả phía trước, phía sau đều rất căng thẳng. Các đoàn tải vũ khí, lương thực thường bị tổn thất do biệt kích phục kích hoặc tàu gáo phát hiện đổ quân đánh phá. Máy thu tiếng động chúng bố trí theo các đường mòn để phục vụ cho các trận địa pháo ở Trinh Tường, Núi Chùa, Nồng Cà Tang, Tà Zôn, Mương Mán... bắn phá. Đêm đêm các trận địa pháo này cũng thường bắn vào Tam Giác để ngăn chặn, khống chế nhân dân và bộ đội ta. Trước tình hình trên, huyện ủy phân công đồng chí Nguyễn Văn Bốn bí thư kiêm chính trị viên huyện đội, đồng chí Trần Việt Tân huyện đội trưởng chịu trách nhiệm địa bàn Tam Giác,

động viên, tổ chức bộ đội, đội mũi công tác khắc phục khó khăn, kiên quyết bám trụ địa bàn để hoạt động. Trước hết là đại đội 1/430 bám trụ dưới đường sắt từ Xóm Chồi, Lò Thổi, Bà Chơn, Bà Hải phải thường xuyên bám hầm bí mật, ăn ở, sinh hoạt theo từng trung đội. Đơn vị phải thường xuyên di chuyển chỗ ở, mỗi chỗ ở mới đều phải có hầm bí mật tránh lánh. Đây là thời kỳ căng thẳng nhất và cũng là thời kỳ cách mạng có nhiều tổn thất. Trong khó khăn đó 1 số cán bộ chạy về đầu hàng giặc như tên Võ Đình Diệm phó chủ tịch và Nguyễn Ngô trưởng công an xã Thuận Đức (Tùy Hòa) đầu hàng, chỉ địch bắt cơ sở và lấy đi trên 30 tấn lúa. Nguyễn Keo xã đội trưởng Hàm Thắng chạy về chỉ cho địch lấy đi cả chục tấn lúa và phá hầu hết cơ sở. Đội công tác Hàm Thắng không bám được địa bàn phải dạt qua Hàm Chính vì hầm bí mật ở vùng căn cứ lồm Soài Qùy bị lộ. Đặc biệt tên Nguyễn Trung Trực (Trực Mắm) cán bộ tập kết về làm chính trị viên phó huyện đội Thuận Phong cũng đầu hàng giặc, đánh phá phong trào, phá cơ sở rất ác liệt.

Trước tình hình đó, lãnh đạo tỉnh tổ chức cuộc họp rút kinh nghiệm và nghiên cứu tìm

cách đánh Mỹ như thế nào cho có hiệu quả. Đồng thời phát động phong trào bắn máy bay bay thấp, đánh xe bọc thép trong bộ đội, dân quân du kích và nhân dân vùng căn cứ giải phóng.

Mặc dù đã chạm trán với ta một vài lần nhưng chưa lần nào bị đòn đau nên bọn Mỹ rất chủ quan, ngạo mạn, càn quét ra bên ngoài rồi đóng quân dã ngoại ở luôn đêm để phục kích ta.

Quyết trừng trị địch, hỗ trợ cho dân quân du kích, bộ đội địa phương chống càn thẳng lợi. Tỉnh đội Bình Thuận quyết định sử dụng 1 lực lượng tinh gọn gồm các cán bộ, chiến sỹ được lựa chọn trong các đơn vị trinh sát, đặc công, hỏa lực của tiểu đoàn 482, đại đội 1/430 Hàm Thuận tập kích tiêu diệt chi đoàn xe bọc thép Mỹ đang đóng quân dã ngoại tại Tân Điền.

Lúc 1 giờ ngày 17/2/1967, dưới sự chỉ huy của đồng chí Lương Thái Hà trợ lý tác chiến tỉnh, Lê Quang Hồng đại đội trưởng trinh sát, Lê Văn Bảng đại đội trưởng đặc công 481. Lực lượng ta nổ súng tấn công vào đoàn xe. B40, B41, ĐKZ 57 tập trung bắn mãnh liệt, ngay từ phút đầu nhiều xe bốc cháy, cả đoàn xe lần lượt bị tiêu diệt. Sau 10 phút chiến đấu, các chiến

sỹ ta đã bắn cháy, bắn hỏng 14 xe, 2 xe bị thương nhẹ chạy được về Phan Thiết. Chi đoàn xe bọc thép M113, M118 Mỹ bị tiêu diệt, gần 100 tên Mỹ đền tội. Đây là trận đánh tiêu diệt nhiều sinh lực và phương tiện chiến tranh của Mỹ đầu tiên trên chiến trường Tam Giác Hàm Thuận.

Phối hợp với Tân Điền, tổ công binh của tỉnh tập kích 3 quả mìn ĐH10 vào trận địa pháo địch ở Bà Gò (Hàm Liêm) diệt 50 tên Mỹ, phá hủy 3 pháo 105 ly.

Cùng thời gian trên, tổ du kích mật xã Hàm Chính do Nguyễn Ngọc Thất chỉ huy dùng lựu đạn đánh vào đội hình của lực lượng bảo an đang trên đường từ Bình An kéo xuống Tân Điền chi viện cho bọn Mỹ, diệt 3 tên, bị thương 3 tên, buộc chúng phải dừng lại.

Phản ứng những đòn trừng trị của ta. Ngày 20/2/1967, Mỹ mở cuộc càn lớn vào căn cứ Lê Hồng Phong với 6 tiểu đoàn lính Mỹ và lính Nam Triều Tiên, quyết tìm diệt cơ quan và lực lượng ta ở vùng này. Để hỗ trợ cho cuộc càn, Mỹ dùng máy bay B52 rải bom từ xã Hồng Lâm đến xã Hồng Trung, Hồng Liêm. Sau đó trực thăng chiến đấu, phản lực, pháo biển thay nhau

trút bom đạn vào Ô rô, Hồ Đất, Đồi Cam Đường, rồi từng đoàn trực thăng đổ quân, đi đến đâu, chúng phát rừng làm sân bay dã chiến cho trực thăng tiếp tế hậu cần.

Để đối phó lại cuộc càn quét của địch, cán bộ các xã đưa dân phân tán làm nhiều hướng để tránh lánh. Cán bộ chiến sỹ đại đội 440, 450 và dân quân du kích quần bám đánh địch để hạn chế sự lùng sục cướp phá của chúng. Trưa ngày 23/2, tổ đồng chí Thắm phát hiện 1 tiểu đội lính Mỹ đang cùm tại trại xay lúa của huyện ở rừng Hồng Thái, lợi dụng lúc địch đang nghỉ trưa, tổ của Thắm đồng loạt nổ súng xung phong, không đầy 2 phút, tổ đã diệt gọn tiểu đội lính Mỹ và rút lui an toàn. Cùng lúc đó tổ đồng chí Canh đã nổ súng vào tốp xe bọc thép tại khu vực Giếng Chanh, bắn cháy 2 chiếc, thu 1 AR15, 1 súng ngắn.

Tin bộ đội 440 đánh diệt được 1 tiểu đội lính Mỹ, bắn cháy 2 xe bọc thép, thu được súng đã nhanh chóng lan truyền đi khắp vùng, gây không khí hào hứng, phấn khởi thi đua đánh Mỹ. Đặc biệt là du kích xã Hồng Trung dùng súng trường Đức, bắn 2 phát diệt 2 trực thăng trinh sát (Tàu gáo) của Mỹ, đã nêu tấm gương

sáng cho lực lượng vũ trang toàn tỉnh thi đua bắn máy bay Mỹ.

Đại đội 440, 450 và dân quân du kích khu Lê Hồng Phong, đội vũ trang công tác chia thành nhiều tổ luân lách bám theo cánh quân Mỹ, Nam Triều Tiên nổ súng suốt 7 ngày đêm liên tục, đã diệt được 280 tên, buộc chúng phải rút lui. Từ thực tiễn đó giúp cho lãnh đạo tỉnh rút ra kết luận: "Đánh Mỹ không khó lắm, cứ sấp vô là đánh được". Sấp vô càng gần thì diệt được nhiều Mỹ và hạn chế được phi pháo của chúng. Quả thật đúng với khẩu hiệu "Năm thất lung địch mà đánh" một kinh nghiệm quý báu của chiến trường bạn.

Khu du kích Tam Giác bị địch đánh phá dữ dội, một số vùng căn cứ bị mất dân. Trước tình hình trên huyện ủy Hàm Thuận chỉ đạo chuyển phương thức hoạt động, củng cố tổ chức, phát triển thực lực bên trong. Chú ý xây dựng phong trào vùng sâu, vùng yếu, diệt ác, phá kềm. Những vùng mất dân ta tập hợp cán bộ thôn, xã và dân quân du kích quán triệt tình hình nhiệm vụ, lập lại đội mũi công tác vũ trang tuyên truyền bám vào ấp hoạt động. Động viên nhân dân quyết tâm đánh Mỹ. Các đồng chí cán bộ chủ

chốt, các huyện ủy viên thường xuyên bám vùng sâu trực tiếp chỉ đạo phong trào, cùng cơ sở kịp thời tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc, lãnh đạo nhân dân chống địch dồn dân lấn chiếm.

Ngày 8/4/1967, do bị lộ chỗ đóng quân, Mỹ dùng trực thăng đổ 1 đại đội đánh vào B9 ở Suối Tre Hàm Phú. Cuộc chiến đấu ác liệt với trực thăng phóng pháo, tàu gáo và bộ binh Mỹ đã diễn ra suốt cả buổi chiều, B9 bị tổn thất nặng, trung đội trưởng và chính trị viên đều hy sinh, nhưng anh em cũng diệt được hơn 10 lính Mỹ và bắn bị thương 1 trực thăng. Sau trận này B9 phải đưa về căn cứ củng cố một thời gian.

Mỹ và chư hầu tiếp tục mở cuộc càn Angten vào vùng căn cứ Núi Ông-Tánh Linh, Suối Đá Mài. Các cơ quan phía sau như tỉnh đội, công binh, cao thắng, cảnh vệ, trung đội căn cứ liên tục chống càn từ ngày 14 đến ngày 20/4/1967, diệt hơn 300 tên Mỹ và chư hầu không cho địch lòng sục cướp phá.

Đồn Mỹ ở Bà Gò (Hàm Liêm) thường xuyên cho 1 trung đội cướp phá ở thôn Mỹ Thạnh xã Hàm Chính. Nắm được quy luật ấy, đại đội 1/430 và du kích Hàm Chính tổ chức trận địa phục

kích có bố trí chông mìn để diệt bọn này. Như thường lệ chúng sục vào thì lực lượng ta nổ súng dụ chúng đuổi theo. Tên đi đầu dẫm phải mìn chết ngay tại chỗ, bọn còn lại bung chạy dạt ra 2 bên thì trúng mìn sục hầm chông và bị các tay súng bắn tỉa của bộ đội và du kích diệt thêm 1 số tên. Trận này đơn vị 430 và du kích xã Hàm Chính diệt được 13 tên Mỹ, bắn bị thương 7 tên. Ta rút lui an toàn.

Ở phía Bắc tỉnh (Bắc Bình) tiểu đoàn 840/Quân khu 6, ngày 5/4/1967, đã đánh diệt 2 trung đội ngụy, 1 đại đội Mỹ, thu 25 súng, bắn rơi 7 trực thăng, bẻ gãy hoàn toàn cuộc càn liên quân Việt Mỹ vào phía Bắc ấp Tuy Tịnh. Ngày 8/11/1967, tiêu diệt căn cứ hành quân dã chiến Bàu Ốc, diệt gọn 1 tiểu đoàn, 5 đại đội, 1 chi đoàn xe bọc thép, bắn rơi 4 máy bay trực thăng. Buộc chúng phải rút bỏ căn cứ Bàu Ốc và hủy bỏ cuộc càn lớn ở Bắc Hàm Trí Hàm Thuận.

Như vậy trong năm 1967, ta đã liên tiếp giành được nhiều thắng lợi lớn, bước đầu động viên cổ vũ lực lượng vũ trang, dân quân du kích và nhân dân quyết tâm đánh Mỹ và thắng Mỹ. Tuy nhiên trong lúc này trên chiến trường Bình Thuận nhất là Hàm Thuận vẫn còn rất căng

thắng, không quân Mỹ vẫn giữ ưu thế trên chiến trường, vẫn gây cho bộ đội và nhân dân ta nhiều khó khăn trong việc đi lại hoạt động. Chiến thuật dùng trực thăng đổ chụp, nhảy cóc của quân Mỹ ta vẫn chưa diệt được.

Sau một thời gian kiên trì nghiên cứu, nắm quy luật hoạt động của địch, tiền phương Quân khu 6 và ban chỉ huy tỉnh đội quyết định "Giăng bẫy" đánh Mỹ đổ chụp bằng một trận phục kích phối hợp với nghi binh dụ địch tại đồng ruộng Sân Phú Sơn thuộc xã Hàm Phú. Lực lượng sử dụng vào trận đánh có đại đội 3/840, đại đội 1/430 và tiểu đoàn 482, có dân quân du kích xã Hàm Phú tham gia.

Ban chỉ huy trận đánh do đồng chí Phạm Kha tỉnh đội trưởng Bình Thuận làm chỉ huy trưởng, Lê Văn Hiền bí thư tỉnh ủy làm chính ủy, Phan Văn Hược chủ nhiệm chính trị Quân khu làm phó chính ủy, Dương Phước Tường tham mưu phó Quân khu làm chỉ huy phó. Lực lượng được bố trí thành 2 trận địa. Trận địa 1 do tiểu đoàn 482 đảm nhiệm tại ruộng Sân đánh quân Mỹ đổ chụp. Trận địa 2 do đại đội 3/840 và đại đội 1/430 đảm nhiệm, bố trí tại gôn đá Nồng Cà Tang để đánh xe bọc thép Mỹ.

Sau 3 lần pháo kích vào quận lỵ Thiện Giáo (ngày 19, 20, 21/11), địch không có phản ứng gì. Sáng 22/11/1967, ban chỉ huy trận đánh thay đổi phương án tác chiến. Bỏ trận địa đánh viện ở gôn đá Nồng Cà Tang, đưa toàn bộ lực lượng về ruộng Sần bố trí lại trận địa cho đại đội 3/840 và đại đội 1/430 đánh quân Mỹ đổ chụp. Đưa đại đội 3/482 về lại đội hình của tiểu đoàn bố trí tại lán trống Cây Quéo sông Thăng củng cố công sự cùng tiểu đoàn đánh quân Mỹ đổ chụp ở đây. Bỏ phương án lôi kéo địch bằng pháo kích mà cử 1 tổ của đại đội 1/430 Hàm Thuận xuống khu vực Vườn Xoài 6 cây bắn máy bay địch rồi chạy về hướng trận địa nử địch.

11 giờ 10 phút ngày 23/11, có 2 chiếc trực thăng trinh sát từ hướng Mường Mán bay dọc theo đường sắt rồi chuyển hướng ra Phú Sơn, bay cặp theo suối, đợi đúng tầm bắn, tổ nử địch bắn 5 phát súng trường rồi luôn rừng chạy thẳng về trận địa.

Tránh được tầm đạn của đối phương, 2 chiếc trực thăng vọt lên cao và phát hiện có người chạy, chúng đuổi theo và gọi điện về Camp Ésepic.

Chưa đầy 5 phút sau, 4 chiếc trực thăng phóng pháo bay đến quần đảo, bắn rốc két, đại liên

xuống chung quanh khu vực ruộng Sần và 4 chiếc trực thăng đổ 1 trung đội Mỹ xuống ngay trước trận địa của đại đội 3/840, đại đội 1/430. Vừa tiếp đất, chúng phát triển ngay hướng chính diện của đại đội 3/840. Anh em bình tĩnh chờ địch đến thật gần mới đồng loạt nổ súng. Bọn địch bị diệt ngay trước công sự chừng 5-7m. Đổ quân lần thứ 1 thất bại, trực thăng phóng pháo lại bắn rốc két, đại liên vào chung quanh trận địa, chuẩn bị cho đợt đổ quân thứ 2. Lại 4 chiếc trực thăng đổ 1 trung đội lính Mỹ nữa xuống trước mặt đại đội 1/430. Dưới sự chỉ huy của đại đội trưởng Dũng, bọn này bị diệt ngay trước công sự. Trong khi đại đội 1/430 và đại đội 3/840 tập trung đánh diệt bọn bộ binh Mỹ và bình tĩnh bắn rơi, bắn cháy nhiều máy bay trực thăng của Mỹ nhưng trận địa của d482 vẫn chưa nổ súng được.

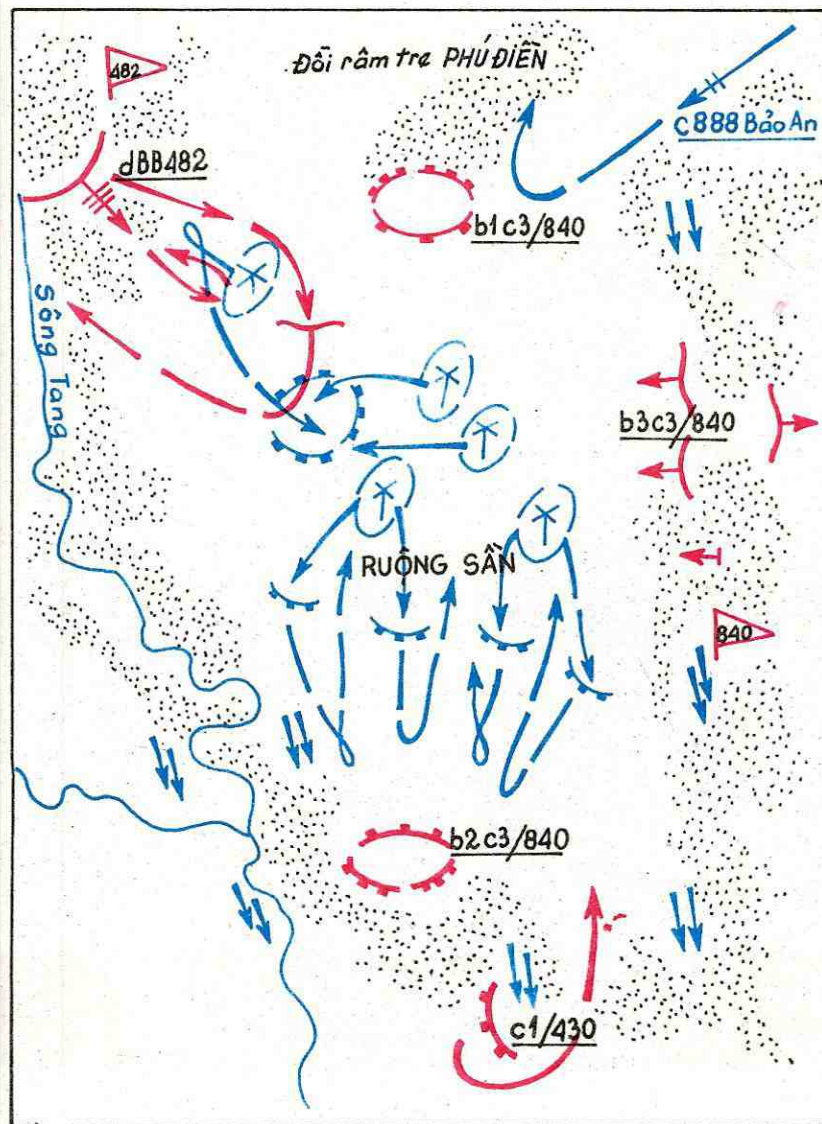
Sau 7 lần đổ quân đều bị ta tiêu diệt và bắn rơi nhiều máy bay, bọn còn sống sót chạy ra giữa cánh đồng co cụm chờ viện binh. Nghe súng nổ bọn bảo an do Thổ Thêm chỉ huy từ Ma Lâm thọc vào phía sau hông giải vây cho quân Mỹ nhưng bọn này vừa đến nơi thì bị trung đội 1 của đại đội 3/840 đánh phủ đầu, chúng vội vàng tháo chạy, bỏ lại hơn 10 xác chết tại trận địa.

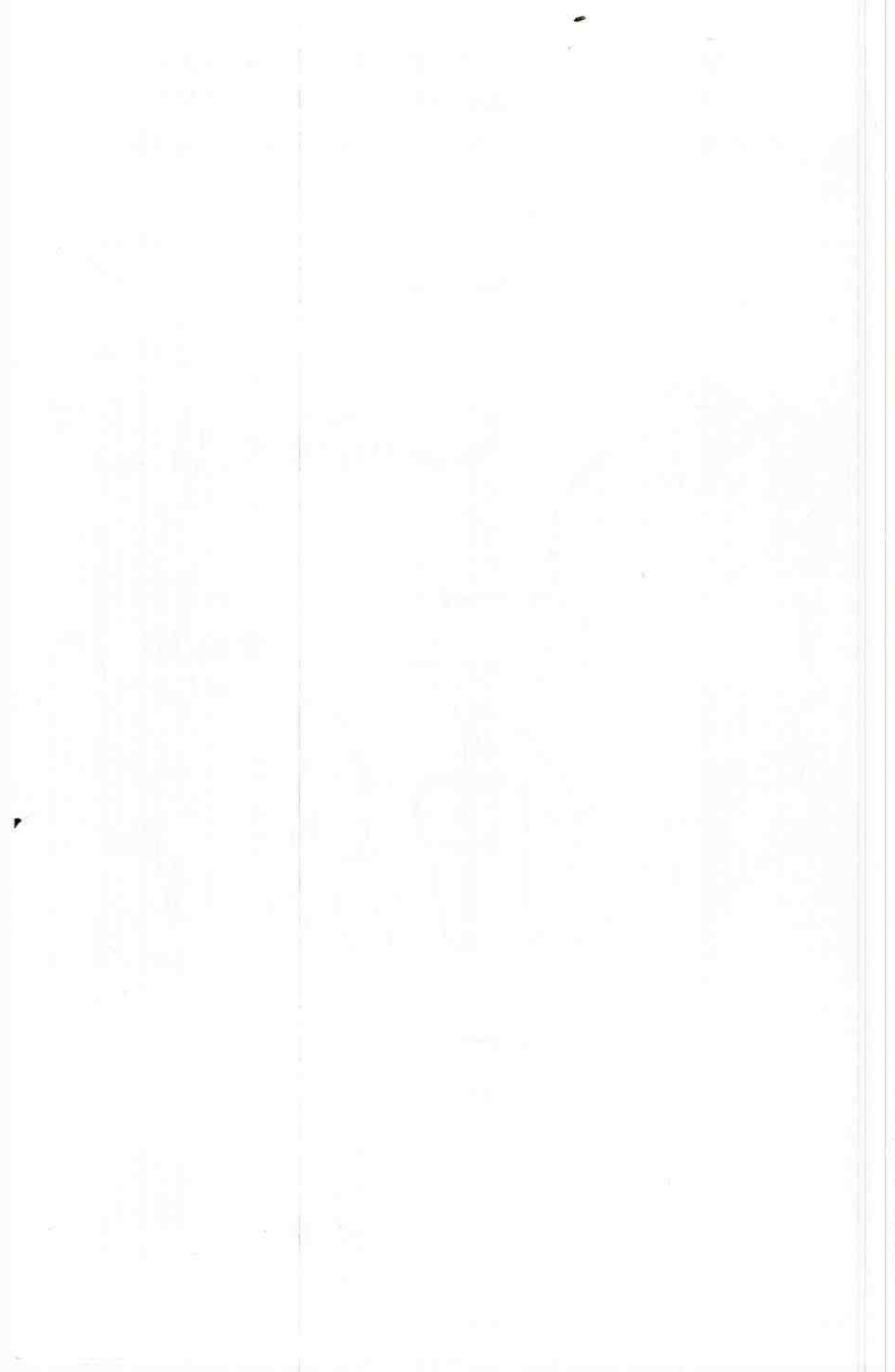
Đến 18 giờ 30 phút, trên bầu trời Phú Sơn chỉ còn 2 chiếc trực thăng phóng pháo bắn vu vơ để bảo vệ bọn Mỹ co cụm. Đại đội 3/482 được lệnh xuất kích đánh thẳng vào chỗ quân Mỹ co cụm diệt thêm một số tên.

Hơn 6 giờ chiến đấu quyết liệt với quân Mỹ sau 7 lần đổ quân. Đại đội 1/430, đại đội 3/840 và đại đội 3/482 đã tiêu diệt 120 tên Mỹ, bắn cháy, bắn rơi 13 máy bay trực thăng, có 8 chiếc rơi tại chỗ. Đánh tiêu hao 1 đại đội bảo an diệt và làm bị thương gần 20 tên ngụy.

Thua đau ở Phú Sơn Hàm Phú, Mỹ cho máy bay ném bom quần đảo ở Cà Tót, Sông Trao, Giếng Quắp, chân núi Ba Cùm. Trưa ngày 9/12, Mỹ đổ quân xuống Đồi Trúc lại bị đại đội 3/840, công binh, trinh sát tinh chặn đánh quyết liệt, diệt rất nhiều tên Mỹ, bắn rơi 4 máy bay trực thăng. Qua 2 trận giáp mặt với quân Mỹ trên chiến trường Hàm Thuận, đại đội 1/430, đại đội 3/840 và tiểu đoàn 482 cùng dân quân du kích địa phương bước đầu đã làm thất bại kế hoạch tìm diệt và bình định, làm thất bại chiến thuật trực thăng vận của Mỹ, ngụy. Sau thất bại này, quân Mỹ không dám sử dụng trực thăng nhảy cóc, đổ chụp như trước, tạo điều kiện thuận lợi

TRẬN ĐÁNH QUÂN MỸ ĐỔ BỘ BẰNG TRỰC THĂNG
TẠI RUỘNG SẴN THÔN PHÚ SƠN, XÃ HÀM PHÚ
CỦA ĐẠI ĐỘI 3/840 ĐẠI ĐỘI 1/430 VÀ TIỂU ĐOÀN 482
(Ngày 23 tháng 11 năm 1967)

cho các lực lượng vũ trang và các lực lượng chính trị bám vào vùng sâu, vùng yếu đánh phá kèm, hỗ trợ cho quân chúng tiếp tục đấu tranh giành quyền làm chủ.

Tuy với đầy đủ phương tiện chiến tranh hiện đại nhưng quân Mỹ liên tiếp bị thất bại trên chiến trường Hàm Thuận cũng như cả nước. Chẳng những chúng không tìm diệt được chủ lực ta, không bóc gỡ được căn cứ kháng chiến mà trái lại càng đánh càng bị thua đau. Bộ trưởng ngoại giao Mỹ thú nhận:

"Năm 1967 là năm đau khổ khốc liệt đối với quân Mỹ trong chiến tranh Việt Nam". Tên thứ trưởng bộ quốc phòng Mỹ Mắc-Nô-Tôn cũng đã lên tiếng đòi "Tuyệt thang chiến tranh" và trong một tâm trạng dao động cực độ. Tháng 11/1967, bộ trưởng quốc phòng Mỹ Mác-NaMara đã từ chức.

Năm 1967, quân và dân Hàm Thuận cùng quân dân tỉnh nhà đã bắn rơi, bắn cháy 55 máy bay Mỹ, diệt hơn 5000 tên địch, có hơn 500 tên Mỹ.

Trong khó khăn ác liệt phong trào xây dựng căn cứ được đẩy mạnh. Nhiều tuyến công, mìn dài 2, 3 cây số, rộng 40-50m liên hoàn với nhau từ Cỏ Mồm qua Giếng Lớn, từ Núi Chấn Rông

đến km 30, từ núi Cô Nhí đến Suối Thi... đã làm hạn chế sự lùng sục đánh phá của địch, bảo vệ cơ quan, bảo vệ sản xuất. Đại đội 430 ngoài việc xây dựng và phát triển lực lượng, đơn vị còn tham gia thu nhặt bom đạn lép của địch để cải tiến đánh địch và bố phòng. Hướng dẫn cho thanh thiếu niên và dân quân du kích thu nhặt và cải tiến hàng ngàn trái nỏ diệt tăng, đánh bộ binh địch. Đặc biệt trong khó khăn ác liệt, đại đội 430 vẫn kiên cường bám trụ trên chiến trường để hoạt động đánh địch có hiệu quả làm gương cho các đội mũi công tác, dân quân du kích và các ban ngành đoàn thể của huyện tích cực bám địa bàn xây dựng thực lực cách mạng.

Tuy nhiên phong trào nhân dân du kích chiến tranh chưa làm tốt ở một số nơi, lực lượng vũ trang chưa làm tốt vai trò đòn bẩy hỗ trợ phong trào phá ấp mở vùng, giành dân, giành quyền làm chủ cho nhân dân. Chưa diệt được nhiều tên ác ôn, cảnh sát và bọn binh định trực tiếp kèm kẹp quần chúng. Riêng trên địa bàn Hàm Thuận trong khó khăn chung đó đại đội 430 và dân quân du kích vẫn kiên cường đánh Mỹ, diệt ngụy hỗ trợ cho phong trào nhân dân du kích

chiến tranh của huyện phát triển. Những nỗ lực phi thường, những thành tích đạt được đến cuối năm 1967 quân dân Hàm Thuận rất đổi tự hào, vinh dự đón nhận Huân chương Thành Đồng hạng Nhất của Bộ chỉ huy Quân Giải phóng miền Nam Việt Nam trao tặng.

II - ĐƠN VỊ 430 TRONG XUÂN MẬU THÂN 1968:

Vào những tháng cuối năm 1967, cuộc chiến tranh cục bộ ở miền Nam cũng như cuộc chiến tranh phá hoại bằng không quân và hải quân ra miền Bắc của đế quốc Mỹ đã lên đến đỉnh điểm và đang thất bại nặng nề. Hơn 1.100.000 quân cả Mỹ lẫn ngụy và chư hầu đã không thắng được ta, buộc chúng phải chuyển từ thế phản công sang phòng ngự bị động chiến lược. Trước tình hình đó. Tháng 12/1967, Bộ chính trị TW Đảng họp và nhận định: "Do những thất bại có tính chiến lược của Mỹ ở miền Nam và những thắng lợi to lớn của ta. Xu thế của địch là chuyển về co cụm phòng ngự một cách bị động hơn trước"... Về ta Bộ chính trị đánh giá: "Chúng ta đã thắng địch cả về chiến lược và chiến thuật, lực lượng quân sự và lực lượng chính trị của ta ở miền Nam đã lớn mạnh hơn bất cứ thời kỳ

nào trong lịch sử chiến tranh giải phóng của ta...". Căn cứ vào nhận định đó, Bộ chính trị đề ra nghị quyết và nhiệm vụ quân sự là: "Nhiệm vụ trọng đại và cấp bách của ta là động viên những nỗ lực lớn nhất của toàn Đảng, toàn Dân, toàn Quân ở cả 2 Miền đưa cuộc chiến tranh cách mạng lên bước phát triển cao nhất bằng phương pháp tổng công kích, tổng khởi nghĩa giành thắng lợi quyết định".

Ngay từ những tháng cuối năm 1967, tỉnh ủy cũng đã có chủ trương tiến xuống xây dựng cơ sở ở vùng sâu nhất là vùng ven thị xã để chuẩn bị cho hoạt động quân sự vào vùng sau lưng địch. Ban chỉ huy tỉnh đội cũng đã tuyển chọn một số chiến sỹ bộ binh, du kích để huấn luyện cấp tốc cách đánh đặc công, nhằm tăng cường cho thị xã. Tỉnh điều đồng chí Nguyễn Văn Bốn bí thư huyện ủy Hàm Thuận về làm bí thư thị xã Phan Thiết, đồng chí Trần Việt Tân huyện đội trưởng Hàm Thuận về tỉnh, điều đồng chí Lương Văn Năm (Năm Lao) về làm huyện đội trưởng Hàm Thuận. Điều đồng chí Nguyễn Ninh bí thư huyện ủy Thuận Phong qua làm bí thư huyện ủy Hàm Thuận, đồng chí Trần Trung Việt cán bộ tổ chức tỉnh ủy xuống làm

bí thư huyện ủy Thuận Phong. 2 tháng sau đồng chí Việt hy sinh, đồng chí Nguyễn Thanh Tâm thay thế.

Tháng 11/1967, huyện ủy Hàm Thuận mở hội nghị quán triệt nghị quyết của tỉnh ủy và đề ra nhiệm vụ chính trong Đông Xuân 1967-1968: "Đẩy mạnh hoạt động vũ trang, phát động toàn Đảng, toàn Quân, toàn Dân dấy lên phong trào hai chân ba mũi, đưa cán bộ vào vùng sâu, vùng yếu, xây dựng bàn đạp, tạo thế đứng vững chắc, khẩn trương xây dựng các mặt để giành thắng lợi to lớn hơn...".

Tuy chưa biết chủ trương Tổng tấn công và nổi dậy toàn miền Nam nhưng quân và dân Hàm Thuận đã tích cực, khẩn trương hoàn thành những nhiệm vụ được giao như phối hợp cùng Phan Thiết điều tra các mục tiêu trong thị xã, các ban ngành đoàn thể, phát động quần chúng sẵn sàng nổi dậy khi có các lực lượng vũ trang tiến đánh thị xã. Tập kết một khối lượng vật chất hậu cần khá lớn để phục vụ cho các lực lượng vũ trang. Hàng trăm tấn hàng, đạn dược, y cụ, thuốc men được đưa vào ém lốt ở vùng ven Phan Thiết.

Bước vào đầu Xuân 1968, Bác Hồ lại đến với đồng bào, chiến sỹ cả nước bằng những lời thơ chúc tết và hướng dẫn cổ vũ mọi người: "Xuân này hơn hẳn mấy Xuân qua, thắng trận tin vui khắp nước nhà, Nam Bắc thi đua đánh giặc Mỹ. Tiến lên! Toàn thắng ắt về ta". Thực hiện lời chúc tết của Bác Hồ. Bộ chỉ huy quân giải phóng miền Nam đã ra lệnh tiến công.

Ngày 8/1/1968, Thường vụ khu ủy và Quân khu ủy 6 nhận được mệnh lệnh và các chỉ thị hướng dẫn cụ thể của Miền chuẩn bị thực hành tổng công kích, tổng khởi nghĩa. Quân khu 6 quyết tâm vào cao điểm, phối hợp chung với toàn Miền, tập trung lực lượng đánh chiếm 2 thị xã lớn là Phan Thiết và Đà Lạt.

Sau khi phân tích tình hình địch và thế lực của ta hiện tại, đồng chí Tư lệnh Quân khu nói rõ phương án tiến công vào thị xã Phan Thiết. Lực lượng sử dụng vào trọng điểm này có tiểu đoàn 840 Quân khu, tiểu đoàn 482 Bình Thuận, đại đội 1/430 Hàm Thuận, đại đội 450 Thuận Phong, đại đội 1, 2, 3 Phan Thiết, đặc công, trinh sát, hỏa lực, dân quân du kích các xã và lực lượng chính trị tham gia. Toàn bộ lực lượng được tổ chức thành 3 cánh.

Cánh thứ nhất gồm: tiểu đoàn 840 Quân khu, đại đội 450 Thuận Phong, đại đội 3/481 Phan Thiết có nhiệm vụ đánh từ hướng Đông bắc vào chiếm dinh tỉnh trưởng, đồn bảo an, giải phóng nhà lao do Phạm Văn Kha, tỉnh trưởng Bình Thuận làm chỉ huy trưởng, Phan Văn Hược chủ nhiệm chính trị Quân khu 6 làm chính ủy.

Cánh 2 gồm có tiểu đoàn 482 (Thiếu), đại đội 2/481, đại đội 1/430 Hàm Thuận, đại đội trợ chiến Quân khu (c130) do Phạm Hoài Chương chính trị viên phó tỉnh Bình Thuận làm chỉ huy trưởng, Nguyễn Văn Bốn bí thư thị ủy Phan Thiết làm chính ủy có nhiệm vụ từ Tây bắc đánh chiếm đồn Trinh Tường, biệt khu Bình Lâm.

Cánh 3 gồm đại đội 3/482, đại đội 1/481, đơn vị 480 thị xã Phan Thiết và các đội công tác phía tả ngạn sông Cà Ty có nhiệm vụ từ hướng Tây nam đánh chiếm cổng chữ Y, pháo kích kìm chế Camp Ésépic, do Trần Việt Tân và Nguyễn Hội chỉ huy.

Ở Hàm Thuận thường vụ huyện ủy, ban cán sự huyện đội họp triển khai chỉ thị tiến công và nổi dậy trên địa bàn huyện, đồng chí Lương Văn Năm huyện đội trưởng cùng 1 trung đội của 430 áp sát Nông Cà Tang, tổ chức vây ép

áp 18, động viên du kích Hàm Phú, Hàm trí ra phía trước sẵn sàng phối hợp với Phan Thiết để đánh vào Ma Lâm.

Đồng chí Ngô Nhân Tuân chính trị viên phó huyện cùng 1 trung đội của 430 và du kích Hàm Thanh áp sát thị trấn Mương Mán để chuẩn bị tấn công phối hợp với hướng Phan Thiết.

Đồng chí Hòa huyện đội phó trực huyện đội ở Tam Giác, đơn đốc lực lượng còn lại giữ vùng giải phóng. Đại đội 1/430 phối thuộc cho tiểu đoàn 482 đánh vào Trinh Tường theo lệnh của ban chỉ huy tỉnh đội.

Trên đường hành quân tiếp cận vào thị xã Phan Thiết, ban chỉ huy Mặt trận thông báo: đêm 29 rạng 30/1/1968, quân ta đã nổ súng tấn công và làm chủ ở Tuy Hòa, Buôn Ma Thuột, PleyKu, Đà Nẵng, Hội An, Quy Nhơn. Kom Tum... tin vui chiến thắng lan nhanh, động viên quyết tâm của cán bộ, chiến sỹ vào trận nhưng ai nấy đều có một nỗi lo chung là Khu 5 đánh trước như vậy yếu tố bí mật, bất ngờ sẽ không còn nữa. Tuy nhiên lực lượng ta vẫn tiếp cận mục tiêu dưới ánh sáng hỏa châu và từng tràng đại liên bắn vu vơ ngăn chặn.

Đúng 2 giờ ngày 31/1/1968 (Mùng 2 Tết Mậu Thân), quân ta bắt đầu nổ súng tấn công vào thị xã. Ở cánh 2, tiểu đoàn 482, đại đội 1/430, đại đội 2/481 bắt ngờ nổ súng mãnh liệt vào đồn Trinh Tường, bộc phá đánh vào lô cốt nổ liên hồi. Bọn địch ở xung quanh đồn về nhà ăn tết nghe súng nổ chạy tán loạn, ngay những phút đầu ta đã bắt 8 tên, thu 5 súng. Đến 8 giờ sáng, ta chiếm được 1/3 đồn, địch tổ chức phản kích quyết liệt.

Cánh 1, cánh chủ yếu của tiểu đoàn 840 chưa nổ súng được, nên địch có điều kiện tập trung sức giải tỏa Trinh Tường. Qua 1 ngày đêm chiến đấu quyết liệt, tại đây ta đã diệt hàng trăm tên địch, thu 50 súng các loại nhưng ta thương vong cũng khá lớn có gần 50 cán bộ chiến sỹ hy sinh.

Phối hợp với cánh 2, cánh 3 pháo kích vào Camp Élépéc hậu cứ của chiến đoàn 3/506 Mỹ và tập kích bọn địch ở cổng chữ Y diệt một số tên. Sáng 31/1/1968, một đại đội Mỹ có trực thăng vũ trang yểm trợ đuổi theo, ta chặn đánh diệt 1 trung đội lính Mỹ, bắn cháy 2 trực thăng.

Khi các lực lượng vũ trang tiến công Phan Thiết quân dân Hàm Thuận đã áp sát QL1A đoạn từ Hàm Đức, Hàm Nhơn, Hàm Thắng chặn

đánh chi đoàn xe bọc thép 4/8 và trung đoàn 44 của địch từ Sông Mao vào cứu nguy cho Phan Thiết diệt 1 số tên địch và bắn cháy 1 xe bọc thép.

Trên đường 8, lực lượng địa phương huyện (B9) cùng dân quân du kích Hàm Trí, Hàm Phú, Ma Lâm, Hàm Chính, Hàm Liêm áp sát đường bao vây cô lập chi khu quận lỵ, các đồn bót đánh bọn dân vệ ấp 18 (Ma Lâm) diệt 1 tiểu đội, tấn công binh vận, kêu gọi anh em binh lính hãy quay về với cách mạng. Giải phóng 1 số xã và làm chủ các tuyến đường vào Phan Thiết. Một trung đội thuộc đại đội 2/430 phối hợp với du kích Hàm Thạnh đánh bọn dân vệ ấp Văn Phong, bao vây uy hiếp Mương Mán. Ngã Hai giải phóng ấp Gò Bồi Thuận Nghĩa, cùng du kích xã Hàm Tiến, Hàm Phong bao vây đồn Bàu Gia.

Hàng trăm thanh niên nam nữ được điều động vào chiến dịch, đi liên lạc, đi dân công hỏa tuyến, các má, các chị lo lương thực, thực phẩm cho bộ đội, các chị phụ nữ đã ghép thành các tổ nấu cơm vắt để dân công đưa vào tận công sự cho bộ đội ăn no đánh giặc. Từng đoàn dân công tải đạn ra chiến trường, đưa thương

binh, tử sỹ về phía sau. Tất cả những công việc nặng nhọc nguy hiểm đều được nhân dân Tam Giác đảm nhiệm. Hàm Thắng là một trong những xã góp nhiều thành tích trong mùa Xuân này. Má Nguyễn Thị Hạnh là cơ sở quân báo, tất tả ngược xuôi vào ra Phan Thiết trong lúc bom rơi đạn nổ để nắm tình hình địch kịp thời phục vụ cho bộ đội. Má Trần Thị Giác có sáng kiến dùng con trâu cái ham con để dọa địch, che dấu an toàn cho 1 thương binh đang ẩn náu trong đồng rơm. Chị Lê Thị Minh che dấu và chăm sóc 1 thương binh nặng đến hơi thở cuối cùng tại nhà riêng. Các chị Xí, chị Liên, chị Mai, chị Phương, chị Lý thôn Kim Bình tự nguyện đi liên lạc hợp pháp phục vụ bộ đội trong những ngày tấn công vào Phan Thiết

Kết thúc đợt 1, tuy chưa đạt được ý định ban đầu, ta đã vấp phải một số khuyết nhược điểm về thông tin liên lạc, tổ chức hợp đồng rời rạc, không nắm vững mục tiêu chiến đấu dẫn đến thương vong cao. Nhưng dù sao ta cũng đánh chiếm nhiều nơi và làm chủ nhiều ngày trong thị xã, tiêu diệt được nhiều sinh lực địch, gây được khí thế sôi nổi hào hùng trong Xuân 1968. Địch bị động đối phó, nguy quân nguy

quyền hoang mang rệu rã ở nhiều nơi. Thế bố trí của địch bị đảo lộn, hệ thống phòng thủ bị chọc thủng từng mảng lớn. Chiến tranh đã vào tận thị thành, nơi sào huyệt dinh lũy của kẻ địch.

Sau đợt 1, lực lượng ta đã rút ra vùng ven, đứng sát thị xã tiếp tục uy hiếp địch, sẵn sàng đánh diệt bọn bung duỗi ra phản kích, chuẩn bị cho tiến công đợt 2.

Khu ủy, Quân khu ủy 6 và tỉnh ủy Bình Thuận phát động "Khí thế Mậu Thân" dồn sức cho phía trước. Các cơ quan ban ngành đoàn thể từ khu đến tỉnh, huyện, xã, dân quân du kích và đồng bào vùng căn cứ giải phóng đều được huy động hướng về Phan Thiết. Lực lượng các mũi, các cánh đều được bổ sung, điều chỉnh hợp lý và tăng cường trang bị mạnh, nhất là động viên với khí thế quyết tâm cao và công tác tổ chức hợp đồng chiến đấu chặt chẽ hơn.

Mặc dù địch đã tăng cường lực lượng ngăn chặn nhưng Quân khu vẫn giữ quyết tâm đánh chiếm và giải phóng thị xã. Lực lượng chiến đấu trên 3 hướng cơ bản như cũ, chỉ tăng cường đại đội 3/482 cho cánh 1, cánh 3 điều đại đội 489 của Bắc Bình thay cho đại đội 3/482, đồng chí Nguyễn Anh Dũng làm chỉ huy trưởng, Trần Việt Tân chỉ huy phó, Lê Kiêm chính trị viên phó.

Đêm 17/2/1968, các cánh quân của ta nổ súng đánh bọn địch ngăn chặn trên đường tiến quân và đưa toàn lực lượng vào mục tiêu tấn công. Cánh 1 đánh chiếm nhà lao, giải phóng hơn 700 đồng chí, đồng bào ta bị địch bắt giam giữ ở đây, đại đội 3/481 đánh chiếm trường Chính Tâm, đại đội 2/840 chiếm Ty Công Chánh, tạo được thế áp sát và vây ép phía đông tiểu khu và toà hành chính tỉnh.

Cánh 2, đại đội 1/430 và tiểu đoàn 482 tấn công vào trại Quang Trung, ty bưu điện, pháo kích trại Đình Công Tráng. Chiếm và kiểm soát hầu hết các mục tiêu ở Phú Trinh như Ty Y tế, Ty Lao động và trụ sở của bọn y tế Đài Loan, tạo thành thế vây ép từ hướng Tây bắc thị xã.

Cánh 3, do trăng sáng, nước thủy triều lên quá lớn, địch tổ chức ngăn chặn, nên toàn bộ lực lượng không vượt sông được phải đào công sự trụ lại tại bến đò Văn Thánh (Phú Tài) tạo thế vây ép thị xã ở vòng ngoài.

Sau 4 ngày liên tục đánh địch và làm chủ nội ô, tiểu đoàn 482 và đại đội 1/430 tổ chức chốt trụ ở khu vực Chợ Gò Phú Trinh đã đánh lui tất cả các đợt phản kích của Mỹ ngụy có cả xe tăng, xe bọc thép. Chiến đấu trong đội hình

của tiểu đoàn, đại đội 1/430 đã thể hiện bản lĩnh, quyết tâm của 1 đại đội bộ đội địa phương có truyền thống đánh giặc dũng cảm, bám trụ kiên quyết và chiến đấu đến cùng để giải phóng quê hương.

Trong cuốn Quân sử của quân lực Việt Nam cộng hòa, chúng đã cay đắng thú nhận "Mỗi lần đội bom xong, tiến vào quân Mỹ lại bị bắn dội ra không vào được. Trong 2 ngày 18 và 19/2, lực lượng Hoa Kỳ không làm chủ được khu vực này ngoại trừ phía đường Hải Thượng Lãn Ông tiến được đôi chút".

Đêm 21/2, được lệnh của chỉ huy, toàn bộ cánh 2 rút ra vùng ven phía Bắc bám trụ tiếp tục đánh địch.

Phối hợp với đợt 2 tiến công vào Phan Thiết, bộ đội địa phương và dân quân du kích Hàm Thuận bao vây uy hiếp địch ở chi khu Thiện Giáo, trung đội độc lập (B9) bộ đội địa phương huyện phối hợp với du kích Hàm Chính diệt bọn địch ở Cầu Móng, phá sập cầu Sông Trao, làm chủ khu vực này. Du kích xã Hàm Đức phối hợp với lực lượng Thuận Phong bao vây đồn Tuy Hòa, nhân dân các xã Hàm Liêm, Hàm Chính, Hàm Thắng, Hàm Thạnh, Hàm Phú, Hàm Trí

vùng lên truy bắt bọn tề điệp ác ôn, phát loa kêu gọi địch trong các đồn bót lẻ hạ vũ khí đầu hàng hoặc bỏ súng về nhà làm ăn.

Hoảng sợ trước khí thế cách mạng của quân chúng đang lên mạnh mẽ, bọn phòng vệ dân sự, bọn cảnh sát ác ôn, bọn tề điệp vội vàng tháo chạy bỏ nhiệm sở, đựa chạy trốn sang vùng khác, đựa về với xóm làng với bà con nhân dân. Du kích và nhân dân đã làm chủ khu vực Tam Giác và đường 8, phá tan mọi hình thức kềm kẹp ở cơ sở. Đặc biệt trong những ngày bộ đội ta đánh địch trong lòng thị xã, các cơ quan Đảng, chính quyền, các đoàn thể và nhân dân Hàm Thuận đã tập trung sức người, sức của phục vụ cho bộ đội chiến đấu. Nhiều chị em phụ nữ và các cháu thiếu niên ở Đại Năm, Phú Hội, Hàm Liêm, Hàm Chính, Hàm Thắng, Hàm Phú, Hàm Trí, Hàm Đức, SaRa, Tuy Hòa đã tự nguyện xung phong vào các đội dân công, vượt qua bom đạn địch, len lỏi vào tận các chốt bám trụ ở Chợ Gò, trường nữ tiểu học, động Cây Cám, Xóm Khoai... để tiếp tế cơm nước, khiêng tử sỹ, thương binh ra ngoài để cứu chữa. Thượng tuần tháng 3/1968, tiền phương Quân khu tổ chức đợt hoạt động, sử dụng tiểu đoàn 840 đánh vào yếu

khu Phú Long, tiểu đoàn 482 cùng đại đội 1/430 Hàm Thuận, đại đội 450 Thuận Phong chặn viện trên đường 1 từ ngã tư Lại An đến ngã ba Kim Ngọc do đồng chí Phạm Văn Kha tinh đội trưởng và đồng chí Phạm Hoài Chương chính trị viên phó tinh đội chỉ huy.

0 giờ ngày 12/3/1968, tiểu đoàn 840 nổ súng đánh chiếm Phú Long và bố trí lực lượng chiếm giữ cầu Phú Long sẵn sàng đánh viện.

Được tin yếu khu Phú Long bị mất, sáng ngày 12/3, tiểu khu Bình Thuận liền tung chi đoàn xe bọc thép 4/8 và tiểu đoàn 3/44 mở cuộc hành quân theo đường 1 lên giải tỏa. Đến 12 giờ bọn này đến ngã tư Lại An ta nổ súng lẻ tẻ nhưng chúng rất chủ quan chỉ để 1 bộ phận ở lại kìm chế, còn đại bộ phận lực lượng vẫn tiến về Phú Long. Tại đầu cầu Phú Long lực lượng chặn đầu của ta đã nổ súng mãnh liệt, ĐKZ75, 57, cối 82 bắn chính xác vào đội hình địch, các cụm quân 2 bên đường xông ra chia cắt đội hình địch thành từng mảnh, mỗi lúc vòng vây của ta khép chặt, diệt gần hết tiểu đoàn 3/44 ngụy và 1 số lính của chi đoàn xe bọc thép 4/8. Bị thiệt hại nặng, lúc 18 giờ cùng ngày địch mở đường máu tháo chạy về Phan Thiết.

Cuộc tiến công vào Phan Thiết tuy chưa thực hiện được quyết tâm đã định nhưng ta đã tiêu hao, tiêu diệt nhiều sinh lực địch, giải phóng và làm chủ nhiều vùng nông thôn. Quân dân Hàm Thuận đã thể hiện rõ sự phối hợp giữa tiến công và nổi dậy, làm tròn vai trò hậu phương trực tiếp cho chiến dịch. Lực lượng vũ trang Hàm Thuận đã bao vây bức rút nhiều đồn bót và làm chủ địa bàn huyện gần 2 tháng. Đặc biệt đại đội 1/430 Hàm Thuận chiến đấu trong đội hình của tiểu đoàn 482 đã kiên cường bám trụ đánh địch phản kích có hiệu quả giữ vững trận địa suốt 4 ngày đêm liền trong thị xã. Được bộ chỉ huy tiền phương Quân khu đánh giá là bộ đội địa phương khá nhất: "Chiến đấu dũng cảm, bám trụ kiên cường".

45 ngày đêm tấn công và nổi dậy trong Xuân Mậu Thân 1968, quân dân Hàm Thuận đã góp phần xứng đáng vào thắng lợi chung của toàn Miền, làm phá sản chiến lược chiến tranh cục bộ của đế quốc Mỹ, làm lung lay ý chí xâm lược của chúng. Ngày 31/3/1968, tổng thống Giôn-Xon buộc phải ngừng ném bom bắn phá miền Bắc và đàm phán với ta tại Pari về chấm dứt chiến tranh ở Việt Nam.

Để phát huy hơn nữa những thắng lợi đã giành được. Hội nghị TW Cục lần 6 tháng 3/1968 đã đề ra chủ trương: "Kiên quyết giữ vững và không ngừng tiến công địch, phát động quần chúng nổi dậy giành chính quyền, ra sức tiêu hao, tiêu diệt nhiều sinh lực và phương tiện chiến tranh của địch... nhanh chóng xây dựng và phát triển lực lượng vũ trang, chính trị giành thắng lợi liên tiếp, tiến lên, giành thắng lợi hoàn toàn với tinh thần hết sức khẩn trương, đồng thời sẵn sàng ứng phó một cách chủ động nếu chiến tranh kéo dài và mở rộng...".

Tiếp đó hội nghị Khu ủy Khu 6 đề ra nhiệm vụ cho tỉnh Bình Thuận là thường xuyên đánh phá các hậu cứ, sân bay, kho tàng, giải phóng cho được các vùng nông thôn trọng điểm như Hàm Thuận, Thuận Phong và Hòa Đa... triệt phá các đường giao thông nhất là đường 1, đường 8, làm gián đoạn có thời gian, tiến tới cắt đứt hoàn toàn. Khẩn trương xây dựng lực lượng vũ trang để đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ mới. Thực hiện chủ trương trên, huyện ủy Hàm Thuận chỉ đạo đẩy mạnh phong trào 2 chân 3 mũi nhằm hạn chế sự lúng lúng đánh phá của địch đồng thời nhanh chóng củng cố các lực lượng vũ trang.

Ngày 15/3/1968, được sự đồng ý của tỉnh, huyện ủy, ban chỉ huy huyện đội Hàm Thuận rút du kích các xã Hàm Liêm, Hàm Chính, Hàm Trí cùng với trung đội độc lập (B9) thành lập đại đội 3/430 tại Hồ Lở chân Đồi Trúc do Nguyễn Văn Ngà làm đại đội trưởng, Lê Trí Tín làm chính trị viên. Đại đội có 2 trung đội, quân số 50 đ/c. Trang bị tiểu liên AK, súng trường, B40, trung liên và cối 60ly làm nhiệm vụ đánh địch bảo vệ dân, bảo vệ phong trào ở phía Bắc huyện thuộc 2 xã Hàm Phú, Hàm Trí. Đồng chí Lương Văn Năm huyện đội trưởng trực tiếp chỉ đạo.

Đại đội 1/430 vẫn đứng chân ở chiến trường Tam Giác do Hồ Văn Khánh làm đại đội trưởng, Ngô Minh Dự làm chính trị viên, đồng chí Tân (Thời) làm đại đội phó, đồng chí Nguyễn Hữu Hiếu chính trị viên phó huyện đội trực tiếp chỉ đạo.

Đại đội 2/430, bố trí mảng Nam huyện do Nguyễn Văn Phê làm đại đội trưởng, Huỳnh Ngọc Tuấn làm chính trị viên (Thay đồng chí Phúc CTV hy sinh), đồng chí Ung Minh Đức (Hòa) huyện đội phó trực tiếp chỉ đạo.

Như vậy đến giữa tháng 3/1968 Hàm Thuận có 3 đại đội địa phương nhưng không tổ chức ban chỉ huy tiểu đoàn mà 3 đại đội hoạt động

độc lập trên 3 hướng do ban chỉ huy huyện đội trực tiếp chỉ đạo.

Bị thất bại nặng nề trong cuộc tổng tấn công Xuân Mậu Thân của quân và dân ta. Từ tháng 4/1968 trở đi, địch ra sức củng cố lực lượng, tăng cường phòng thủ bên trong, đồng thời cho quân lấn dần từng bước ra các khu vực Phú Hội, Đại Năm, Tân An, Tân Điền và Lại An... hòng giành lại các địa bàn nông thôn vùng phụ cận. Bên trong chúng tập hợp bọn nguy quân nguy quyền đã tan rã để củng cố tinh thần, phát triển lực lượng phòng vệ dân sự, đôn quân bắt lính một cách ráo riết để tiếp tục gây tội ác. Hàng ngày không quân, pháo binh liên tục bắn phá vào xóm ấp với ý định vừa khùng bố trả thù, vừa đẩy lực lượng ta ra khỏi các khu dân cư, tạo thế an toàn cho thị xã. Quân dân Hàm Thuận đang đứng trước một thử thách mới; đối phó với âm mưu địch quyết đẩy ta ra khỏi vùng ven thị xã.

Căn cứ vào tình hình cụ thể của chiến trường, Quân khu chỉ đạo cho tiểu đoàn 840 phối hợp với tiểu đoàn 482 Bình Thuận đánh địch hỗ trợ cho Hàm Thuận bám giữ vùng ven, vây ép thị xã Phan Thiết. Ngày 11/4/1968, bằng một trận

vận động phục kích, tiểu đoàn 840 phối hợp với tiểu đoàn 482 đánh thiệt hại nặng 2 đại đội của tiểu đoàn 4/44 ngay tại đoạn giữa Tân An và Tân Điền. Tiểu đoàn 840 hành quân ra Bắc Bình.

Những ngày đầu tháng 5, tiểu đoàn 482 cùng đại đội 1/430, đại đội 3/430 Hàm Thuận và đại đội 450 Thuận Phong liên tục bám đánh địch ở Tân An, Tân Điền, An Phú, Xuân Phong, Đại Năm, Bình An, Bình Lâm, Phước Thiện Xuân...

Cuối tháng 5/1968, địch đưa đến Phan Thiết chi đoàn tăng M41, M48 để yểm trợ cho bọn lính cộng hòa và bảo an tiếp tục càn quét đánh phá vùng Tam Giác và các vùng ven thị xã để cố đẩy lực lượng ta ra xa.

Quân khu điều tiểu đoàn 840 từ Bắc Bình trở về chiến trường Bình Thuận để phối hợp với tiểu đoàn 482 và các đại đội 1,2,3/430 Hàm Thuận đánh địch bảo vệ Tam Giác. Ngày 16/6, tiểu đoàn 482 bố trí tại ấp Tân An, tiểu đoàn 840 bố trí dọc theo suối Bà Đình phía Tây ấp đánh tiểu đoàn 4/44 và chi đoàn tăng 4/8 và 1 số đại đội bảo an càn quét đánh phá vùng này. Sau 40 phút chiến đấu, ta đã đánh thiệt hại nặng 2 đại đội nhưng xe M41, M48 ta chưa diệt

được. Vì vậy ban chỉ huy tinh đội quyết tâm kiên trì tổ chức những trận đánh mới nhằm tiêu diệt cho được loại xe tăng hạng nặng này mà trước giờ ta chưa diệt được. Anh em có tư tưởng cho súng B40, B41 không bắn cháy xe tăng M41, M48 Mỹ.

Trận phục kích chủ yếu từ ngã tư Phú Bình theo lộ về hướng đông đến Bắc cầu gỗ Suối Cát. Lực lượng tham gia gồm tiểu đoàn 482 và tiểu đoàn 840.

Đúng như dự đoán của ta. Trưa ngày 20/6, địch đưa tiểu đoàn 4/44 ngụy từ phía Trinh Tường tiến lên Phú Bình, đại đội đi đầu của địch đã chạm súng với đại đội 3/482, bọn này lùi lại lập tức bị các hỏa lực từ chính diện, 2 bên sườn của đại đội 4/482 đánh tới tấp bọn địch tháo chạy, lệnh của tiểu đoàn cho hỏa lực của đại đội 4/482 bắn cấp tập và cho đại đội 3/482 xuất kích bao vây đánh thiệt hại nặng cánh quân này. Hướng cầu gỗ Suối Cát, bọn bộ binh cũng không dám phát triển mà co cụm lại dùng hỏa lực bắn vào đội hình ta. Tiểu đoàn trưởng 482 kiêm chỉ huy trưởng trận đánh lệnh cho hỏa lực cối 82, ĐKZ từ trận địa phòng tăng bắn mãnh liệt vào các mục tiêu quân địch đồng thời cho

toàn bộ lực lượng xuất kích. Trước sức tiến công mạnh mẽ của ta, bọn địch tháo chạy về Trinh Tường. 16 giờ 30 phút cùng ngày, chiến đoàn 4/8 Mỹ lên phản kích chiếc xe tăng M41 đi đầu vào trận địa của đại đội 1/840 bị trúng đạn B41 bốc cháy, 3 chiếc phía sau lùi lại bắn mạnh vào đội hình ta. Bên đường hương lộ các chiến sỹ dùng B40 bắn cháy thêm 1 xe M41. Bọn còn lại lập tức lùi hẳn về đồn Phú Thọ. Ta tập trung hỏa lực bắn mạnh vào đồn Phú Thọ và các cụm xe tăng của địch. Bộ binh, xe tăng địch tháo chạy về Phan Thiết. Kết quả ta diệt tại chỗ 85 tên, bắt 35 tên, bắn bị thương nhiều tên, bắn cháy 2 xe tăng M41 của Mỹ. thu 75 súng các loại và nhiều quân trang quân dụng khác.

Chiến thắng Phú Bình (Bàu Cây Bông) đánh thiệt hại nặng tiểu đoàn 4/44 nguy, bắn cháy 2 xe tăng Mỹ bằng súng B40, B41. Trận thắng đã giải quyết được lòng tin cho cán bộ, chiến sỹ "B40, B41 là vũ khí bắn cháy bất cứ loại xe tăng nào của Mỹ".

Phát huy thắng lợi, ban chỉ huy tỉnh đội Bình Thuận quyết định gài thế lôi địch ra khỏi thị xã để tiêu diệt. Sử dụng lực lượng vào trận đánh này có tiểu đoàn 482, tiểu đoàn 840, đại

đội 1/430 Hàm Thuận và lực lượng trinh sát tỉnh được bố trí như sau:

Bộ phận trinh sát tỉnh cùng với 1 trung đội của tiểu đoàn 482 xây dựng trận địa chốt trụ tại khu vực Suối Cát cách ấp Tân Điền 1,5km về phía Đông. Đại đội 1/430 Hàm Thuận bố trí khu vực Cầu Cà Giang gần ngã ba ấp Kim Bình (Hàm Thắng) cách trận địa 482 khoảng 300m. Tiểu đoàn 840 bố trí ở khu vực Bàu Nước Nhì (Hàm Chính) làm nhiệm vụ chặn địch từ phía sau lưng đánh ra để nhỏ chốt.

Sáng 22/6, địch cho lực lượng lên đánh nhỏ chốt bị ta đánh bật ra, không nhỏ được chốt chúng dùng pháo trên xe tăng bắn vào trận địa và cho máy bay ném bom vào khu vực cầu Suối Cát. 10 giờ, một đoàn xe tăng, xe bọc thép theo đường 1 lên ngã tư Lại An, qua đường Hương Lộ đến ngã ba Kim Bình đánh vào sườn trái của đại đội 1/430. Anh em đã bình tĩnh dũng cảm chiến đấu, chính trị viên Ngô Minh Dự, đại đội phó Tân chỉ huy đơn vị kiên quyết bám công sự đánh địch quyết liệt. Nhưng do sức ta có hạn, chỉ có 2 hỏa lực chống tăng nên không ngăn nổi sức đột phá mạnh của địch. Sau 10 phút chiến đấu, xe tăng địch đã chọc thủng trận

địa, đè lên công sự, anh em ta hy sinh gần hết. Ba chiến sỹ còn lại bung chạy về phía sau. Xe tăng địch tiếp tục phát triển đánh vào sườn trái đội hình của tiểu đoàn 482. Tại đây các chiến sỹ chiến đấu quyết liệt, B40, B41 bắn cháy 1 xe tăng, 1 xe bọc thép của địch ngay tại chỗ. Bọn địch dừng lại cho máy bay ném bom phá, bom Napan xuống trận địa để yểm trợ cho xe tăng đột kích. Hàm chỉ huy bị sập, đồng chí Văn Minh Trường bị thương vì bom Napan, đồng chí Huỳnh Phương Đông chính trị viên phó tiểu đoàn chỉ huy đơn vị đánh địch bắn cháy thêm 1 xe tăng nữa và đồng chí đã anh dũng hy sinh. Tiểu đoàn rút lui, địch làm chủ trận địa.

Tiểu đoàn 840 vì bố trí quá xa (Cách 2km) nên không chi viện được. Trận này ta bị tổn thất nặng, đại đội 1/430 hy sinh, chỉ còn lại 3 chiến sỹ. Tiểu đoàn 482 thương vong 10 cán bộ chiến sỹ trong đó có chính trị viên phó tiểu đoàn. Ban chỉ huy tỉnh đội cho đưa các đơn vị về phía sau để củng cố và bổ sung quân số.

Trước kẻ thù mới có nhiều phương tiện, kỹ thuật chiến tranh hiện đại, quân dân Hàm Thuận vẫn kiên cường bám trụ, đánh địch có hiệu quả. Tuy có trận bị tổn thất nặng nhưng bộ đội địa

phương và dân quân du kích các xã có nhiều tiến bộ trong đánh phân tán, vận động chống càn giữ vững được vùng giải phóng Tam Giác và các xã ven đường 1, đường 8.

Song song với tấn công quân sự, huyện ủy Hàm Thuận cũng đã chú trọng xây dựng, củng cố phát triển lực lượng vũ trang. Sau đợt tổng tấn công Mậu Thân. Hàm Thuận chỉ đạo các cơ quan ban ngành trong huyện đều giảm biên chế, để rút người bổ sung cho phía trước. Đại đội 1/430 được củng cố do Hồ Văn Khánh làm đại đội trưởng, bước đầu có 15 cán bộ, chiến sỹ, sau bổ xung quân số để tiếp tục làm tròn nhiệm vụ trên giao.

Chống địch càn quét lấn chiếm là nhiệm vụ trung tâm. Tính đến quý II/1968, bộ đội địa phương và dân quân du kích Hàm Thuận đã đánh 91 trận, loại khỏi vòng chiến đấu 588 tên địch, bắn rơi 5 máy bay, bắn bị thương 2 chiếc đã góp phần xứng đáng vào thành tích chung của quân dân tỉnh Bình Thuận, làm lung lay ý chí xâm lược của kẻ thù, buộc chúng phải xuống thang chiến tranh và ngồi vào bàn hội nghị 4 bên ở Pari.

Song với bản chất cực kỳ phản động, đế quốc Mỹ vẫn chưa chịu từ bỏ dã tâm xâm lược nước ta. Nhận rõ âm mưu thâm độc của kẻ thù, quân và dân Hàm Thuận kề vai sát cánh cùng quần dân tỉnh nhà quyết chiến đấu giành thắng lợi to lớn hơn.

Đơn vị 430 bộ đội địa phương Hàm Thuận được củng cố để làm nòng cốt cho phong trào nhân dân du kích chiến tranh ở địa phương. Tiếp tục phát huy những thành quả đã đạt được, cùng với lực lượng tỉnh, Quân khu chiến đấu quyết đánh bại ý chí xâm lược của đế quốc Mỹ và bè lũ tay sai, hoàn thành sứ mệnh lịch sử trong giai đoạn mới.

đáp
số
số
số
m'

CHƯƠNG BA

ĐƠN VỊ 430 HÀM THUẬN LIÊN TỤC TIẾN CÔNG ĐỊCH, GÓP PHẦN LÀM THẤT BẠI CHIẾN LƯỢC VIỆT NAM HÓA CHIẾN TRANH CỦA MỸ NGỤY

(Tháng 11/1968 - tháng 1/1973)

I - KIÊN QUYẾT ĐÁNH ĐỊCH, LÀM THẤT BẠI ÂM MƯU BÌNH ĐỊNH CỦA MỸ NGỤY:

Ngày 3/11/1968, chủ tịch Hồ Chí Minh ra lời kêu gọi toàn Đảng, toàn Quân và toàn Dân ở cả 2 miền Nam Bắc: "Hễ còn 1 tên xâm lược trên đất nước ta, thì ta phải tiếp tục chiến đấu

quét sạch nó đi...". Hưởng ứng lời kêu gọi của Bác Hồ, quân và dân Hàm Thuận, quyết cùng quân và dân miền Nam tiếp tục đẩy mạnh cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước đến thắng lợi hoàn toàn.

Bị thất bại trong năm 1968, buộc phải xuống thang chiến tranh và ngồi vào bàn hội nghị 4 bên ở Paris, nhưng đế quốc Mỹ vẫn rất ngoan cố. Vừa mới vào Nhà Trắng, Ních-Xơn tên tổng thống độc tài và hiếu chiến liền đưa ra chiến lược "Việt Nam hóa chiến tranh" nhằm thực hiện 3 mục tiêu: hủy diệt, giành dân và bóp nghẹt dưới dạng 3 loại chiến tranh mà chúng gọi là "Chiến tranh hủy diệt", Chiến tranh giành dân" và "Chiến tranh bóp nghẹt".

Chiến lược Việt Nam hóa chiến tranh là một thủ đoạn hết sức thâm độc với mưu đồ dùng người Việt đánh người Việt "Thay màu da trên xác chết" chúng hy vọng sẽ giành được thắng lợi, giữ vững được miền Nam bằng công thức chiến tranh mới: quân nguy + vũ khí, trang bị, tài chính và cố vấn Mỹ. Lấy bình định nông thôn làm biện pháp chủ yếu và nâng lên thành kế hoạch trung tâm của chiến lược "Việt Nam hóa chiến tranh".

Trên chiến trường Hàm Thuận (Bình Thuận) địch tăng cường và củng cố hệ thống phòng thủ quanh các thị trấn, thị xã, xây thêm công sự, tổ chức lại khu vực chỉ huy và chiến đấu, cấm thêm đồn bót, tiếp tục di dân vào các khu tập trung, củng cố các vành đai ven thị xã Phan Thiết. Nhằm yểm trợ tối đa cho việc bình định, gom dân, Mỹ đặt nhiều trận địa pháo ở Camp Ésépic, cua Bà Phán, Núi Chùa, Tân Nông, Nông Cà Tang, Lầu Ông Hoàng, núi Tà Zôn. Đặc biệt trên đỉnh núi Tà Zôn chúng đặt hệ thống đèn pha cực mạnh ban đêm rọi sáng khắp vùng chung quanh, kiểm soát toàn bộ khu Tam Giác.

Quân Mỹ trực tiếp càn quét, đánh phá vòng ngoài, bọn bảo an, dân vệ vòng giữa, cảnh sát, tề điệp và bọn bình định bên trong. Chỉ trong vòng những tháng cuối năm 1968 và đầu năm 1969, địch đã cào nhà, lừa dân lập vành đai trắng từ Nông Cà Tang đến Tân Nông. Lập những ấp "Kiểu mẫu" như: Gò Bồi, Bình An, Bình Lâm, Ấp Gò, Ấp Gộp (Hong Sơn, Hong Liêm), Hàm Kiệm... mỗi ấp địch đóng chốt cấp trung đội hoặc đại đội để khống chế dân, mỗi xã có 1 cuộc cảnh sát và đưa số tề lưu vong về lại để củng cố bộ máy đàn áp. Những nơi quân

nguy yếu, chúng cho quân Mỹ đóng chốt yểm trợ như ở Tuy Hòa, SaRa, Gòp, Tân An, Tân Điền, Bình An, Bình Lâm.

Cùng với việc bình định bên trong, chúng sử dụng lực đoàn 506 Mỹ phối hợp với bọn cộng hòa càn vào các vùng căn cứ từ sông La Ngà, Ara, Cà Tót qua đường 8 Bắc Sông Quao hòng tìm diệt lực lượng ta, phá các cơ quan đầu não, kho tàng của kháng chiến, triệt nguồn tiếp tế và xúc dân đưa về vùng chúng kiểm soát. Đặc biệt ở khu Lê Hồng Phong chúng tập trung xe tăng, xe ủi đất hàng trăm chiếc, ủi phá, cắt rừng ra thành nhiều vùng trống để bộ đội, cơ quan và nhân dân không có chỗ ở.

Những thủ đoạn đánh phá ác liệt và bình định tàn khốc của địch đã làm cho cuộc chiến đấu của quân và dân Hàm Thuận ngày càng khó khăn phức tạp hơn. Phong trào nhân dân du kích chiến tranh bị chững lại, vùng giải phóng, vùng làm chủ không ổn định và thu hẹp dần. Bộ đội địa phương huyện (Cả c1, c2, c3/430), dân quân du kích và đội công tác bị hy sinh tổn thất khá lớn, nhất là đội công tác, nhiều đồng chí đội trưởng, đội phó và cán bộ xã hy sinh như: Bình, Chín, Trần Chặng, Nguyễn Tấn

Sỹ, Nguyễn Văn Tâm, Ung Văn Nhu... trước tình hình trên Quân khu tăng cường về cho tiểu đoàn 186, tiểu đoàn 240 và tiểu đoàn 130 trợ chiến, cùng với tiểu đoàn 840 và tiểu đoàn 200c đặc công đã có mặt trước đó phối hợp với tiểu đoàn 482 của tỉnh, bộ đội địa phương các huyện, thị xã và dân quân du kích địa phương kiên quyết tiến công liên tục, tiêu hao tiêu diệt thật nhiều sinh lực và phương tiện chiến tranh của chúng, giành lại thế chủ động chiến trường và những vùng nông thôn ven thị xã.

Thực hiện chủ trương đánh tiêu diệt 1 số cứ điểm Mỹ nguy ở tuyến giữa và sâu trong thị xã để phá thế ngăn chặn của địch. Đêm 23/11/1968, các đơn vị đặc công đã tiếp cận cứ điểm Sông Mao áp sát các mục tiêu quy định. 0 giờ ngày 24/11, ta đồng loạt nổ súng tấn công. Sau 40 phút chiến đấu, ta đã làm chủ trận địa, đánh thiệt hại nặng 1 tiểu đoàn bộ binh, sở chỉ huy trung đoàn 44 nguy, chi đoàn bọc thép 4/8, diệt gần hết 700 quân huấn luyện, phá hủy 2 khẩu pháo 105 và 155ly, 1 cối 106,7ly. Ta bị thương 8 đ/c, không có ai hy sinh. Được tin căn cứ Sông Mao bị tiêu diệt, lữ đoàn 506 Mỹ phải bỏ dở cuộc càn ở vùng Bắc Ma Lâm vội vã kéo ra Hòa

Đa để đối phó. Điều tiểu đoàn 1/44 từ Phan Thiết ra chiếm lại Sông Mao. Hoảng sợ trước đòn tiến công mạnh mẽ của quân ta, bọn bảo an đóng chốt các khu vực chung quanh dao động, 1 số phòng vệ trong các ấp tự tan rã. Tính chung trong năm 1968, bộ đội địa phương Hàm Thuận và dân quân du kích các xã đã đánh 485 trận, loại khỏi vòng chiến đấu 1.115 tên địch, thu 19 súng các loại, bắn cháy, bắn hỏng 41 xe quân sự, có 15 xe tăng, xe bọc thép, bắn rơi và bắn bị thương 12 máy bay. Diệt 7 tên ác ôn có nợ máu với nhân dân, bắt cải tạo giáo dục 148 tên. Đặc biệt trong năm ta rút 247 thanh niên thoát ly tham gia kháng chiến và bổ sung cho các đơn vị lực lượng vũ trang huyện.

Để đẩy địch vào thế bị động hơn nữa, ta liên tục tổ chức nhiều trận đánh trên đường 1, đường 8 và vùng chung quanh Phan Thiết. Ngày 8/1/1969, tiểu đoàn 186, tiểu đoàn 240 phục kích đánh thiệt hại nặng 2 đại đội biệt kích Lương Sơn tại Cầu Vĩ (Bắc Phan Thiết 32km). Ngày 16/1/1969, tiểu đoàn 482, tiểu đoàn 840, phối hợp với đại đội 1/430 Hàm Thuận đánh phá 2 ấp chiến lược Bình Lâm, Bình An, chặn viện trên đường 8 diệt 2 đại đội bảo an. Ngày 12/2, tiểu đoàn 186 và đại đội 450 Thuận Phong tập

kích đồn động Bà Hòe, tuy không dứt điểm nhưng ta cũng đã tiêu diệt gần 1 đại đội địch. Bộ phận chặn viện đánh tiêu diệt 2 đại đội ngụy và 1 đại đội Mỹ, phá hủy 2 xe tăng M41 tại khu vực Ba Cây (Phú Long). Đồng bào các xã Hồng Sơn, Tuy Hòa, SaRa, Hàm Trí, Hàm Phú, Hàm Chính, Hàm Liêm... nổi trống mõ, họp mít tinh, rải truyền đơn, giương khẩu hiệu, treo cờ biểu dương khí thế cách mạng, 250 đồng bào Bình Lâm, Tâm Hưng bỏ ấp về lại Mỹ Thạnh.

Cùng với các đợt hoạt động tập trung quy mô lớn của tỉnh và Quân khu. Bộ đội địa phương huyện Hàm Thuận và du kích các xã liên tục đột vào các ấp khuấy rối, tiêu hao địch, nhất là diệt ác, phá rã lực lượng kèm của địch. Chỉ riêng tại ấp Bình Lâm đã diệt 5 tên tề điệp ác ôn, hỗ trợ cho đồng bào ở đây phá ấp chiến lược trở về vườn đất cũ làm ăn. Phong trào thu nhặt bom đạn lép cái tiến thành các loại mìn đánh xe tăng, bộ binh và bố phòng bảo vệ căn cứ phát triển mạnh. Nhờ đó mà bộ đội địa phương, du kích và đội công tác của Hàm Thuận bám được địa bàn hoạt động. Trong thời kỳ căng thẳng và ác liệt nhất các lực lượng này luôn bám trụ dưới đường sắt (Hướng Đông nam đường sắt Bắc Nam) sát dân, sát địch để chỉ

đạo phong trào và đánh địch có hiệu quả. Từ đó đã dần dần khôi phục lại thế đứng trên chiến trường Tam Giác, 1 chiến trường luôn sôi động và quyết liệt. Đầu năm 1969, tỉnh ủy Bình Thuận quyết định tách Hàm Thuận ra làm 2 huyện. HTN

Huyện Hàm Thuận Bắc gồm các xã: Hàm Trí, Hàm Phú, Ma Lâm, Sông Trao, Tâm Hưng, Hàm Chính, Hàm Liêm, Hàm Thắng, Hàm Nghĩa, Hàm Hiệp. Do đồng chí Nguyễn Ninh làm bí thư, Lương Văn Năm làm huyện đội trưởng. Bộ đội địa phương huyện lúc này có đại đội 1/430 và đại đội 3/430.

Huyện Hàm Thuận Nam có các xã: Hàm Mỹ, Mương Mán, Hàm Thạnh, Hàm Cần, Hàm Kiệt, Hàm Minh. Do đồng chí Nguyễn Minh Cao làm bí thư sau đó đồng chí Phạm Văn Cang thay, đồng chí Cang đau nặng, đồng chí Sáu Thiết (Nguyễn Đức Lương) thay làm bí thư kiêm chính trị viên huyện đội, đồng chí Đặng Văn Hải làm chính trị viên phó huyện, đồng chí Ung Minh Đức làm huyện đội trưởng. Bộ đội địa phương huyện có đại đội 2/430, ngoài ra còn có đội công tác ở những nơi trọng điểm, huyện ủy phân công các đồng chí huyện ủy viên trực tiếp chỉ đạo cho các địa phương phải bám trụ đánh địch phá kềm, giành dân không được để trống địa bàn.

Như thường lệ cứ mỗi lần Tết đến, Xuân sang. Chiến sỹ và đồng bào Hàm Thuận cùng đồng bào cả nước mong ngóng chờ đợi giây phút thiêng liêng đó là giờ giao thừa để được nghe Bác Hồ chúc tết.

Vào lúc 0 giờ ngày 16/2/1969 (Tức mùng 1 Tết năm Kỷ Dậu) Bác Hồ đọc thư chúc tết với một giọng ấm áp và đầy tin tưởng, Bác kết thúc bằng mấy vần thơ đầy hào khí vang vọng núi sông:

*"Năm qua thắng lợi vẻ vang,
Năm nay tiền tuyến chắc càng thắng to
Vì độc lập, vì tự do
Đánh cho Mỹ cút, đánh cho ngụy nhào
Tiến lên! Chiến sỹ đồng bào
Bắc Nam xum họp Xuân nào vui hơn!"*

Đồng bào Hàm Thuận cùng đồng bào cả nước vui mừng phấn khởi và tin tưởng nhất định ta phải đánh cho Mỹ cút, đánh cho ngụy nhào, để Nam Bắc xum họp một nhà. Lời tiên đoán cũng là mệnh lệnh tiến công của Bác đã thôi thúc những người con của quê hương hãy kiên quyết tiến lên cùng quân và dân cả nước quét sạch quân xâm lược để sớm được đón Bác vào thăm.

Vâng lời Bác, ngay trong đêm 21 rạng 22/2 (Tức mừng 7 Tết) các chiến sỹ đặc công của Bình Thuận tập kích vào Camp Ésépic hậu cứ của chiến đoàn 3/506 Mỹ, diệt và bắn bị thương gần 500 tên Mỹ, phá hủy, phá hỏng 13 máy bay, 12 khẩu pháo, 12 xe quân sự có 2 xe tăng. Nhiều kho xăng, kho đạn nổ tung bốc cháy đến 8 giờ sáng ngày hôm sau. Sáng 22/2, tiểu đoàn 482 và tiểu đoàn 840 phối hợp với đại đội 1/430 Hàm Thuận đánh vào ấp Bình Lâm và bố trí đánh địch giải tỏa trên đường 8, diệt và đánh thiệt hại nặng 2 đại đội bảo an, 2 đại đội cộng hòa của tiểu đoàn 4/44 ngụy và 1 bộ phận quân Mỹ, đánh hỏng 3 xe tăng M41, bắn rơi 2 trực thăng. Ngày 15/3, tiểu đoàn 482 phối hợp với đại đội 1/430 và du kích xã Hàm Chính phục kích tại Râm Bà Chín qua Bàu Tròn (Hàm Chính) đánh thiệt hại nặng 2 đại đội bảo an. Ta hy sinh 1, bị thương 1

Ngày 21/3, tiểu đoàn 200c đặc công tập kích chi khu Thiện Giáo không dứt điểm, tổn thất khá lớn, tiểu đoàn trưởng bị thương, chính trị viên tiểu đoàn hy sinh. Phối hợp với tấn công Thiện Giáo, đại đội 3/430 và lực lượng du kích xã Hàm Phú tấn công ấp 18 (Ma Lâm) diệt 1 trung đội cảnh sát, phá rã bộ máy tề ấp. Ngày

26/3, cơ sở nội tuyến trong phòng vệ dân sự ấp Tân Thành dùng lựu đạn diệt tên Giác ấp trưởng, làm bọn ác ôn hoang mang dao động.

Đêm 27/4, đại đội 450 Thuận Phong và đội công tác Tùy Hòa đánh bọn Mỹ tại ấp diệt một số tên Mỹ và tên trưởng đoàn bình định nông thôn đang tiến hành gom dân lập ấp và củng cố bộ máy kèm kẹp ở khu vực này.

Sau những đòn tiến công liên tục của lực lượng trên và bộ đội địa phương, dân dân du kích, bọn Mỹ và bọn biệt kích rút khỏi Bình Lâm, Bình An, SaRa, Tùy Hòa. Nhờ đó mà bộ đội địa phương huyện, du kích và đội công tác bám trụ trên các địa bàn, đẩy mạnh vũ trang tuyên truyền, xây dựng thực lực cách mạng có nhiều tiến bộ.

Do nhu cầu của chiến trường và khả năng của ta, đến cuối tháng 5/1969, được sự đồng ý của Bộ tư lệnh Quân khu 6, tỉnh Bình Thuận thành lập tiểu đoàn 490 đặc công do đ/c Lê Văn Thanh (Xởi) làm tiểu đoàn trưởng, đồng chí Hồ Mên làm chính trị viên, đồng chí Phạm Giáng làm tiểu đoàn phó. Ban chỉ huy tỉnh đội điều đại đội 1/430 Hàm Thuận bổ sung cho tiểu đoàn, riêng đồng chí đại đội trưởng Hồ Văn Khánh, tỉnh bố trí về làm huyện đội phó Hàm Thuận.

Tiểu đoàn có 180 đồng chí, tổ chức thành 2 đại đội và gấp rút bước vào huấn luyện để sẵn sàng chiến đấu theo yêu cầu mới. Tháng 6/1969, tiểu đoàn ra quân đánh trận đầu vào đồn Cây Dương (Đồn 13 ấp Gò Bồi) hơn 1 giờ chiến đấu ta đã làm chủ trận địa, diệt 2 trung đội bảo an, 1 đoàn bình định, thu 1 đại liên, 2 máy PRC25, địch chết và bị thương 51 tên. Ta hy sinh 2, bị thương 1 đồng chí.

Sau trận đánh, địch trong vùng rất hoang mang lo sợ, đại đội 2/430 phối hợp với đội công tác Gò Bồi vào ấp bắt gọn 2 trung đội thanh niên chiến đấu, thu 23 súng các loại, có 3 trung liên, giải tán luôn lực lượng này.

Tháng 6/1969, Ủy ban nhân dân Cách mạng lâm thời tỉnh Bình Thuận ra đời, hình thành hệ thống chính quyền từ tỉnh đến cơ sở. Ủy ban nhân dân Cách mạng lâm thời huyện Hàm Thuận do đồng chí Nguyễn Nhẫn làm chủ tịch, đồng chí Đặng Văn Hải làm phó chủ tịch. Các xã căn cứ giải phóng đều thành lập Ủy ban nhân dân Cách mạng lâm thời đánh dấu bước phát triển mới có ý nghĩa chiến lược của tiến trình giành toàn bộ chính quyền về tay nhân dân.

Ngày 11/8, lực lượng đặc công của 3 tiểu đoàn 840, 186 và 240 tập kích căn cứ Sông Mao lần thứ 3, diệt và bắn bị thương 450 tên địch, phá hủy 2 khẩu pháo 105ly, đánh hỏng 6 xe quân sự, có 3 xe tăng, đốt 4 tấn đạn, thu 34 khẩu súng các loại. Tiếp theo đêm 21/8, cũng lực lượng đặc công trên đánh bồi vào căn cứ Sông Mao lần 4, diệt 150 tên địch. Phối hợp với chủ lực Quân khu, bộ đội địa phương và dân quân du kích Hàm Thuận, các đội công tác liên tục đột vào các ấp ven thị xã Phan Thiết phát động quần chúng, diệt ác, đánh bọn dân vệ, phòng vệ dân sự, giải tán nhiều trung đội thanh niên chiến đấu. Đặc biệt du kích xã Hàm Liêm, Hàm Chính dùng đầu đạn lép của địch, cải tiến đánh bọn bộ binh và xe tăng duỗi ra làm cháy 21 chiếc xe tăng và xe bọc thép của địch. Du kích xã Hồng Liêm, Hồng Sơn cùng với cách đánh trên, trong thời gian ngắn đã phá hỏng 15 xe bọc thép và xe ủi đất của địch, làm thất bại âm mưu ủi phá địa hình của chúng. Đầu tháng 9, đại đội 3/430 phối hợp với du kích xã Hàm Chính dùng mìn tự tạo đánh bọn địch ủi phá địa hình ở xóm Rơ, phá hỏng 3 xe ủi đất, diệt 1 xe Jeep và số tên địch trong xe, địch

phải bỏ việc ủi phá địa hình, vùng bám trụ ở Bàu Dạo, Rẫy Nổ Hàm Chính được giữ vững.

Giữa lúc cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước của quân và dân Hàm Thuận cũng như trên cả nước đang trải qua những năm tháng đầy khó khăn thử thách, bước đầu đã giành được thế đứng trên 1 số địa bàn quan trọng thì được cấp trên thông báo: "Bác Hồ đã qua đời...". Cái tin đau đớn ấy đã làm cho cán bộ, chiến sỹ đại đội 430 Hàm Thuận vô cùng xúc động nghẹn ngào và tuôn trào nước mắt. Hầu hết cán bộ, chiến sỹ của Hàm Thuận chưa một lần gặp Bác nhưng khi bước vào hàng ngũ cách mạng thì trong trái tim của mỗi người đều có hình ảnh Bác, Vị lãnh tụ vĩ đại của dân tộc, Người Cha thân yêu của các lực lượng vũ trang. Bác Hồ mất đi mọi người như thấy mình có lỗi vì chưa giành được thắng lợi trọn vẹn để rước Bác vào thăm quê hương và nghe những lời dạy bảo thân thương của Người.

Cả đơn vị đều hứa quyết tâm: "Sống, chiến đấu, lao động, học tập theo gương Bác Hồ vĩ đại". Phá hủy tinh thần bám trụ kiên cường, tự lực vươn lên cùng quân, dân trong huyện mang

lá cờ bách chiến, bách thắng của Người đến đích cuối cùng.

Hưởng ứng lời kêu gọi của ban Chấp hành TW Đảng, biến đau thương thành hành động cách mạng. Cán bộ chiến sỹ đại đội 430 Hàm Thuận liên tục bám dân, bám đất, bám địa bàn đánh địch, diệt ác phá kềm hỗ trợ nhân dân giành quyền làm chủ.

Bộ đội địa phương Hàm Thuận Nam (c2/430) phối hợp với du kích Mương Mán, Hàm Thạnh, Hàm Kiệm liên tục đánh địch trên đường 1, đột vào các ấp Văn Phong, Gò Bồi, Hàm Kiệm vũ trang tuyên truyền xây dựng thực lực cách mạng. Đại đội 3/430 phối hợp với du kích xã Hàm Liêm, Hàm Chính, Hàm Hưng, Hàm Phú đánh địch trên đường 8, đặc biệt cùng với du kích Hàm Hưng, Hàm Chính đánh trái nổ chung quanh đồn Nông Cà Tang diệt 5 xe bọc thép Mỹ. Được sự giúp đỡ của công binh tỉnh, đại đội 3/430 cùng du kích Hàm Liêm khiêng những thùng chất độc hóa học của Mỹ thả chưa nổ lên trên hướng gió, đặt bộc phá đánh cho nổ bay hơi độc vào đồn Tân Nông, Nông Cà Tang làm cho bọn địch trong đồn hết sức hoang mang lo sợ.

Hè Thu năm 1969, trên chiến trường Bình Thuận, địch tăng cường lực lượng yểm trợ và

binh khí kỹ thuật một cách đáng kể, 1 tiểu đoàn trực thăng và 1 chiến đoàn 1/50 thiết xa vận của lữ 506 hoạt động chủ yếu trên chiến trường Bình Thuận nhất là vùng Tam Giác và trên đường số 1, đoạn vòng cung từ Phan Thiết đến Phan Rí.

Nhằm nâng cao sức chiến đấu cho bộ đội, kết hợp với vũ khí thô sơ như chông, mìn, cạm bẫy và cải tiến các loại đầu đạn pháo lép của địch để đánh địch. Hàm Thuận đã mở lớp tập huấn cho cán bộ, chiến sỹ và đội công tác kỹ thuật rà, gỡ mìn, nhờ đó mà ta đã hạn chế rất nhiều trường hợp bị tổn thất do bom mìn của địch, đồng thời ta cũng đã thành công trong việc sử dụng vũ khí địch để đánh địch. Tháng 11/1969, ban chỉ huy tỉnh đội điều tiểu đoàn 482 về đứng chân tại Hàm Phú để phối hợp với đại đội 3/430 Hàm Thuận, trung đội nữ 483 của tỉnh làm nhiệm vụ bảo vệ mùa, hỗ trợ cho Ban Hậu cần, Ban kinh tài tỉnh và Quân khu thu mua lương thực. Cánh đồng Hàm Phú nằm trong vùng kháng chiến của ta và lại là một trong những vùng lương thực chủ yếu cung cấp cho lực lượng kháng chiến, vì vậy ta quyết giữ, địch quyết phá và cướp lại.

Để ngăn chặn địch không cho chúng dùng lực lượng lớn vào cướp phá. Đêm 20/12/1969, Tiểu đoàn 482, đại đội 3/430 và trung đội nữ 483 tổ chức phục kích tại km 19 đường 8, cách quận Thiện Giáo 2km về phía bắc để chặn đánh bọn cướp lúa.

Sáng 21/12, địch cho 1 đại đội bảo an, 1 chi đoàn xe bọc thép càn lên, bị lực lượng ta chặn đánh quyết liệt, ngay những phút đầu ta đã diệt 30 tên, bắn cháy 1 xe bọc thép M113. Địch củng cố đội hình, dùng xe bọc thép làm mũi đột kích, gây cho ta khó khăn, tổn thất, một số cán bộ, chiến sĩ hy sinh, bị thương và bị bắt.

Đại đội 3/430 bị tổn thất, đồng chí đại đội trưởng hy sinh. Sau trận này đại đội chỉ còn hơn 20 đồng chí. Ban chỉ huy huyện đội tập trung củng cố lại đơn vị. Cuối tháng 12/69 tỉnh điều đồng chí Nguyễn Hữu Đồn từ Tiểu đoàn 490 về làm đại đội trưởng, đồng chí Lê Trí Tín làm chính trị viên. Quân số cũng lần lượt bổ sung sau đó. Cuối năm 1969, huyện ủy Hàm Thuận mở hội nghị du kích chiến tranh, nhằm tổng kết, đánh giá và rút kinh nghiệm chỉ đạo phong trào 3 mũi giáp công trong đánh phá bình định. Hội nghị kết luận: muốn phong trào

chiến tranh du kích phát triển vững mạnh, rộng khắp, ta phải tổ chức lực lượng tại chỗ, diệt được ác, phá được kềm, phối hợp với cả lực lượng bên trong và lực lượng bên ngoài, tiến công địch liên tục và rộng khắp. Trong năm 1969, bộ đội địa phương Hàm Thuận và du kích đánh 214 trận, diệt 1.097 tên địch, phá hủy và đánh hỏng nặng 42 xe quân sự các loại có 14 xe tăng M41. Bắn rơi 8 máy bay, chủ yếu là máy bay trực thăng. Diệt 18 tên ác ôn có nợ máu với nhân dân, bắt cải tạo 15 tên, trấn áp vô hiệu hóa 36 tên, 136 lần vũ trang tuyên truyền vào các ấp. Huy động 1.258 lượt người đi phá đường giao thông làm ngăn trở sự đi lại hoạt động của địch, tạo thế cho bộ đội địa phương và dân quân du kích đánh địch có hiệu quả. Rút 88 thanh niên thoát ly gia nhập lực lượng vũ trang huyện và tỉnh.

Đầu năm 1970, thực hiện chủ trương mở chiến dịch Xuân Hè của tỉnh, bộ đội địa phương Hàm Thuận phối hợp với lực lượng tập trung của tỉnh liên tục đánh vào các ấp trên đường số 8 và quốc lộ 1 và vùng ven Phan Thiết, với tinh thần áp sát trụ đánh cả ban ngày, để tiêu hao, tiêu diệt thật nhiều sinh lực và phương tiện chiến tranh của chúng.

Sau nhiều ngày theo dõi nắm quy luật hoạt động của bọn địch ở đồn Nông Cà Tang thường dùng xe bọc thép duỗi ra đánh phá vùng Tam Giác. Đại đội 3/430 bố trí trận địa mìn để tiêu diệt bọn này. Hàng chục trái mìn được bố trí bí mật trên các lối ra vào của xe bọc thép gần đồn và những nơi chúng thường chạy qua để đánh phá.

Ngày 10/4/1970, như thường lệ, chúng dùng xe bọc thép càn vào Tam Giác, xe vừa ra khỏi đồn chừng vài chục mét bị trái nổ cháy 1 xe M113 chết 4 tên Mỹ. Cay cú trước thất bại, chúng tiếp tục càn vào Tam Giác, đến chiều đoàn xe về Láng Sạn qua Râm Kiểng thì bị ngay quả mìn thứ 2 làm cháy 1 xe M113 nữa và chết 5 tên Mỹ, xe phải bỏ lại tại chỗ. Cũng bằng cách này trong năm 1970, đại đội 3/430 Hàm Thuận đã diệt khá nhiều xe bọc thép và bọn Mỹ ngụy đi trên xe.

Trên mặt trận diệt ác hỗ trợ cho phong trào đánh phá bình định. Bộ đội địa phương Hàm Thuận và dân quân du kích các xã đã phối hợp chặt chẽ, diệt được nhiều tên ác ôn khét tiếng, làm rúng động bọn tay sai còn lại không dám hung hăng như trước. Được sự hỗ trợ của đại

đội 3/430 du kích Hàm Hưng cải trang làm con chiên đi lễ nhà thờ Tầm Hưng diệt tên Tắc áp phó an ninh, thu 1 thompson, bắn bị thương tên áp trưởng. Du kích Hàm Liêm đánh mìn diệt bọn bình định và cảnh sát tại Tân Điền, giết 4 tên, bắn bị thương 4 tên. Trong đó có tên Hiếu trưởng phân chi cảnh sát Tân Điền.

Chị Năm Tiến là một du kích mật gan dạ, xông xáo và gắn bó với đại đội 3/430 Hàm Thuận, hàng đêm chị dẫn đường cho bộ đội vào ấp vũ trang tuyên truyền, rải truyền đơn, dán khẩu hiệu và phát loa bình vịn kêu gọi anh em binh lính. Bản thân chị đã dũng cảm, khôn khéo đánh mìn diệt tên Mười Chấn cuộc trưởng cảnh sát xã Tân Phú Xuân, 1 tên ác ôn nguy hiểm đánh phá phong trào, truy bắt cơ sở rất khốc liệt và chị đã anh dũng hy sinh khi đi công tác. Bà con Hàm Thuận và cán bộ chiến sỹ đại đội 430 luôn luôn thương nhớ người đồng đội, đồng chí của mình và nguyện quyết tâm giết giặc để trả thù cho chị.

Thực hiện chỉ thị 136 của TW Cục miền Nam và chủ trương của tỉnh ủy Bình Thuận. Tháng 5/1970, huyện Đảng bộ Hàm Thuận tiến hành đại hội Đảng. Đại hội đã nghiêm túc kiểm điểm

và rút ra một số mặt yếu như diệt ác chưa nhiều, cơ sở còn yếu, chuyển mở phong trào còn hẹp, mức làm chủ còn hạn chế. Đại hội đã đề ra phương hướng nhiệm vụ trong thời gian tới: "Động viên toàn Đảng, toàn Quân, toàn Dân trong huyện cố gắng cao nhất, liên tục tiến công, tiêu hao tiêu diệt nhiều sinh lực và phương tiện chiến tranh của địch, đánh bại cơ bản về âm mưu bình định của Mỹ nguy, phá ấp mở vùng giành quyền làm chủ nông thôn. Phát động quần chúng nổi dậy, xây dựng thực lực mạnh về chất lượng đủ về số lượng làm nòng cốt cho phong trào 2 chân 3 mũi. Trên cơ sở đó động viên sức người, sức của phục vụ tiền tuyến đánh thắng giặc Mỹ xâm lược...". Đại hội đã bầu đồng chí Nguyễn Nhẫn làm bí thư huyện.

Sau đại hội, ta chuyển phương thức hoạt động, luồn sâu, đi êm, bám vào trong ấp để phát động quần chúng, phân công các đồng chí huyện ủy viên xuống bám địa bàn để chỉ đạo hoạt động. Nhiều cán bộ chiến sỹ của đại đội 3/430 đã thể hiện tinh thần xông xáo, sẵn sàng hy sinh trước gian nguy, ác liệt, lăn lộn với phong trào làm nòng cốt cho dân quân du kích, đội công tác vượt qua những bãi mìn dày đặc của địch vào

ấp bảm dân, bảm địa bàn đánh địch, diệt ác thu được nhiều thắng lợi.

Do ta hoạt động mạnh trên chiến trường Bình Thuận nhất là vùng Tam Giác và ven đường số 1, số 8 nên địch mãi đến tháng 7/1970, chúng mới bắt đầu chương trình "bình định đặc biệt" mà chủ yếu là bình định bên trong, ngăn chặn bên ngoài bằng các chiến dịch "Phượng hoàng", "Đồng tiến", "Vi dân"... đi đôi với khủng bố đàn áp, chúng còn dùng nhiều thủ đoạn chính trị lừa bịp, để gây chia rẽ giữa cách mạng với quần chúng, tập hợp các tôn giáo, phe phái phản động để chống phá ta trên nhiều mặt.

Vừa đánh phá vòng ngoài để hỗ trợ cho bình định bên trong, vừa bảo đảm hành lang cho Mỹ rút quân qua cửa biển LaGi. Chúng đã sử dụng chiến đoàn 3/506 càn quét đánh phá dọc đường 8 Bắc Ma Lâm và Mương Mán, lữ 199 đánh phá Bắc Hàm Thuận, LaGi và Tánh Linh, sư đoàn kỵ binh không vận số 1 đánh phá dọc đường 20 Lâm Đồng xuống Bình Tuy. Sau trận càn ô ạt này Mỹ đã rút chiến đoàn 1/50, 2/1 và 3/506 Mỹ khỏi chiến trường Bình Thuận và lữ 199 khỏi Bình Tuy. Như vậy từ tháng 7/1970 trên chiến trường Bình Thuận, Bình Tuy về cơ bản

không còn quân chủ lực Mỹ. Riêng 1 số đơn vị binh khí kỹ thuật thì vẫn còn ở lại làm nhiệm vụ kèm cặp quân nguy.

Để thay thế quân Mỹ, địch đã điều động toàn bộ trung đoàn 44 nguy về Bình Thuận, ghép 1 số tiểu đoàn và liên đội bảo an để thay thế. Lập thêm một số đơn vị bảo an dân vệ mới cùng với việc củng cố, khôi phục lại bộ máy tề, lập thêm phân chi khu, cuộc canh sát và ủy ban phượng hoàng ở xã, áp để tăng cường kèm kẹp quần chúng.

Đối phó lại tình hình trên, Hàm Thuận vừa tích cực đẩy mạnh tấn công tiêu diệt địch trên đường 8, đường 1 và vùng ven thị xã Phan Thiết, phát động quần chúng nổi dậy giành quyền làm chủ từng thôn, ấp. Đêm 28/12/1970, lực lượng đặc công của tiểu đoàn 482 và tiểu đoàn đặc công 490 tập kích vào Camp Ésépíc diệt và bắn bị thương 220 tên địch, có 85 tên Mỹ, phá hủy 1 cối 106,7 ly, 1 trung liên, 4 đại liên, 7 xe quân sự, có 2 xe bọc thép. Đánh cháy 1 kho xăng và 2 trực thăng thu 3 súng, 1 máy thông tin và một số quân trang quân dụng khác.

Tính chung trong năm 1970, quân dân Hàm Thuận đã đánh trên 300 trận lớn nhỏ, diệt gần

1000 tên địch, từng bước giành lại thế chủ động chiến trường và được tỉnh ủy Bình Thuận đánh giá: "Đánh tương đối tốt là bộ đội địa phương Hàm Thuận và du kích các xã Hàm Liêm, Hàm Chính và Hàm Hưng...". Mặc dù còn gặp nhiều khó khăn phức tạp, quân số thiếu, súng đạn thiếu, lương thực thiếu, ăn ở trong điều kiện hết sức gian khổ, ác liệt nhưng tinh thần chiến đấu của cán bộ, chiến sỹ đại đội 430 Hàm Thuận vẫn không hề giảm sút, vẫn luôn luôn bám sát địa bàn, phối hợp tốt với lực lượng dân quân du kích và các đơn vị bạn, liên tục đánh địch và giành nhiều thắng lợi quan trọng.

II - LIÊN TỤC TẤN CÔNG ĐỊCH, GÓP PHẦN ĐÁNH BẠI CHIẾN LƯỢC "VIỆT NAM HÓA CHIẾN TRANH" BUỘC ĐỊCH KÝ HIỆP ĐỊNH PARI VỀ VIỆT NAM.

Hoạt động của địch trong năm 1970, đã thu được 1 số kết quả nhất định, chúng gom được dân, giành được đất ở 1 số nơi, lập được 1 số bộ máy kèm, vơ vét được sức người, sức của, tăng thêm lực lượng cảnh sát, đào tạo được 1 số ác ôn làm tay sai trong địa phương quân, dân vệ và lực lượng ngầm. Các hoạt động hành quân cảnh sát, chiêu hồi, chiêu hàng đã gây nhiều khó khăn cho ta.

Trên địa bàn Hàm Thuận nhất là vùng ven thị xã Phan Thiết, từng nơi thế bám trụ của ta bị gạt ra, lực lượng bên ngoài bị tiêu hao tổn thất, bên trong bị bể vỡ làm cho phong trào bị chững lại, việc xây dựng lực lượng ở vùng sâu gặp nhiều khó khăn.

Chỉ thị 01/CT71 ngày 5/1/1971 của Miền "... Nắm vững phương châm chiến lược kiên trì chiến đấu, liên tục tấn công và nổi dậy kết hợp chặt chẽ với xây dựng, tăng cường lực lượng cách mạng đánh bại địch từng bước... nắm vững phương châm 2 chân 3 mũi 3 vùng, vận dụng đường lối chiến tranh của ta là toàn dân, toàn diện..." (1)

Thực hiện chỉ thị 01 của TW Cục và chỉ thị của tỉnh ủy Bình Thuận, Hàm Thuận đề ra chủ trương: "Kiện toàn huyện, tăng cường xã". Sắp xếp, biên chế lại tổ chức bộ máy và lực lượng vũ trang để đủ sức đáp ứng yêu cầu của tình hình mới. Toàn huyện Hàm Thuận chia thành 5 khu, mỗi khu có một ban cán sự để lãnh đạo và bộ đội vùng cùng với các đội công tác hoạt động.

---

(1) Trích chỉ thị 01/CT71 ngày 5/1/1971 của R. Lưu tại ban KHLSSQ Bình Thuận.

Khu A gồm các xã Hàm Liêm, Hàm Thắng do đồng chí Văn Công Trãi làm bí thư ban cán sự, đồng chí Văn Công Xây chỉ huy bộ đội vùng (B vùng) và có 3 đội công tác là Tân An, Tân Điền, Hàm Thắng.

Khu B gồm các xã Hàm Chính, Hàm Hưng do đồng chí Nguyễn Bá Tường làm bí thư ban cán sự, đồng chí Hồ Văn Khánh huyện đội phó xuống trực tiếp chỉ đạo, chỉ huy bộ đội vùng, có 3 đội công tác Bình An, Bình Lâm, Tâm Hưng.

Khu C gồm các xã Ma Lâm Kinh, Ma Lâm Chiêm, Sông Trao do đồng chí Lê Văn Long làm bí thư ban cán sự. Đại đội 3/430 xuống đứng chân đánh địch, hỗ trợ cho bộ đội vùng hoạt động, có 4 đội công tác Lâm Hòa, Tân Thành, Ma Lâm Chiêm và Sông Trao.

Khu D gồm các xã Hàm Phong, Hàm Mỹ, Mương Mán do đồng chí Nguyễn Xu làm bí thư ban cán sự, 1 bộ phận của đại đội 2/430 đứng chân hoạt động, xây dựng bộ đội vùng, có 3 đội công tác Hàm Phong, Hàm Mỹ, Mương Mán.

Khu E gồm các xã Hàm Kiệm, Hàm Minh do đồng chí Nguyễn Thanh Hiệp làm bí thư ban cán sự, bộ phận còn lại của đại đội 2/430 đứng chân, phối hợp cùng bộ đội vùng hoạt động đánh

địch, có 3 đội công tác Ngã Hai, Gò Bồi, Phú Lộc Thọ.

Với thế bố trí mới, ta đã đưa lực lượng bám vào các ấp. kết hợp giữa lực lượng bên trong và lực lượng bên ngoài để đánh địch, phá thế ngăn chặn và kèm kẹp trong các ấp, phát động quần chúng xây dựng lực lượng tại chỗ, đấu tranh chống lại kế hoạch bình định của địch. Cùng trong thời gian này lực lượng vũ trang Quân khu cũng như của tỉnh đều giảm nhưng lực lượng vũ trang của huyện và các đội công tác đều được củng cố và bổ sung quân số, nhất là xây dựng thêm một số đội vũ trang công tác mới theo yêu cầu nhiệm vụ và bộ đội vùng trên từng khu vực để đánh địch, hỗ trợ phong trào. Với sự hy sinh chịu đựng của bộ đội vùng và các đội công tác đã giúp cho sự chỉ đạo kịp thời, làm cho dân gắn bó với cách mạng, với Đảng, tạo được lòng tin trong quần chúng.

Đầu năm 1971, tuy chưa có những trận đánh lớn, nhưng bộ đội địa phương huyện đã phối hợp tốt với bộ đội vùng và các đội vũ trang công tác bám ấp, bám dân rất chắc, ngay trong đêm 30 tết, tức 26/1/1971, một số cán bộ, chiến sỹ của bộ đội vùng vào các ấp Văn Giáo, An

Phú, Tân Điền, Thắng Thuận, Thắng Bình... để đốt nhang cho các gia đình liệt sỹ, thăm hỏi bà con đêm giao thừa, động viên nhân dân tiếp tục đẩy mạnh phong trào chống địch.

Hạ tuần tháng 2/1971, tỉnh mở đợt hoạt động tổng hợp đánh phá bình định, trọng điểm trên địa bàn Hàm Thuận và Phan Thiết. Tiểu đoàn 482 được tỉnh giao phối hợp với bộ đội địa phương huyện, đặc công thị xã, bộ đội vùng và dân quân du kích các xã đánh tiêu hao, tiêu diệt địch, đưa hoạt động của ta vào tận vùng sâu, vừa tiêu diệt địch, vừa phá hoại phương tiện chiến tranh của chúng.

Lúc 0 giờ ngày 26/2/1971, lực lượng đặc công thị xã đã đánh vào các ấp Hưng Long, khu vực Vĩnh Thủy, khu vực đường Phú Hải, cầu Sở Muối, chợ Phường Phú Trinh, ấp Kim Hải, Đức Long diệt và bắn bị thương 35 tên. Sáng 26/2, bọn địch ở Xuân Phong bung ra giải tỏa, lọt vào trận phục kích của tiểu đoàn 482, hơn 40 tên địch đền tội. Cùng lúc đại đội bảo an 300 vừa kéo ra khỏi ấp Tân Điền thì gặp các chiến sỹ đại đội 3/430 và bộ đội vùng chặn đánh diệt 6 tên. Nhưng lực lượng địch quá đông nên anh em ta chủ động rút lui an toàn.

Cùng với trọng điểm Phan Thiết và Hàm Thuận, bộ đội vùng và đại đội 2/430, dân quân du kích liên tục nổ súng đánh địch ở Mương Mán, Ngã Hai và dọc đường số 1 từ Hàm Mỹ đến Hàm Kiệm. Ngày 2/3/1971, lực lượng đặc công tập kích vào hậu cứ Sông Mao lần thứ 7, diệt 150 tên địch, phá hủy nhiều phương tiện chiến tranh của chúng.

Tuy thế đứng chân trên chiến trường có được cải thiện đáng kể nhưng việc đột áp để giải quyết lương thực thì vẫn còn là vấn đề nan giải. Một số đơn vị lớn của Khu và tỉnh như tiểu đoàn 186 ở khu Lê Hồng Phong hàng ngày phải đi đào củ nân để thay gạo, tiểu đoàn 840 đứng ở mảng Hòa Đa-Tuy Phong cũng phải ăn củ từ để trừ bữa, tiểu đoàn 482 của tỉnh có lúc cũng phải ăn chuối luộc và khẩu phần gạo cũng thường xuyên giảm xuống để chia xẻ cho thương binh phía sau. Bộ đội địa phương huyện và bộ đội vùng của Hàm Thuận và các đội công tác nhờ bám trụ được trong dân nên có đỡ hơn. Trong quý II/1971, các đơn vị chủ lực của Khu và tỉnh tập trung lo huấn luyện, củng cố kết hợp giải quyết lương thực, bộ đội địa phương, bộ đội vùng và các đội vũ trang công tác tăng cường đột áp,

diệt ác phá kềm để đưa phong trào của quần chúng lên bước mới. Nhiều tên ác ôn như tên Trung thám báo ở Ma Lâm, tên Tỉnh cuộc trưởng cảnh sát Hòa An, trung úy Hai cán bộ biệt phái đồn đốc bắt lính, tên Sen cuộc trưởng cảnh sát Tùỳ Hòa đã bị diệt và có những đoàn binh định mới vừa thành lập cũng đã bị du kích mật bên trong đánh diệt cả trưởng, phó đoàn và một số nhân viên tại ấp Lâm An (Ma Lâm). Trong phong trào chống phá bình định, diệt ác phá kềm, giành quyền làm chủ, bộ đội địa phương (c2+c3/430), bộ đội vùng phối hợp với đội công tác và du kích mật đã hoạt động đánh địch liên tục làm cho bọn ác ôn phải sống trong kinh hoàng khiếp sợ, thấp thỏm lo âu, mất ăn, mất ngủ. Nhiều tên đã tự động bỏ việc tránh lánh đi nơi khác làm ăn.

Tháng 5/1971, một bộ phận của đại đội 3/430 phối hợp đội công tác Hàm Chính đánh vào ấp Bình Lâm, sau khi đánh chiếm làm chủ ấp và truy bắt bọn địch. Đồng chí Lương Văn Năm huyện đội trưởng cùng 1 tổ của đại đội 3/430 phát triển xuống phía nam ấp thì gặp bọn địch, chúng bắn như vãi đạn để chạy thoát thân, đồng chí Năm trúng đạn hy sinh tại chỗ. Anh em

cho dừng trận đánh để đưa đồng chí Năm về căn cứ.

Đêm 26/6/1971, một bộ phận của c2/430 do đại đội phó Tiết chỉ huy cùng lực lượng du kích tập kích vào khu chợ Ngã Hai diệt 1 trung đội dân vệ.

Được tin cơ sở bên trong báo cáo, đại đội bảo an 442 đang chốt tại ấp Tân Điền hàng đêm thường ra bờ vành đai phục kích gài mìn để ngăn chặn ta. Đêm 20/7/1971, các chiến sỹ bộ đội vùng, phối hợp c3/430 dùng 4 quả mìn điều khiển và 4 quả mìn tự động bố trí thành 1 bãi mìn cách cổng ấp 50m. Đến 20 giờ 30 phút, bọn địch bắt đầu thu quân kéo vào ấp. Chờ cho đội hình của chúng dồn vào dày đặc trước cổng, các chiến sỹ ta điểm hỏa 4 quả mìn điều khiển cùng nổ một lúc và sau đó cứ 5 giây lại nổ 2 quả mìn tự động. Với 8 quả mìn ta đã diệt gọn 1 trung đội địch, 21 tên chết ngay tại chỗ. Tin trận đánh mìn ở bìa ấp Tân Điền đã loang ra khắp vùng chung quanh làm cho bọn địch rất hoang mang lo sợ. Nhiều tên ban đêm không dám ra khỏi ấp.

Chị Nguyễn Thị Suốt một nữ cơ sở ở ấp Bình Lâm vì bị tình nghi nên địch bắt chị hàng

ngày phải đến cuộc cảnh sát trình diện. Thấy chị có nhan sắc nên tên Lê Kim cuộc trưởng cảnh sát ve vãn ép chị làm vợ bé. Sau khi được sự thống nhất của huyện ủy Hàm Thuận, chị Suốt thành nhân tình của Kim. Chị phải âm thầm chịu đựng bao ánh mắt, lời qua tiếng lại của đồng bào. Sắm vai người tình thành thạo, chị ra căn cứ tập bắn súng và mang súng về.

Một buổi chiều ngày 22/11/1971, theo lời mời của chị, Kim chở chị đi ăn bánh xèo. Khi chiếc Honda rời khỏi ấp Bình Lâm, chị lần tay vào giỏ rút khẩu súng mở khóa an toàn rồi với giọng nũng nịu: "Đường xấu anh cho xe chạy chậm chậm lại". Xe vừa giảm tốc độ, chị nhanh tay đưa súng bóp cò vào sau gáy tên ác ôn. Hấn ngã gục. Chị lập tức nhảy khỏi xe chạy về phía rừng. 2 chiếc xe quân sự phía sau cũng vừa đến bắn đuổi theo nhưng đã muộn. Chị đã thoát vào khu du kích. Tiếng súng diệt ác của chị Suốt là tiếng lòng của người con gái kiên trung của vùng Tam Giác anh hùng.

Trong năm 1971, toàn huyện đã đánh 322 trận lớn nhỏ, diệt và bắn bị thương 763 tên địch. Hỗ trợ cho hơn 4.300 đồng bào đấu tranh bung về đất cũ làm ăn. Động viên được 40 thanh

niên thoát ly gia nhập lực lượng vũ trang. Toàn huyện cũng đã đóng góp được 2.155.380 đồng, hơn 200 tấn lúa và 1.340 tấn gạo phục vụ kháng chiến. Những tháng cuối năm 1971, phong trào nhân dân du kích chiến tranh trong huyện có bước phát triển mới. Dịch tiếp tục bình định củng cố, ta đẩy mạnh tiến công diệt ác phá kềm, tạo thế, tạo lực để đánh bại âm mưu bình định của chúng. Cũng trong thời gian này tỉnh chỉ đạo sáp nhập huyện Hàm Thuận Nam, Hàm Thuận Bắc thành huyện Hàm Thuận. Bộ đội huyện Hàm Thuận Nam còn 1 trung đội (c2/430) cũng được sáp nhập vào bộ đội địa phương huyện Hàm Thuận Bắc (c3/430) thành đại đội 3/430 do đồng chí Nguyễn Hữu Đồn làm đại đội trưởng, đồng chí Lê Trí Tín làm chính trị viên, đồng chí Hội làm đại đội phó. Quân số 30 đồng chí, trang bị đầy đủ và mạnh, có trung liên và cối 60 ly. Đại đội có nhiệm vụ đánh địch trên chiến trường Hàm Thuận và phối hợp với lực lượng của tỉnh, Khu chiến đấu theo yêu cầu của mỗi đợt hoạt động. Sau đó đồng chí Tín hy sinh, đồng chí Huỳnh Ngọc Tuấn thay làm chính trị viên.

Bước vào năm 1972, quân Mỹ và quân chư hầu trên chiến trường Bình Thuận đã rút. Để

bù vào chỗ trống, địch đưa quân địa phương lên làm lực lượng cơ động, ghép nhiều liên đội bảo an thành tiểu đoàn. Tổ chức dân vệ đến cấp đại đội, tăng cường củng cố phòng vệ dân sự. Thay đổi, xáo trộn binh lính và chỉ huy để đối phó với mũi tấn công binh vận của ta. Tiến hành quân sự hóa, cảnh sát hóa bộ máy kèm ở cơ sở, phát triển gián điệp và các tổ chức đảng phái phản động. Chúng còn ban hành 9 biện pháp khẩn cấp và 10 điều bắn bỏ nhằm ngăn chặn phong trào quần chúng nổi dậy.

Trên địa bàn Hàm Thuận lúc này lực lượng địch có khá đông, ở Thiện Giáo có 3 đại đội địa phương quân, Hàm Thuận có 5 đại đội, Hải Long có 3 đại đội. Dân vệ có tất cả 10 đại đội và 13 toán phòng vệ dân sự. Với chừng ấy lực lượng, chúng liên tục hành quân càn quét đánh phá, lùng sục, gài mìn để ngăn chặn ta tấn công.

Phát huy thắng lợi đã giành được, Quân khu quyết định mở chiến dịch tổng hợp đánh phá bình định và lấy Bình Thuận làm trọng điểm đánh tiêu hao, tiêu diệt, làm tan rã một bộ phận sinh lực chủ yếu của địch. Đặc biệt là nhằm vào lực lượng bảo an cơ động, dân vệ, cảnh sát và bọn tề ác ôn, làm lỏng rã bộ máy kèm của chúng. Địa bàn Tam Giác và ven đường

8 được chọn là khu vực nổi dậy giành chính quyền, làm chủ bung dân về đất cũ làm ăn. Đây chính là điểm đánh phá bình định và lực lượng đảm nhiệm chủ yếu là tiểu đoàn 482, đại đội 3/430 và dân quân du kích các xã trên địa bàn Hàm Thuận.

Mở đầu chiến dịch, đêm 6/4/1972, đại đội 5 đặc công của tiểu đoàn 840 quân khu đánh cứ điểm Lương Sơn, lực lượng còn lại của tiểu đoàn 840, 186 bố trí vòng ngoài để đánh quân chi viện giải tỏa.

Phối hợp với trọng điểm, tiểu đoàn 482, đại đội 3/430, lực lượng dân quân du kích Hàm Thuận đồng loạt nổ súng đánh vào các ấp Tầm Hưng, An Phú, Bình Lâm, Bình An, Tân Điền diệt nhiều tên dân vệ và bọn ác ôn, hỗ trợ cho đồng bào nổi dậy giành quyền làm chủ và bung về đất cũ làm ăn. Tình hình chung có nhiều chuyển biến, khá nhất là đã mở được phong trào, cơ sở phát triển cả về số lượng và chất lượng. Huyện Đảng bộ Hàm Thuận tiến hành đại hội lần thứ III từ ngày 18-20/4/1972 tại cây Đa đồi Trúc. Đại hội đã đề ra nhiệm vụ cho thời gian tới: "...Trên cơ sở quán triệt tinh thần tiến công đầy lùi địch từng bước, giành thắng lợi từng phần, tranh thủ thời cơ để giành thắng lợi lớn nhất.

Trước mắt khẩn trương đánh bại âm mưu bình định của địch ở nông thôn, diệt 1 bộ phận sinh lực địch, làm tan rã nguy quân, đánh sụp bộ máy kèm ở xã, ấp, giành quyền làm chủ...". Đại hội đã bầu ban chấp hành có 21 đồng chí do đồng chí Nguyễn Nhân làm bí thư, Nguyễn Đức Lương làm phó bí thư, Nguyễn Minh Quyết làm huyện đội trưởng. Cán bộ đại đội 3/430 cũng có sự sắp xếp mới, đồng chí Đồn đại đội trưởng tỉnh rút, bổ nhiệm đồng chí Huỳnh Ngọc Thùy làm đại đội trưởng, đồng chí Huỳnh Ngọc Tuấn làm chính trị viên, đồng chí Đức làm đại đội phó. Đại đội có 2 trung đội, quân số khoảng 30 đồng chí, trang bị khá mạnh, có đại liên, trung liên, cối 60ly và tiểu liên AK, thủ pháo dù. Bước vào hoạt động, đại đội 3/430 phối hợp với lực lượng trinh sát của huyện do đồng chí Huỳnh Ngọc Thùy đại đội trưởng chỉ huy. Đêm 24/4, bất ngờ tập kích chi khu Tân An diệt 25 tên địch, thu 4 súng. Ta hy sinh 3 đồng chí.

Đêm 14/5/1972, tiểu đoàn 482 phối hợp với đội công tác Hàm Thắng đánh sụp 2 lốc ở ấp Kim Bình diệt 19 tên dân vệ. Ngày 19/5, đại đội 3/430 phục kích đánh tan 1 trung đội dân vệ tại cầu Cháy (Mương Mán) diệt và bắt bị thương 8 tên, bắt 2 tên. Cùng thời gian trên,

tiểu đoàn 186 phối hợp với đại đội 450 Thuận Phong tấn công ấp Gò (Hồng Sơn) diệt 24 tên, bắn bị thương 11 tên khác.

Đầu tháng 6/1972, ban chỉ huy chiến dịch tổ chức hội nghị rút kinh nghiệm, tìm biện pháp khắc phục đẩy phong trào lên một bước mới, đồng thời chuyển trọng điểm hoạt động về phía Nam tỉnh Bình Thuận. Điều tiểu đoàn 840 từ Hòa Đa về đứng chân hoạt động trên chiến trường Tam Giác và đường 8. Sau khi điều chỉnh vị trí đứng chân của các lực lượng, ta đã liên tục bám sát các ấp, xã, tổ chức nhiều trận đánh vận động kết hợp chốt ở Bình Lâm, Bình An, Tân Điền diệt được nhiều đại đội bảo an, ép địch sát chi khu, thị xã, hỗ trợ tốt cho quần chúng nổi dậy phá lỏng, rã và làm chủ các ấp trên đường 8.

Đầu tháng 10/1972 theo chỉ thị của Miền, tất cả các lực lượng của Khu, tỉnh, huyện đều triển khai xuống các địa bàn sát ấp, sát đường để tấn công địch hỗ trợ cho mặt trận ngoại giao giành thắng lợi. Cuộc hội nghị 4 bên ở Pari về Việt Nam đã tiến hành được 4 năm nhưng vẫn còn bế tắc. Để tỏ thiện chí của mình, phái đoàn chính phủ Việt Nam dân chủ cộng hòa đã đưa ra bản dự thảo hiệp định về chấm dứt chiến

tranh lập lại hòa bình ở Việt Nam. Trước những thất bại nặng nề trên chiến trường và khó khăn nhiều mặt ở trong nước, đế quốc Mỹ buộc phải đồng ý đến ngày 31/12/1972, sẽ ký hiệp định.

Nhưng với bản chất của một tên đế quốc đầu sỏ có nhiều âm mưu xảo quyệt, ngày 23/10, Mỹ đã lật lọng không chịu ký vào bản dự thảo hiệp định mà còn đưa ra những điều kiện hết sức ngang ngược buộc ta phải chấp nhận.

Căm phẫn trước thái độ lật lọng của kẻ thù, đồng bào Hàm Thuận cùng đồng bào trong tỉnh và đồng bào cả nước đã dấy lên phong trào đấu tranh chống Mỹ-Thiệu hết sức mạnh mẽ. Để hỗ trợ cho phong trào đấu tranh chính trị, lực lượng vũ trang Quân khu, tỉnh, huyện liên tục đánh vào các ấp ven đường 1, đường 8 và ven các thị trấn, thị xã. Trong 2 ngày 27, 28/10, tiểu đoàn 840 gài thế đánh địch tại Phong Năm làm chúng bị thiệt hại nặng. Ngày 30/10, chúng cho máy bay ném bom vào khu vực Ruộng Chùa Hàm Chính, đưa quân càn vào Tam Giác, đường 8.

Những ngày đầu tháng 11/1972, tiểu đoàn 840 và đại đội 3/430 Hàm Thuận chặn đánh quyết liệt, diệt được nhiều đại đội bảo an và xe tăng địch. Đặc biệt trận An Phú, ta diệt 1 đại đội bảo an và bắn cháy 7 xe tăng địch. Ngày

23/11/1972, du kích mật đánh mìn ở khách sạn Anh Đào (Phan Thiết) diệt 11 tên cố vấn Mỹ, gây chấn động mạnh trong thị xã và hàng ngũ binh lính địch.

Khi các lực lượng vũ trang đang đẩy mạnh tấn công địch, thì các đội vũ trang công tác cũng áp sát vào các mục tiêu theo "Kế hoạch thời cơ". Lo chuẩn bị vật chất để đón thời cơ mới. Lúc này đồng chí Huỳnh Ngọc Thùy được điều về làm trợ lý tham mưu lo công tác huấn luyện cho trung đội trinh sát huyện khoảng 20 đồng chí, do đồng chí Hùng phụ trách, đưa đồng chí Dương xuống làm đại đội trưởng đại đội 3/430. Trong năm 1972, Hàm Thuận đã đánh 189 trận, diệt và bắn bị thương 506 tên địch. Đánh sập đồn 18 (Quốc lộ 1) đánh thiệt hại nặng đồn Bình Lâm, Cầu Cháy. Phá hủy 12 xe tăng, xe bọc thép, thu 24 súng, và 95 quả mìn Claymore. Vận động 128 thanh niên thoát ly gia nhập lực lượng vũ trang, huy động được 4.583.320 đồng, 2.67 xe lúa phục vụ kháng chiến.

Với bản chất gian manh xảo quyệt, đế quốc Mỹ âm mưu dùng sức mạnh quân sự tối đa buộc nhân dân ta phải khuất phục. Từ ngày 18-30/12/1972, Mỹ mở cuộc tập kích đường không chiến lược với quy mô lớn nhất vào Hà Nội và nhiều thành phố đông dân trên miền Bắc.

Với lòng dũng cảm và tài trí thông minh tuyệt vời của người Việt Nam, quân và dân miền Bắc đã viết nên trang sử vẻ vang "Điện Biên Phủ trên không" của 12 ngày đêm chiến đấu, đã bắn hạ 81 máy bay giặc Mỹ có 34 pháo đài bay B52 và 5 máy bay cánh cụp cánh xòe F111. Trước thất bại nặng nề. Ngày 23/1/1973, đế quốc Mỹ buộc phải ký tắt hiệp định Pari về Việt Nam giữa cố vấn Lê Đức Thọ đại diện Chính phủ Việt Nam dân chủ cộng hòa và Kissinger cố vấn của tổng thống Hoa Kỳ.

Nắm vững thời cơ chiến lược, quân dân Hàm Thuận phối hợp chặt chẽ với quân dân trong tỉnh và lực lượng vũ trang Quân khu đồng loạt "Chôm lên" chiếm giữ 1 số vị trí quan trọng và đánh trả quyết liệt với bọn địch phản kích giữ vững vùng giải phóng và các khu vực mới mở rộng thì được tin từ Pari Thủ đô nước Pháp. Hồi 11 giờ 30 (Giờ Pari) ngày 27/1/1973, hiệp định chấm dứt chiến tranh lập lại hòa bình ở Việt Nam đã được ký kết chính thức.

Ngày 28/1/1973, một ngày lịch sử đáng nhớ, từ vùng căn cứ đến vùng giáp ranh và trên nhiều xóm ấp dọc theo đường 8, đường 1. Cờ giải phóng tung bay khắp nơi, bộ đội phối hợp với lực lượng bên trong nổi dậy giành quyền

làm chủ. Nhưng kẻ địch rất ngoan cố, ngay sau khi hiệp định đình chiến có hiệu lực, chúng vẫn tấn công vào nơi ta làm chủ. Tại Hồng Sơn phái đoàn ta và địch vừa nói chuyện xong là địch bắn pháo, xua quân nống ra đánh phá ác liệt. Tại ấp Bình Lâm đại đội 3/430 và du kích Hàm Chính kiên quyết đánh trả bọn địch bung duỗi lấn chiếm, giữ vững trận địa đến cùng, diệt 33 tên. Tại Hàm Phong một bộ phận của c3/430 và trinh sát bám trụ ấp Phú Phong, Phú Nhang đánh diệt 6 tên bảo an. Du kích Hàm Thạnh chốt ở đường Ngã Hai-Mương Mán diệt 5 tên, du kích và đội công tác Hàm Kiệm chốt trụ trong ấp 13 diệt 16 tên bảo an ngoan cố vi phạm hiệp định.

Gần 5 năm (11/1968-01/1973) chiến đấu, đánh phá kế hoạch bình định của địch, bám trụ trên chiến trường ác liệt và đầy khó khăn, gian khổ, đại đội 430 Hàm Thuận luôn luôn có sự nỗ lực rất lớn của cán bộ, chiến sỹ cùng với sự lãnh đạo kịp thời của ban chấp hành Đảng bộ huyện, đơn vị đã từng bước vượt qua và hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ được giao.

Hàm Thuận luôn có sự thay đổi lúc tách huyện, lúc phân chia vùng, lúc nhập huyện kéo

theo sự bố trí sắp xếp lực lượng bộ đội địa phương để phù hợp với nhiệm vụ chung. Đại đội 430 Hàm Thuận luôn luôn là đại đội mạnh đánh giặc giỏi được đồng bào Hàm Thuận tin tưởng và quý mến. Như báo cáo của tỉnh đội Bình Thuận ngày 11/4/1972, đã nhận xét: "Hàm Thuận duy trì được hoạt động của bộ đội địa phương, du kích và đội công tác. So với các huyện thì Hàm Thuận diệt địch khá hơn, tạo được thế đứng và hoạt động ở địa bàn, phục vụ tốt cho phong trào địa phương...".

Mặc dù còn nhiều thiếu sót và nhược điểm nhưng 5 năm qua là khoảng thời gian mà toàn thể cán bộ, chiến sỹ 430 (Đại đội 1, đại đội 2, đại đội 3/430) đã phấn đấu hết sức mình để vượt qua những thử thách và lập nên nhiều chiến công xuất sắc góp phần cùng quân dân huyện nhà giành được nhiều thắng lợi quan trọng, làm thất bại chiến lược Việt Nam hóa chiến tranh của Mỹ ngụy trên chiến trường địa phương.

Phát huy thành tích đã đạt được, toàn thể cán bộ, chiến sỹ đại đội 430 Hàm Thuận kiên quyết khắc phục mọi khó khăn gian khổ, tiếp tục tiến lên cùng quân dân trong huyện giành thắng lợi mới trong thời cơ mới.

CHƯƠNG BỐN

**NỖ LỰC VƯƠN LÊN
ĐÁNH CHO NGỤY NHÀO,
THỰC HÀNH TỔNG TẤN
CÔNG VÀ NỔI DẬY MÙA
XUÂN 1975 GIẢI PHÓNG
QUÊ HƯƠNG HÀM THUẬN**

(Tháng 2/1973 - 30/4/1975)

**I - CHẤP HÀNH CHỖM LÊN CẨM CỜ
GIỮ ĐẤT, KIÊN QUYẾT ĐÁNH ĐỊCH LẤN
CHIẾM.**

Hiệp định Pari về Việt Nam đánh dấu bước ngoặt mới trong sự nghiệp chống Mỹ cứu nước

dân tộc ta, tạo điều kiện cho quân và dân ta tiến lên giành thắng lợi hoàn toàn.

Đầu tháng 2/1973, Thường vụ Khu ủy ra chỉ thị: "Cần nắm chắc tinh thần chính và đẩy lên cho được một phong trào quần chúng đấu tranh đòi địch thi hành hiệp định Pari, đòi tự do dân chủ, kết chặt với phá kềm bung dân ra, giành quyền làm chủ, giữ vững và mở rộng vùng giải phóng". (1)

Đối với hoạt động của các lực lượng vũ trang chỉ thị nêu rõ: "Phải biết sử dụng đúng mức và kịp thời lực lượng vũ trang để hỗ trợ đắc lực cho phong trào. Nhất là phải chú ý hình thức linh hoạt... về lực lượng vũ trang tập trung phải bố trí theo một hướng có lợi trên các vùng ven, vùng giáp ranh, để vừa sẵn sàng đánh địch bung ra lấn chiếm bảo vệ được số dân bung về bám đất, vừa hỗ trợ kịp thời cho các lực lượng đứng sát áp, sát đường làm chỗ dựa cho đội vũ trang công tác thâm nhập hoạt động trong thôn, ấp..." (2)

Căn cứ tinh thần trên và hướng dẫn của tỉnh, huyện ủy Hàm Thuận đề ra nhiệm vụ: "...

---

(1)+(2) Chỉ thị 01/CT73 ngày 14/2/1973 của Thường vụ khu ủy 6, số bảo mật 30.503. Lưu tại Ban Khoa học-LSQS - Bộ CHQS tỉnh Bình Thuận.

Đánh bại âm mưu bình định lấn chiếm của địch, giành dân, giành quyền làm chủ, vận động nhân dân bung ra đông đảo, tạo thế bám lại ruộng vườn cũ, tiếp tục mở phong trào và cơ sở vào vùng sâu, vùng yếu, thị trấn, ra sức củng cố xây dựng vùng giải phóng vững mạnh về mọi mặt, tích cực xây dựng, phát triển lực lượng chính trị, vũ trang...".

Chính nhờ sự chỉ đạo kịp thời nên sau khi có hiệp định Pari về Việt Nam, địch không chấp hành ngừng bắn mà xua quân nống ra ngoài bắn phá rất ác liệt hòng giành giật với ta ở trận địa xã, ấp. Địch sử dụng nhiều lực lượng bộ binh cơ giới, pháo binh không quân, đánh thẳng vào xóm ấp có tính chất hủy diệt. Điển hình ngày 10/3/1973, địch tung 3 tiểu đoàn đánh phá xóm Bàu (Tam Giác) nhằm đẩy ta ra khỏi khu vực này. Với tinh thần chiến đấu ngoan cường tiểu đoàn 840 đã diệt gọn 1 đại đội thuộc tiểu đoàn bảo an 202, bắt 9 tên tù binh, thu 27 súng và đánh thiệt hại nhiều đại đội khác, giữ vững trận địa xóm Bàu. Trận đánh đã làm cho nhân dân Tam Giác phấn khởi tin tưởng đẩy mạnh đấu tranh chính trị binh vận và bung về vườn đất cũ ngày càng đông.

Lợi dụng quần chúng bung về đất cũ làm ăn, địch đưa bọn tay chân trà trộn nắm tình hình, phục vụ âm mưu đánh phá của chúng. Bên ngoài chúng liên tục tổ chức các cuộc hành quân đánh phá vùng giải phóng của ta, bên trong chúng thực hiện kế hoạch bình định mới, bắt người, bắt lính truy phá cơ sở cách mạng, làm cho ta thêm nhiều khó khăn phức tạp. Quần chúng bên trong bị kèm chặt, bên ngoài bị bắn phá liên miên nên trong một số cán bộ Đảng viên, chiến sỹ và nhân dân ở vùng căn cứ lẻ tẻ xuất hiện tư tưởng bi quan, ngán ngại ra phía trước. Trong những ngày tháng 3/1973, địch xua quân càn quét liên tục 1 số nơi ta chiếm giữ như Tân Điền, Đại Thiện, An Phú, Bình Lâm, Tầm Hưng... Đại đội 3/430 đánh trả quyết liệt, nhiều cán bộ, chiến sỹ hy sinh trong đó có đ/c Dương đại đội trưởng.

Tháng 5/1973, Khu ủy 6 họp kiểm điểm tư tưởng hữu khuynh do dự trong việc tấn công đánh trả địch vi phạm hiệp định và đề ra nhiệm vụ tiếp tục bám trụ, tấn và xây, chuyển mạnh phương thức, ra sức giữ vững và mở rộng vùng tranh chấp. xóa đại bộ phận ấp trắng, tích cực mở vào vùng sâu, vùng yếu, kết chặt với phá

kèm giành dân, giành quyền làm chủ. Xây dựng cả lực lượng bên trong, bên ngoài vững mạnh. Tỉnh ủy Bình Thuận tổ chức hội nghị rút kinh nghiệm và hạ quyết tâm thực hiện cho bằng được nhiệm vụ của Khu ủy đề ra.

Được sự hỗ trợ tích cực của lực lượng chủ lực Quân khu, lực lượng tập trung của tỉnh, đại đội 3/430 lúc này chỉ còn 1 trung đội do đ/c Huỳnh Ngọc Tuấn phụ trách phối hợp chặt chẽ với lực lượng dân quân du kích địa phương và lực lượng du kích mật bên trong chủ động trừng trị địch vi phạm hiệp định. Tiêu biểu là đợt chống càn từ ngày 7 đến 12/7/1973. Với 5 tiểu đoàn bộ binh có xe tăng, thiết giáp, máy bay và pháo binh yểm trợ, chúng càn vào Tam Giác nhằm đẩy lực lượng ta ra xa ấp, xa dân, gom xúc dân đưa trở về ấp. Tiểu đoàn 15 Quân khu phối hợp chặt chẽ với trung đội 430 và dân quân du kích các xã Hàm Liêm, Hàm Chính đã chặn đánh quyết liệt, diệt hơn 100 tên địch, bắn rơi 3 máy bay trực thăng, buộc chúng phải tháo chạy.

Diệt ác cũng là một nhiệm vụ trung tâm hết sức nặng nề mà bộ đội địa phương huyện phải thực hiện. Ban chỉ huy huyện đội mà trực tiếp

là đồng chí Nguyễn Minh Quyết huyện đội trưởng giao cho trung đội 430 phối hợp cùng du kích ấp Bình Lâm diệt tên Tư Thừa ấp trưởng 1 tên tay sai đắc lực và rất xảo quyệt.

Sau gần 2 tháng chuẩn bị, nắm chắc quy luật đi lại của tên Thừa, Cứ khoảng 15 giờ chiều là hấn rời ấp bằng xe Honda để về Phan Thiết trốn ngủ. Ta bố trí mìn tại km 9 đường 8 và phân công cho Nguyễn Ngọc Thất xã đội trưởng Hàm Chính, Nguyễn Văn Hùng du kích mật đánh mìn, 1 tiểu đội của trung đội 430 bố trí gần công ấp để kèm chế và đánh lạc hướng địch. 13 giờ ngày 19/9/1973, Thừa lái xe Honda đến vị trí đặt mìn, 1 tiếng nổ long trời lở đất, tên Thừa chết ngay tại chỗ, cùng lúc các chiến sỹ trung đội 430 bắn kèm chế để tổ du kích rút lui an toàn. Cái chết của tên Thừa làm bọn tề ác mảng đường 8 hoang mang dao động.

Đầu tháng 9/1973, địch đưa một số lực lượng lớn máy ủi, máy cày và 1 đại đội bảo an đến bảo vệ, ủi phá địa hình từ Giồng táo (Nam Camp Ésépic) đến Ba Hòn với ý định biến nơi này thành một quận hành chính mới với 25.000 dân để bảo vệ sân bay Camp Ésépic và Nam tây nam thị xã Phan Thiết. Trước mắt chúng đưa

đến đây 12.000 dân Việt Kiều Campuchia từ Vàm Săng (Kiến Phong) ra đây lập nghiệp. Chúng tổ chức bộ máy hành chính, thành lập giáo xứ riêng, thành lập tiểu đoàn "Sao đỏ" để bảo vệ khu vực này. Địch kết hợp quân sự với kinh tế, bình định bên trong, lấn chiếm bên ngoài.

Thực hiện chủ trương chống bình định lấn chiếm. Tỉnh ủy Bình Thuận thành lập ban cán sự mảng Nam trực thuộc tỉnh ủy do đồng chí Đặng Văn Hải làm bí thư, trưởng ban chỉ đạo chống lấn chiếm. Lực lượng vũ trang, đội công tác lập thế bám địch, phá phương tiện, tập kích bọn đóng dã ngoại, bãi để xe... cán bộ len lỏi bám dân vạch rõ âm mưu thâm độc của kẻ thù là đưa họ đến đây làm lá chắn để bảo vệ bọn đầu sỏ ở Phan Thiết. Bà con chống không vào phòng vệ dân sự, không nhận đất của địch cấp, không chịu gieo trồng theo ý định của địch. Cảnh đói rét, bệnh tật diễn ra hàng ngày làm cho bà con vô cùng căm phẫn. Nhiều cuộc đấu tranh liên tiếp diễn ra có hàng ngàn người tham dự, có cuộc trên 1000 người dùng gậy gộc, dao rựa tấn công bọn địch quyết liệt, đánh trọng thương tên chỉ huy bắt người vô cố. Phối hợp với lực lượng bên trong, dân quân du kích và đội công

tác Nam Camp Ésépic liên tục phục kích, tập kích diệt hơn 90 tên địch, phá hủy 43 xe ủi đất và 4 xe quân sự. Với 3 mũi giáp công ta đã liên tục tấn công địch ngăn chặn âm mưu ủi phá địa hình, lấn chiếm mới của địch. Linh mục cũng đồng tình bỏ đi trước, con chiên theo Chúa đi sau và bà con lần lượt kéo nhau về lập làng ở Hố Nai (Biên Hòa) làm cho khu tập trung của địch ở đây bị tan rã hoàn toàn.

Từ tháng 10/1973, theo chỉ đạo của Khu ủy, Bộ tư lệnh Quân khu 6, các lực lượng vũ trang không những chỉ đánh địch càn quét, đánh phá ra vùng ta mà còn phải trực tiếp đánh thẳng vào căn cứ, đồn bót địch để tiêu diệt địch nhất là diệt bọn ác ôn đầu sỏ, phá bộ máy kèm của địch ngay tại ấp để hỗ trợ cho đồng bào tiếp tục đấu tranh đòi dân sinh dân chủ.

Ngày 29/10/1973, đại đội 5 đặc công tỉnh phối hợp với đại đội 450 Thuận Phong tập kích vào cuộc canh sát SaRa diệt 10 tên, bắn bị thương 12 tên.

Ngày 6/11, trung đội 430 chặn đánh diệt 1 tiểu đội dân vệ ở bìa ấp Bình Lâm, du kích bên trong dùng lựu đạn diệt 15 tên ác ôn. Bọn địch nghi ngờ bắt 1 số người trong đó có cả du kích

mật. Lập tức cơ sở vận động đồng bào kéo thẳng đến quận Thiện Giáo đấu tranh. Trước lý lẽ sắc bén của mọi người và không có bằng chứng cụ thể nên chúng buộc phải thả những người bị bắt.

Cũng trong thời gian này, nhiều cuộc đụng độ quyết liệt giữa ta và địch xảy ra trên cánh đồng lúa chín ở Hàm Phú, Hàm Trí, Hàm Thạnh, Sông Khiêng. Ta quyết bảo vệ mùa màng để thu mua lương thực, địch tìm cách cướp phá của dân. Nhờ có tổ chức lãnh đạo và chỉ huy chặt chẽ, trung đội 430 phối hợp cùng trung đội 1 của tiểu đoàn 482 (Thực chất tiểu đoàn lúc này còn 1 đại đội (c70) do Nguyễn Văn Mạnh làm đại đội trưởng, Trần Minh Hùng làm chính trị viên) và dân quân du kích Hàm Phú, Hàm Chính chặn đánh địch diệt hàng chục tên, bảo vệ an toàn cho dân thu hoạch và ta cũng thu mua hàng trăm tấn lúa để chuẩn bị cho chiến đấu.

Thực hiện chủ trương của tỉnh ủy, huyện ủy Hàm Thuận lập ban cán sự chuyên trách chỉ đạo xây dựng căn cứ, tổ chức sản xuất, bố phòng và tham gia dân công chiến trường. Tuy địch thường xuyên càn quét, tăng cường hoạt động biệt kích, chiến tranh tâm lý, chiêu hồi, chiêu hàng ném bom bắn phá bừa bãi vào vùng căn

cứ giải phóng, gây cho ta nhiều khó khăn tổn thất. Tuy vậy vùng căn cứ giải phóng vẫn ổn định, an ninh trật tự được giữ vững và tiếp tục thực hiện một số chính sách về ruộng đất, động viên nhân dân bung ra sản xuất ngày một nhiều. Trong năm toàn huyện đã tăng 927 người. Bất chấp lệnh cấm đoán của địch, bà con đã đập rào, phá cổng bung ra ruộng đất cũ làm ăn, có gần 10.000 người đã cất chòi ở lại và 900 người đã về ở hẳn trên nền đất cũ của mình. Trong năm 1973, Hàm Thuận đã tăng diện tích canh tác lên 14.000 ha, tiếp giáp với vùng giải phóng, phá thủ đoạn phân tuyến, phân vùng của địch. Tạo thuận lợi cho bộ đội địa phương huyện, dân quân du kích xã chiến đấu. Trong năm, trung đội 430 và dân quân du kích toàn huyện đã đánh 425 trận, diệt 1995 tên địch, bắt 14 tên, bắn cháy, bị thương 13 máy bay, diệt 13 xe tăng, xe bọc thép, 6 xe quân sự khác, phá hỏng 1 pháo 105 ly, thu 73 súng, 1 máy thông tin và nhiều quân trang quân dụng khác. Trên 27.720 lượt quần chúng tham gia học tập chủ trương, chính sách của cách mạng, 15.750 người tham gia đấu tranh đòi địch thi hành hiệp định Paris, đòi thả người bị bắt, đòi bồi thường nhân mạng,

tài sản do địch cướp phá. Động viên 170 thanh niên thoát ly gia nhập lực lượng vũ trang, huy động 24.283.000 đồng do nhân dân đóng góp phục vụ kháng chiến.

Bước vào năm 1974, địch tăng cường càn quét đánh phá quyết liệt hơn. Bên trong chúng tích cực xây dựng lực lượng cảnh sát, lực lượng bảo an cơ động, tăng cường hệ thống đồn bót, củng cố bộ máy kèm để tiếp tục thực hiện âm mưu bình định lấn chiếm và thực hiện kế hoạch hậu chiến một cách khẩn trương bằng các biện pháp và thủ đoạn: tiếp tục đẩy mạnh ủi phá địa hình khai khẩn đất hoang, cướp hàng trăm ha đất của nông dân, tiếp tục đưa dân lập ấp, đưa hàng trăm gia đình công giáo di cư ở Thanh Hải, Vĩnh Phú ra cây số 13, 18, quốc lộ 1, lập giáo xứ Vĩnh An (Hàm Thuận Nam). Vơ vét, bóc lột nhân dân bằng đủ thứ thuế, tiếp tục đánh phá vùng giải phóng với quy mô ngày càng lớn hơn. Ngày 28/3, trong một cuộc càn tại Hàm Phú, địch đã đốt cháy 50 nóc nhà và 1 trường học, cướp 26.200 giạ lúa, 50 giạ gạo và nhiều heo gà. Tháng 4/1974, địch tập trung 5 tiểu đoàn kết hợp với cơ giới, pháo binh, máy bay đánh phá điên cuồng vào khu Tam Giác, Cà Găng,

Hàm Cần. Chỉ trong 3 ngày từ ngày 4-6/4/1974, chúng đã sử dụng 26 lần chiếc máy bay A37, ném hàng trăm quả bom, bắn hàng ngàn đạn rốc két và pháo các loại vào xóm ấp ở Tân Nông, Mỹ Thạnh. Kết hợp những cuộc càn lớn, dài ngày, địch tiếp tục truy tróc cơ sở, khống chế những gia đình cách mạng, ráo riết đôn quân bắt lính trong xóm, ấp Hàm Phong, Hàm Mỹ, Bàu Da, Vườn Trầu, Mỹ Thạnh, Láng Sạn, Ruộng Chùa, Cầu Trại... chúng còn dùng gián điệp, biệt kích, phục kích gài mìn để sát hại cán bộ và nhân dân ta ở khu I Bình Lâm, Phú Minh, Lò Thổi...

Với những thủ đoạn đánh phá trên, chúng đã gây cho ta rất nhiều khó khăn, thế đứng bám trụ của các lực lượng trong huyện gặp trở ngại, dân vùng căn cứ, tranh chấp không ổn định làm ăn. Hoạt động của các lực lượng bên trong bị hạn chế. Tình hình khó khăn về lương thực rất gay gắt. Quân số các lực lượng đều giảm đáng kể. Huyện điều đồng chí Nguyễn Ngọc Thất xã đội trưởng Hàm Chính về làm trung đội trưởng trung đội 430 bộ đội địa phương huyện Hàm Thuận, đồng chí Tuấn về làm trợ lý chính trị huyện.

Ngày 16/1/1974, được tin cơ sở báo có 1 trung đội địch nống ra đất Bà Cán cách đồn Bình An khoảng 500m, đơn vị 430 dưới sự chỉ huy của đồng chí Thất, các chiến sỹ ta vận động vào gần ấp Bình An rồi bất ngờ từ phía sau đánh tới diệt gần hết 1 trung đội địch thuộc đại đội 274, thu 11 súng và nhiều quân trang quân dụng khác. Sau đó ta tổ chức phục kích đánh bọn địch lấy xác diệt thêm một số tên nữa. Tên Bi xã trưởng Bình Mỹ Thuận phải gửi thư xin phép được lấy xác đồng bọn, khi Bi nhận được thư trả lời của ta: "Khi lấy xác, các ông chỉ được đi dưới 1 tiểu đoàn, nếu đông hơn sẽ bị quân giải phóng tiêu diệt". Sau trận đánh này đồng chí Nguyễn Minh Quyết huyện đội trưởng, tỉnh rút về tiền phương, đồng chí Nguyễn Minh (Minh Hú) thay làm huyện đội trưởng, đồng chí Nguyễn Hữu Hiếu về lại làm chính trị viên huyện và được bổ sung vào huyện ủy.

Từ ngày 7 đến ngày 15/3/1974, các lực lượng của Khu, tỉnh và đơn vị 430 Hàm Thuận liên tục trừng trị bọn lẩn chiếm, giết và làm bị thương 110 tên địch, phá hủy 5 xe bọc thép, bắn rơi 3 máy bay, đẩy lùi 5 tiểu đoàn địch ra khỏi Tam Giác.

Đầu năm 1974, chi khu Thiện Giáo tập hợp bọn chiêu hồi, tổ chức tiểu đội thám báo do tên Danh và Cải chỉ huy chuyên trà trộn trong dân ra vùng giải phóng để đánh phá đội công tác Ma Lâm, Hàm Phú và phục kích đánh phá các đoàn vận tải của ta. Ban chỉ huy huyện đội chỉ đạo cho B vùng Hàm Phú và đội an ninh vũ trang huyện, tổ chức 1 tiểu đội trang bị mạnh do Nguyễn Thanh Dân đội trưởng và Nguyễn Văn Lục B trưởng B vùng chỉ huy bố trí phục kích tiêu diệt bọn này.

Khoảng 13 giờ ngày 8/4, tiểu đội thám báo cùng trung đội thám sát từ Nồng Cà Tang kéo lên, khi đội hình địch lọt vào trận địa, mìn chặn đầu, khóa đuôi, chính diện đồng loạt nổ, toàn tiểu đội xung phong dùng AK, lựu đạn tiêu diệt địch. Sau 15 phút chiến đấu, ta đã diệt tại chỗ 22 tên, bắn bị thương 21 tên, xóa phiên hiệu tiểu đội thám báo và trung đội thám sát của chi khu.

Ngày 10/5, tên Ngát cuộc trưởng cuộc canh sát xã Tân Phú Xuân lên ấp Tân Điền tập trung đồng bào làm mít tinh. Khoảng 10 giờ, Ngát đứng trước nhà bà Ba kê giấy lên chân ghi tên người đi họp. Em Mười du kích mật bắn liền 3

phát súng Ngát bị thương nặng và chết tại bệnh viện Phan Thiết. Khi súng nổ bọn lính trong đồn bắn như vãi đạn, Mười nhanh trí dùng roi đuổi bò vượt ra khỏi ấp. Tiếp theo du kích mặt Bình Lâm diệt tên Cửa ác ôn và 5 tên cảnh sát đi cùng đến Bình Lâm lùng bắt cơ sở, thiêu cháy 1 xe Jeep. Du kích Tâm Hưng đột nhập vào nhà riêng giết tên Sơn cảnh sát ác ôn ngay tại nhà. Đồng bào Tam Giác nhất là các ấp trên đường 8 hả lòng, hả dạ, bà con nói: "Người đảng mình giỏi thật, bọn ác ôn có trốn đi đâu, trước sau gì cũng bị giết". Lực lượng vũ trang huyện, dân quân du kích xã có nhiều chuyển biến tích cực, giữ vững thế bám trụ chiến trường, bẻ gãy những thủ đoạn càn quét, bung xĩa của địch, hỗ trợ tốt cho phong trào chính trị, binh vận. Xã nào, ấp nào cũng có các Má, các Chị làm công tác binh vận giỏi. Chị Phan Thị Tiệm dùng lý lẽ sắc bén thuyết phục được cả sỹ quan tâm lý chiến, chị Nguyễn Thị Sinh vận động nắm 2 sỹ quan ngục để cung cấp tình hình cho ta, chị Đoàn Thị Mười nắm được 1 hạ sỹ quan cung cấp đạn dược cho ta thường xuyên. Việc tuyên truyền giáo dục, xây dựng cơ sở binh vận trong ngục quân, ngục quyền có tác động tích cực, giải quyết được sự cách biệt giữa gia đình binh lính

và nhân dân, tạo thuận lợi cho ta tiêu diệt địch, phá kềm, giành dân, giành quyền làm chủ cho nhân dân.

Thực hiện chủ trương của tỉnh ủy Bình Thuận, cuối tháng 5/1974, huyện Hàm Thuận tổ chức ban cán sự Nam Hàm Thuận để chỉ đạo và xây dựng củng cố các đội công tác và du kích các xã Hàm Thạnh, Mương Mán, Hàm Kiệm, Hàm Minh... để hỗ trợ cho phong trào nam Hàm Thuận, huyện điều 1 bộ phận trung đội 430 do đồng chí Sâm phụ trách khi đi qua Bàu De bị mìn làm hy sinh 4 đồng chí, đồng chí Sâm bị thương. Tháng 6/1974, huyện điều B vùng Hàm Phú và một số cán bộ chiến sỹ cơ quan thành lập lại đại đội 3/430 do Nguyễn Ngọc Thất làm đại đội trưởng, Nguyễn Văn Hùng làm chính trị viên, Nguyễn Văn Lục đại đội phó. Quân số 30 đồng chí, trang bị 1 đại liên, 1 cối 60 ly, còn lại AK, lựu đạn, thủ pháo...

Lực lượng vũ trang tỉnh và Quân khu được củng cố và tăng cường đáng kể. Ngày 19/5/1974, Quân khu thành lập trung đoàn 812, quả đấm chủ lực cơ động trên chiến trường hỗ trợ cho địa phương đánh địch theo yêu cầu của từng đợt hoạt động. Bình Thuận cũng được Quân khu bổ

sung quân số và rút một số cán bộ, chiến sỹ ở cơ quan, đơn vị phía sau và tân binh đang ở trường huấn luyện hình thành lại tiểu đoàn 482 sau đó bổ sung thêm một số cán bộ, chiến sỹ bị địch bắt trao trả sau hiệp định Paris.

Với lực lượng được củng cố, Bình Thuận tổ chức đánh diệt nhiều sinh lực địch, hỗ trợ cho phong trào phá ấp mở kèm, giải phóng dân. Mở đầu đại đội 2/482 đánh ấp Nghĩa Thuận ngày 16/6, diệt 1 số tên, cùng đêm đại đội 5 đặc công tập kích chốt cầu Ông Dõng (Đường 1) diệt gọn 1 trung đội địch 30 tên. Ngày 25/6, đại đội 3/430 Hàm Thuận phối hợp với đội công tác Ma Lâm đột vào ấp Lâm Hòa diệt tên Đường phó đoàn bình định. Trung tuần tháng 7/1974, đại đội 3/430 do Nguyễn Ngọc Thất chỉ huy tập kích bọn bảo an đóng chốt tại Bàu Ngân Hàm Chính diệt gọn 1 trung đội địch, thu 1 đại liên M60, 1 máy PRC25, 11 khẩu AR15. Cuối tháng 7/1974, đại đội 3/430 đánh cụm lô cốt Thắng Thuận diệt tên Đục ấp trưởng và 1 trung đội dân vệ, giải tán toán phòng vệ dân sự, thu 1 máy HT1 và hơn 20 khẩu súng các loại hỗ trợ cho phong trào phá ấp mở vùng ở đây.

Ngày 20/7, đại đội 1/481 Phan Thiết tập kích địch tại Hòn Một khu vực lấn chiếm Nam Camp Esépíc diệt 25 tên, phá hủy 8 xe ủi đất.

Hàm Thuận luôn là chiến trường gian khổ ác liệt nằm sâu trong lòng địch, xa sự chỉ đạo và chi viện của trên. Lượng hàng hóa của trên cung cấp hàng năm rất hiếm, thông thường chỉ nhận được một ít súng đạn, không đủ để trang bị cho lực lượng bộ đội địa phương dân quân du kích, đội công tác thì sử dụng súng chiến lợi phẩm hoặc dùng vũ khí thô sơ tự tạo để đánh giặc. Về lương thực, thực phẩm và các mặt hàng hóa nhu yếu phẩm khác đều dựa vào nguồn hậu cần tại chỗ bao gồm sản xuất tự túc và sự đóng góp của đồng bào địa phương để nuôi quân đánh giặc. Do đó công tác chiến đấu, xây dựng và phát triển lực lượng vũ trang đều phải chú ý đến công tác bảo đảm hậu cần. Phải tập trung lãnh đạo, chỉ đạo tổ chức lực lượng bảo vệ, tạo điều kiện cho dân bám đất sản xuất, động viên đồng bào hăng hái đóng góp đảm phụ kháng chiến, bán nhiều lương thực, thực phẩm cho cách mạng. Mặt khác, các cơ quan, đơn vị và lực lượng phải kết hợp chặt chẽ giữa chiến đấu, huấn luyện công tác và tranh thủ thời gian đẩy mạnh sản xuất tự túc, trồng thật nhiều khoai

lang, khoai mì, bắp, đậu... để giải quyết khó khăn trước mắt trong khi sự chi viện, sự đóng góp của nhân dân chưa đáp ứng kịp.

Thực hiện chủ trương trên, các lực lượng trong tỉnh, huyện đều dấy lên phong trào sản xuất tự túc. Trong năm 1974, ta đã thu được hàng ngàn tấn lương thực, nhân dân các vùng căn cứ đến các vùng địch kiểm soát đều hăng hái đóng góp cho cách mạng hàng trăm tấn lương thực, thực phẩm, thuốc cứu thương và các mặt hàng thiết yếu khác. Riêng Hàm Thuận chỉ trong tháng 10/1974, ta đã thu mua 9000 xe lúa, nhân dân đóng trên 1 triệu đồng, rút 5 thanh niên bổ sung cho lực lượng vũ trang huyện.

Tình hình chung những tháng cuối năm 1974, phát triển thuận lợi. Quân khu mở chiến dịch, nhằm giải phóng 2 huyện Tánh Linh-Hoài Đức. Ngày 10/12/1974, chiến dịch bắt đầu nổ súng thì ở Bình Thuận cũng tiến hành mở chiến dịch tổng hợp trên địa bàn Tam Giác (Hàm Thuận). Đêm 9/12, tiểu đoàn 482 tập kích hỏa lực vào đồn Bình Lâm, lực lượng còn lại bố trí ở Đông Bắc áp để đánh quân giải tỏa. Đại đội 3/430 Hàm Thuận tổ chức trận địa trụ lại áp Bình Lâm để đánh quân phản kích.

Sau 3 ngày vây ép, bọn địch đồn Bình Lâm rất hoang mang, lo sợ, nhân cơ hội đồng bào trong ấp nổi dậy phá rào bung về đất cũ, dọc 2 bên đường 8. Bọn địch cũng không dám phản kích, do đó ta chưa tiêu diệt được sinh lực địch, nên ban chỉ huy chiến dịch cho dẫn lực lượng ra bên ngoài. Tiểu đoàn 482 pháo kích vào chi khu Thiện Giáo. Ngày 13/12/1974, tiểu đoàn 482 và đại đội 3/430 phối hợp diệt đồn Bình Lâm và giải phóng ấp Bình Lâm.

Ngày 14 đến ngày 20/12, tiểu đoàn 482, đại đội 5 đặc công, đại đội 3/430 và dân quân du kích Hàm Thuận liên tục diệt địch ở ấp 17, phân chi khu An Phú, cụm lô cốt Thắng Thuận và chặn đánh địch bung đuổi ra bên ngoài.

Ngày 19/12, địch huy động 7 tiểu đoàn bảo an do tên trung tá Mai Lan Luông tham mưu trưởng tiểu khu Bình Thuận trực tiếp chỉ huy càn vào Tam Giác hùng đẩy ta ra khỏi khu vực này. Với tinh thần bám trụ kiên cường, nhân dân Tam Giác đã sát cánh cùng cán bộ, chiến sỹ tiểu đoàn 482, đại đội 5 đặc công, đại đội 3/430 và dân quân du kích chặn đánh quyết liệt, tiêu hao, tiêu diệt từng mũi tiến công của địch diệt 80 tên, buộc chúng phải rút khỏi địa bàn.

Do phối hợp hoạt động tốt giữa các lực lượng, các hình thức đấu tranh liên tục của ta, mặt khác địch bị thất bại trên chiến trường cả nước, nên thế và lực của chúng ở địa phương càng suy yếu. Cuối năm 1974, địch bộc lộ nhiều khó khăn chồng chất, quân số hao hụt, tinh thần thì hoang mang rệu rã, sức đối phó ngày càng suy yếu, không dám hành quân giải tỏa, cứu viện, một số nơi bọn bảo an, dân vệ không chịu tham chiến, phòng vệ dân sự tan rã từng mảng. Tình hình trên toàn huyện đã xuất hiện nhiều nhân tố mới và khả năng mới có nhiều thuận lợi để tiến lên giành thắng lợi quyết định.

II - PHỐI HỢP VỚI LỰC LƯỢNG TRÊN, TẤN CÔNG ĐỊCH, GIẢI PHÓNG HOÀN TOÀN QUÊ HƯƠNG.

Nhận định tình hình chiến trường một cách sắc bén, ngay từ tháng 1/1975, Hội nghị Bộ chính trị ban chấp hành TW Đảng đã hạ quyết tâm: "Động viên sự nỗ lực lớn nhất của toàn Đảng, toàn Quân, toàn Dân cả 2 Miền. Trong thời gian 2 năm 1975-1976, đẩy mạnh đấu tranh ngoại giao, làm thay đổi nhanh chóng so sánh lực lượng trên chiến trường miền Nam theo hướng có lợi cho ta, tiến hành khẩn trương và hoàn

thành mọi công tác chuẩn bị, tạo điều kiện chín muồi tiến hành tổng công kích, tổng khởi nghĩa tiêu diệt và làm tan rã ngụy quân, đánh đổ ngụy quyền từ TW đến địa phương, giành chính quyền về tay nhân dân giải phóng miền Nam..." (1)

Hội nghị Bộ chính trị còn dự kiến thêm một số phương án cực kỳ quan trọng là: "Nếu thời cơ đến vào đầu hoặc cuối năm 1975 thì lập tức giải phóng miền Nam trong năm 1975..." (2)

Quyết thực hiện nhiệm vụ của Bộ tư lệnh Miền giao, Khu ủy và Bộ tư lệnh Quân khu 6 quyết tâm đánh tiêu diệt chi khu Hoài Đức trong thời gian sớm nhất, sau đó sẽ tăng cường tiểu đoàn 200c đặc công cho Bình Thuận để thực hành đánh chiếm chi khu Thiện Giáo, giải phóng một số ấp trên đường 8 và chuẩn bị tiến công thị xã Phan Thiết.

Bằng phương pháp vây, lấn, tấn, phá, triệt, diệt. Lúc 23 giờ ngày 16/3/1975, trung đoàn 812 và tiểu đoàn 200c đặc công và các lực lượng vũ trang Bình Tuy bắt đầu vây lấn chi khu. Mãi đến 6 giờ 40 phút ngày 20/3, quân ta mới hoàn

---

(1)+(2) Đại tướng Văn Tiến Dũng; Đại thắng Mùa Xuân; nhà xuất bản QĐND năm 1976- Trang 55.

toàn làm chủ chi khu Hoài Đức. Đến 18 giờ ngày 22/3/1975, huyện Hoài Đức đã hoàn toàn giải phóng nối liền với vùng giải phóng Tánh Linh và căn cứ Nam Sơn tạo thành bàn đạp quan trọng cho lực lượng ta tiến xuống vùng đồng bằng ven biển.

Phối hợp với mặt trận Hoài Đức. Ngày 14/3, tiểu đoàn 482 đánh đồn Kim Bình, thu 8 súng, có 1 cối 60ly. Đại đội 3/430 đánh san bằng 2 lô cốt cấp tiểu đội ở An Thuận (Hàm Thắng), một bộ phận khác của đại đội 3/430 đánh bọn địch bung đuổi ra ruộng Mun diệt một số tên. Đêm 15/3, ta tiếp tục dùng mìn ĐH10 tập kích 2 lô cốt Mương Cái và Cà Giang diệt gần 1 tiểu đội địch ở đây. Sau đó tiểu đoàn 482 phối hợp với đại đội 3/430 đánh thiệt hại 1 đại đội thuộc tiểu đoàn bảo an 202 ở ấp Bình Lâm, thu 7 súng và 1 máy thông tin. Sáng 16/3, địch ở ấp Bình Lâm bung ra giải tỏa, bị 1 bộ phận của đại đội 3/430 chặn đánh ngay cổng ấp, diệt 6 tên. Ngày 17/3, đại đội 450 và du kích Hồng Sơn phục kích diệt 1 trung đội bung ra lưng sục cướp phá ở Phú Long, Tuy Hòa.

Vào những ngày trung tuần tháng 3/1975, hầu hết các đồn bót địch ở dọc theo đường 8,

QL1A đều bị các lực lượng bộ đội địa phương và dân quân du kích bao vây, khống chế, công tác binh vận tiếp tục tấn công địch làm bọn chúng hoang mang dao động. Tình hình hết sức sôi động, tin chiến thắng Tây Nguyên và các tỉnh ven biển miền Trung dội về. Bọn địch ở Lâm Đồng, Đà Lạt tháo chạy, hàng ngàn tàn quân địch theo hướng QL1A chạy về Phan Thiết rất đông. Chúng đốt chợ, cướp của, giết người một cách ngang nhiên, làm cho bọn địch ở địa phương hết sức hoang mang lo sợ. Trong cơn hoảng loạn đó, tên đại tá Ngô Tấn Nghĩa tỉnh trưởng Bình Thuận tướng đại quân ta tấn công vội vàng cùng cơ quan chỉ huy và một số đơn vị tháo chạy ra Ngọc Lâm, khu vực Núi Cốt và Lâu Ông Hoàng để khi cần thì lui ra biển trốn chạy cho nhanh. Nhưng đến ngày 5/4, không thấy quân ta tiến công, hấn liền quay lại, điều thêm lực lượng tăng cường cho Phan Thiết và các vùng lân cận như Ma Lâm, Thiện Giáo, đường 8, đường 1 để chặn các cửa ngõ vào Phan Thiết.

Chiều ngày 7/4, trung đoàn 812 (Thiếu) từ Tuyên Đức về đến Hàm Thuận, kịp tổ chức tiến công chi khu Thiện Giáo. Đúng 2 giờ 45 phút

ngày 8/4, dưới sự chỉ huy của đồng chí Đỗ Phú Đáp, tham mưu trưởng Quân khu, các lực lượng bắt đầu nổ súng đánh vào chi khu Thiện Giáo. Hỏa lực của ta chế áp kém hiệu quả nên bọn địch chống cự quyết liệt. Sau 30 phút chiến đấu, ta mới chiếm được một số mục tiêu ở ngoại vi. Hướng chủ yếu phía đông nam 2 mũi đột kích của tiểu đoàn 200c đặc công mới mở được 2 lớp rào. Phía Bắc tiểu đoàn 840 đã đánh chiếm ấp 18 làm bàn đạp để tiến công vào chi khu. Đại đội 3/430 Hàm Thuận do Lương Thái Hà trợ lý tác chiến tinh đội và Nguyễn Văn Lợi (Ren) chính trị viên phó huyện đội cùng với Nguyễn Ngọc Thất đại đội trưởng chỉ huy từ km 21 tiến xuống nhưng bị địch phản kích mạnh, xe bọc thép (Bùlu) của ta bị địch bắn hỏng nên một số phải lùi lại phía sau cùng với tiểu đoàn 840 chốt giữ bàn đạp ấp 18.

Trời vừa sáng, địch dùng máy bay trực thăng và pháo bắn dữ dội vào các hướng tiến công của ta, nhất là khu vực ấp 18 nơi tiểu đoàn 840 và đại đội 3/430 chốt giữ. Đồng chí Dân tiểu đoàn trưởng 840 hy sinh, đồng chí Quý chính trị viên bị thương, máy bộ đàm hỏng nên không liên lạc được với Sở chỉ huy.

Trước tình hình đó, chỉ huy trưởng cho dừng trận đánh để củng cố lực lượng và tiến hành quan sát kỹ lại các mục tiêu trong chi khu, xác định lại cự ly để điều chỉnh tầm bắn. Đến 17 giờ cùng ngày, chỉ huy trưởng hạ lệnh công kích vào chi khu. Sau 20 phút cấp tập, đạn pháo của ta đã phá sập nhà tên quận trưởng làm hỏng lô cốt mẹ, bọn địch trong đồn rất hoang mang rối loạn. Chớp thời cơ, các lực lượng nhanh chóng đánh chiếm lô cốt mẹ, nhà quận trưởng. Sau hơn 1 giờ chiến đấu quyết liệt ta đã hoàn toàn làm chủ chi khu.

Tiểu đoàn 840 và đại đội 3/430, từ ấp 18 đánh thẳng xuống chiếm khu vực ga Ma Lâm và thị trấn Ma Lâm. Đến 21 giờ ngày 8/4/1975, quận lỵ Thiện Giáo hoàn toàn giải phóng.

Ta diệt và đánh tan rã 1 đại đội bảo an và ban chỉ huy tiểu đoàn bảo an 230, thu 150 súng các loại và nhiều xe quân sự.

Chi khu Thiện Giáo, một vị trí quan trọng bảo vệ phía Bắc thị xã Phan Thiết bị tiêu diệt, đã làm cho hệ thống đồn bót của địch trên đường 8 và các vùng chung quanh rúng động. Ngay sáng hôm sau (9/4) Tiểu đoàn 482 đánh chiếm ấp Tân Thành, sau đó phối hợp với đại đội 3/430

và du kích xã Hàm Chính đánh chiếm ấp Tâm Hưng, An Phú, Bình Lâm, vây ép đồn Bình An. Đến 15 giờ bọn địch ở đây tháo chạy về ấp Tân Điền. Trên hướng đường 1, đêm 8/4 đại đội 5 đặc công tập kích hỏa lực vào đồn SaRa, địch ở đây tháo chạy về Phú Long. Sáng 9/4 đại đội 1 của Tiểu đoàn 15 vào chiếm đồn và giải phóng ấp SaRa, trưa hôm đó ta giải phóng luôn ấp Tuy Hòa. Tên đại tá Ngô Tấn Nghĩa tỉnh trưởng Bình Thuận đơn đốc đám thuộc hạ phải giữ cho bằng được đường 1 và đường 8 còn lại. Hằng ngày chúng cho máy bay và pháo bắn liên tục về hướng Bắc, Đông Bắc Phan Thiết để chi viện cho các đồn bót còn cố thủ, đồng thời tung lực lượng bộ binh ra phản kích quyết liệt vào các hướng này.

Quyết đẩy địch vào thế cô lập nhanh, Ban chỉ huy giải phóng Bình Thuận quyết định đánh chiếm một số mục tiêu then chốt trên đường 1, đường 8 để chia cắt địch, tạo điều kiện cho chủ lực của Bộ đánh chiếm Phan Rang Ninh Thuận.

Ngày 10/4 tiểu đoàn 482 và đại đội 3/430 Hàm Thuận tiến đánh cụm lô cốt ở km 6 Tân Điền. Ta vừa bắn 2 loạt pháo thì bọn địch ở đây tháo chạy về Tân An. Ta chiếm và giải phóng ấp Tân Điền.

Cùng ngày, đại đội 5 đặc công tỉnh tấn công đồn Gộp, địch ở đây tháo chạy, ta giải phóng ấp Gộp, sau đó ta tập trung lực lượng tiến đánh ấp Phú Long.

Tiểu đoàn 840 và đại đội 5 đặc công đảm nhiệm hướng chủ yếu từ hướng bắc, Tây Bắc, tiểu đoàn 15 đảm nhiệm hướng thứ yếu từ Đông Bắc đánh sang. Bọn địch ở đây chống cự yếu ớt rồi tháo chạy. Ta chiếm ấp Phú Long, giữ cầu Phú Long sẵn sàng đánh địch phản kích.

Mất Ma Lâm Thiện Giáo, giờ đây mất tiếp Phú Long, 2 vị trí then chốt trong hệ thống phòng thủ của địch ở Phan Thiết về tay Quân Giải phóng đã làm cho Ngô Tấn Nghĩa tiểu khu trưởng Bình Thuận hết sức sửng sốt. Suốt cả ngày 12/4 hấn đã tung 6 tiểu đoàn Bảo an có máy bay, pháo binh tiến ra phản kích hòng chiếm lại cầu Phú Long, nhưng tất cả các đợt phản kích đều bị quân ta đánh bại.

Để mở đường tiến vào giải phóng Sài Gòn, ngày 14/4 cánh quân Duyên Hải đã nổ súng đánh vào tuyến phòng thủ Phan Rang Tháp Chàm ngày 16/4 giải phóng hoàn toàn tỉnh Ninh Thuận.

Được tin cái lá chắn Phan Rang Tháp Chàm bị quân ta chọc thủng và đang trên đường tiến

quân vào Phan Thiết, bọn địch ở Bình Thuận hoang mang lo sợ, điên cuồng cho máy bay, pháo binh đánh phá hủy diệt ở khu vực Phú Long, Tân Điền. Tung liên đoàn biệt động quân số 21 và trung đoàn bộ binh và các tiểu đoàn bảo an ra phản kích liên tục, quyết liệt hòng chiếm lại 2 cửa ngõ chính vào Phan Thiết là đường 8 và đường 1.

Quyết giữ cầu Phú Long, tạo điều kiện cho cơ giới của chủ lực Bộ đánh chiếm và giải phóng Phan Thiết, từ ngày 14 đến ngày 18/4, tiểu đoàn 840 và tiểu đoàn 15 đã chịu đựng bom đạn ác liệt, bám trụ kiên cường bắn máy bay và đánh lui tất cả các đợt phản kích của địch, giữ vững được cầu Phú Long.

Phía đường 8, tiểu đoàn 482 và đại đội 3/430, tiểu đoàn 200c đặc công cũng giành giật quyết liệt để chiếm giữ cầu Trắng giữa 2 ấp Tân An, Tân Điền, đêm 17 rạng 18/4 ta đánh chiếm đồn Tân An giải phóng ấp Tân An, bảo vệ được cầu Trắng cách Phan Thiết 3km. Cùng đêm ta pháo kích mạnh vào cao điểm Tà Zôn, đến 9 giờ ngày 18/4 địch dùng trực thăng bốc 1 đại đội về tiểu khu, một số chạy về Mũi Né, bỏ lại 2 pháo 105 ly. 16 giờ ngày 18/4, đại đội 3/430 nhận lệnh

vượt sông Cà Ty, tiến đánh quận lỵ Ngã Hai, 20 giờ ngày 18/4/1975, cánh quân Duyên Hải theo quốc lộ 1A vượt qua cầu Phú Long tiến vào Phan Thiết. Quân ta phát triển, địch rút chạy bỏ lại nhiều xe, pháo, cả 2 chiếc trực thăng chuẩn bị sẵn mà tên Ngô Tấn Nghĩa cũng không đến kịp, đành phải lui ra ngõ sau xuống bờ sông Cà Ty theo 1 chiếc thuyền con trốn ra biển.

Sau 2 giờ chiến đấu, quân ta làm chủ hoàn toàn thị xã, phá nhà lao, giải thoát cho đồng bào, đồng chí bị địch bắt giam giữ. Cùng đêm 18/4, đại đội 3/430 đánh chiếm quận lỵ Ngã Hai, tại đây bọn địch tháo chạy tán loạn, ta thu 2 pháo 105 ly và 200 súng các loại và nhiều phương tiện chiến tranh khác. Đại đội 3/430 tiếp tục chốt giữ quận lỵ Ngã Hai, tiến hành 1 số công tác để bảo đảm an ninh trật tự địa phương

Để giải phóng những mục tiêu còn lại, ban chỉ huy giải phóng Bình Thuận sử dụng 1 đại đội của tiểu đoàn 840 tiến chiếm khu Thạch Long - Mũi Né. Huyện ủy, ủy ban huyện Thuận Phong vào tiếp quản Mũi Né.

Đến 13 giờ ngày 19/4/1975, tỉnh Bình Thuận (Trừ đảo Cù Lao Thu) đã hoàn toàn giải phóng. Ủy ban quân quản vào tiếp quản thị xã và bắt

đầu thực hiện quyền lực của chính quyền cách mạng.

Trong cuộc Tổng tấn công và nổi dậy Xuân 1975, quân dân Hàm Thuận đã kề vai sát cánh cùng lực lượng cấp trên giải phóng quê hương. Đồng bào đã làm tốt nhiệm vụ phục vụ hậu cần, tải thương, tải đạn, chăm sóc thương binh cùng chính quyền, đội công tác tiếp quản các cơ sở vật chất của địch. Đại đội 3/430 đã phối hợp cùng lực lượng vũ trang tỉnh và Quân khu đánh chiếm và chốt giữ các mục tiêu được phân công. Riêng trên địa bàn Hàm Thuận đã đánh diệt và tan rã 25 đại đội bảo an, 38 trung đội dân vệ, 55 toán phòng vệ dân sự. Bắt cải tạo và trình diện 8.919 tên ngụy quân, ngụy quyền, thu 3.637 súng các loại. Đánh sập 2 chi khu Thiện Giáo và Ngã Hai, diệt 19 đồn cấp đại đội, 40 đồn cấp trung đội, tiểu đội, 15 phân chi khu và cuộc cảnh sát. Quân dân Hàm Thuận đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao., góp phần cùng quân và dân tỉnh nhà và cả nước giải phóng hoàn toàn miền Nam, thống nhất Tổ quốc.

Ngay sau khi giành được thắng lợi hoàn toàn, một nhiệm vụ hết sức nặng nề và cấp bách được đặt ra là phải ổn định được tình hình an ninh

trật tự ở địa phương, vận động nhân dân trở về đất cũ tiếp tục tăng gia sản xuất. Chủ trương của huyện ủy Hàm Thuận là xây dựng lại bộ đội địa phương huyện mạnh để đủ sức làm tròn nhiệm vụ trong tình hình mới. Tháng 5/1975, từ đại đội 3/430 phát triển thành 3 đại đội. Đại đội 1/430 đứng chân ở Tân Điền, đại đội 2/430 do Nguyễn Văn Lục làm đại đội trưởng, Nguyễn Văn Tới làm đại đội phó và Trần Văn Mười làm chính trị viên đứng chân ở khu vực Ma Lâm. Đại đội 3/430 do Nguyễn Ngọc Thất làm đại đội trưởng, Nguyễn Văn Hùng làm chính trị viên đứng ở khu vực Ngã Hai. Các đại đội có nhiệm vụ tiếp quản các vị trí này và truy quét tàn quân địch giữ gìn an ninh trật tự ở địa phương.

Sau khi lập xong chính quyền cách mạng, Ủy ban nhân dân cách mạng lâm thời từ huyện đến các xã cùng với các đoàn thể Thanh niên, Phụ nữ, Nông dân ra đời góp phần quản lý điều hành xã hội. Tháng 10/1975, huyện ủy Hàm Thuận chủ trương rút gọn bộ đội địa phương huyện lại còn 1 đại đội, đại đội 430 do Nguyễn Ngọc Thất làm đại đội trưởng, Nguyễn Văn Hùng làm chính trị viên, Nguyễn Văn Lục làm đại đội phó, Trần

Văn Mười làm chính trị viên phó. Đại đội có 3 trung đội đầy đủ, quân số trên 70 đồng chí, trang bị khá mạnh, có đại liên, trung liên, cối 60 ly, AK đứng ở ấp Ma Lâm Chiêm làm nhiệm vụ đánh phá, tiêu diệt xã bộ Fulro tại đây.

Tháng 3/1976, đại đội 430 Hàm Thuận đã đánh diệt tên thiếu tá Fulro và bắt sống 2 tên, xóa luôn tổ chức Fulro tại địa bàn Hàm Thuận. Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước, quân dân Hàm Thuận nói chung và đại đội 430 Hàm Thuận đã lập nhiều chiến công xuất sắc và được Nhà nước tuyên dương danh hiệu cao quý. Anh Hùng LLVT nhân dân ngày 20 tháng 12 năm 1976 cho 2 đơn vị:

- Lực lượng vũ trang nhân dân huyện Hàm Thuận

- Đại đội 430 bộ đội địa phương huyện Hàm Thuận.

Đồng bào Hàm Thuận cũng như cán bộ, chiến sỹ đại đội 430 có quyền tự hào về mình, về những người con ưu tú của quê hương Hàm Thuận.

MỘT SỐ ĐỒNG CHÍ CHỈ HUY ĐƠN VỊ QUA CÁC THỜI KỲ

LÊ VĂN NHẤT
Đại đội trưởng 430
1965 - 1966

NGUYỄN HỮU HIẾU
Chính trị viên 430
1965 - 1966

DƯƠNG VĂN LỢI
Đại đội trưởng 430
1966 - 1967

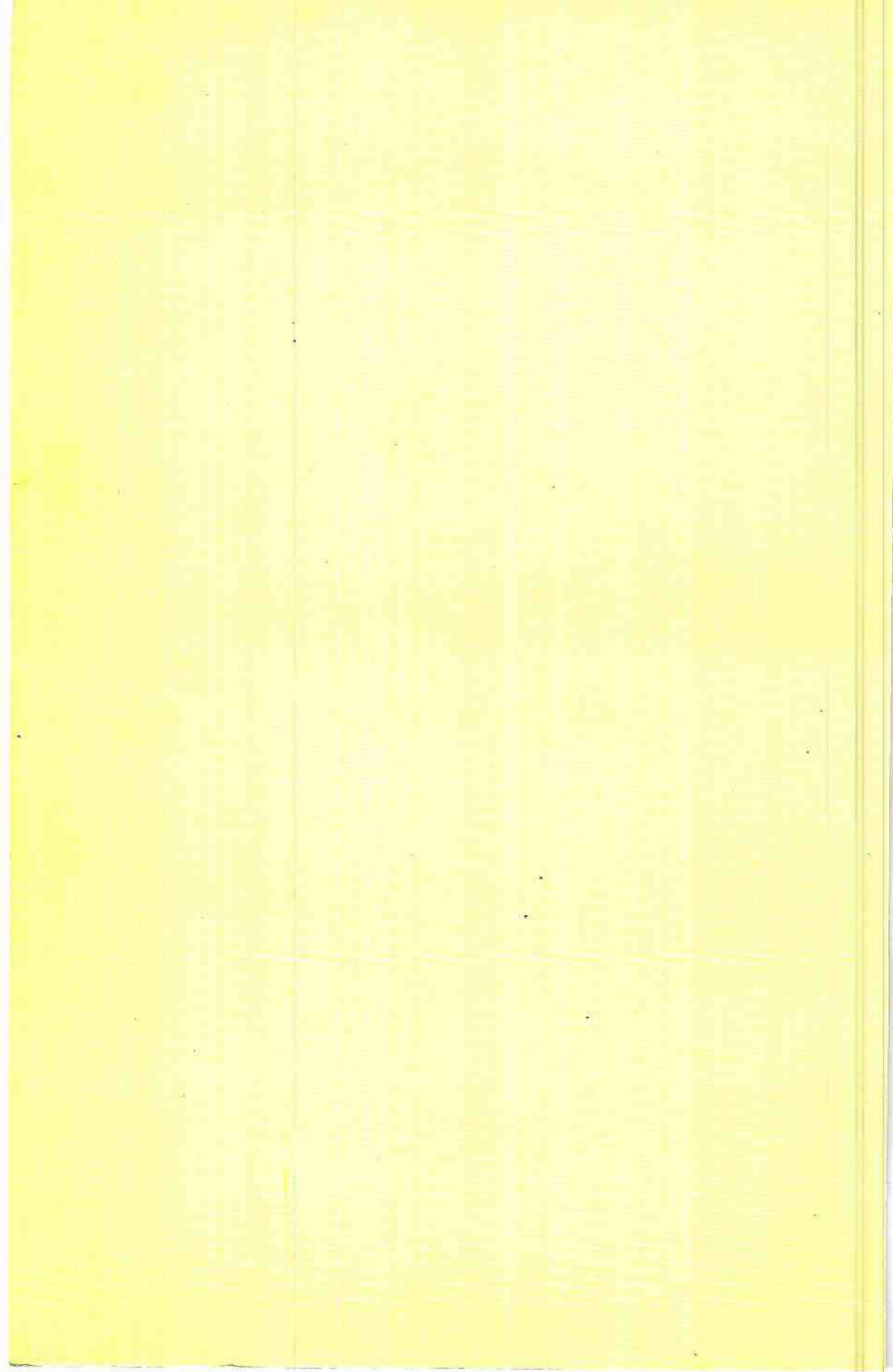
HUỲNH NGỌC THỦY
Đại đội trưởng 430
1972 - 1973

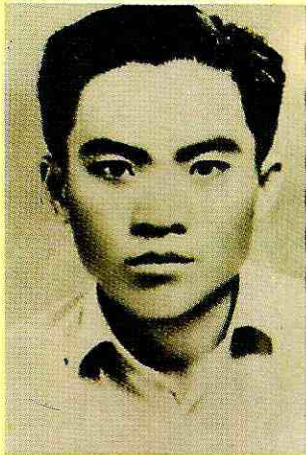

TRẦN VĂN ĐỨC
Đại đội phó 430
1972 - 1973

NGUYỄN NGỌC THẤT
Đại đội trưởng 430
1974 - 1975

Liệt sĩ : **NGÔ MINH DỰ**
Chính trị viên 430
1968 - 1969

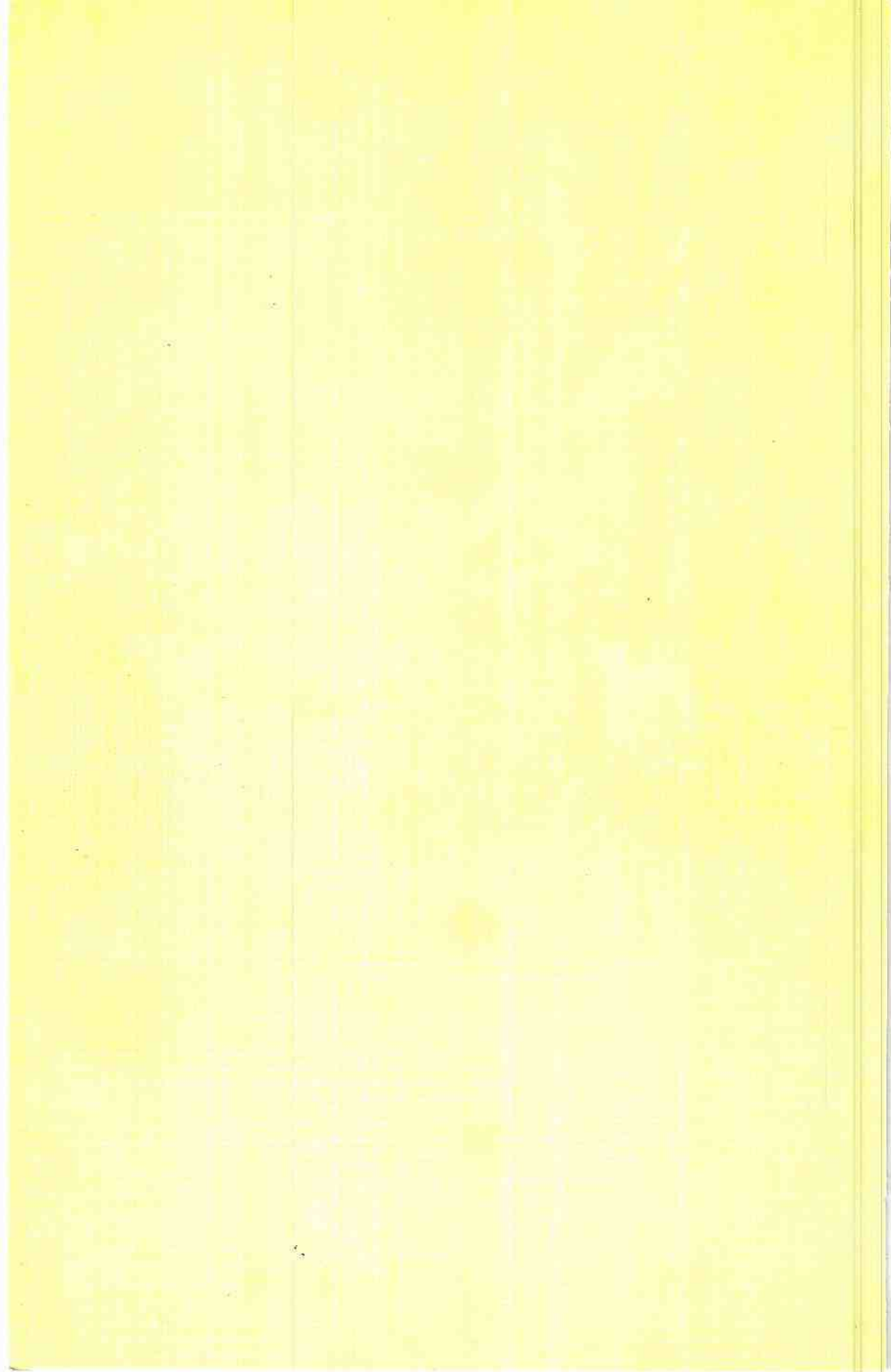

HUỲNH NGỌC TUẤN
Chính trị viên C2/430
1968 - 1972

NGUYỄN HỮU ĐỒN
Đại đội trưởng 430
1969 - 1971

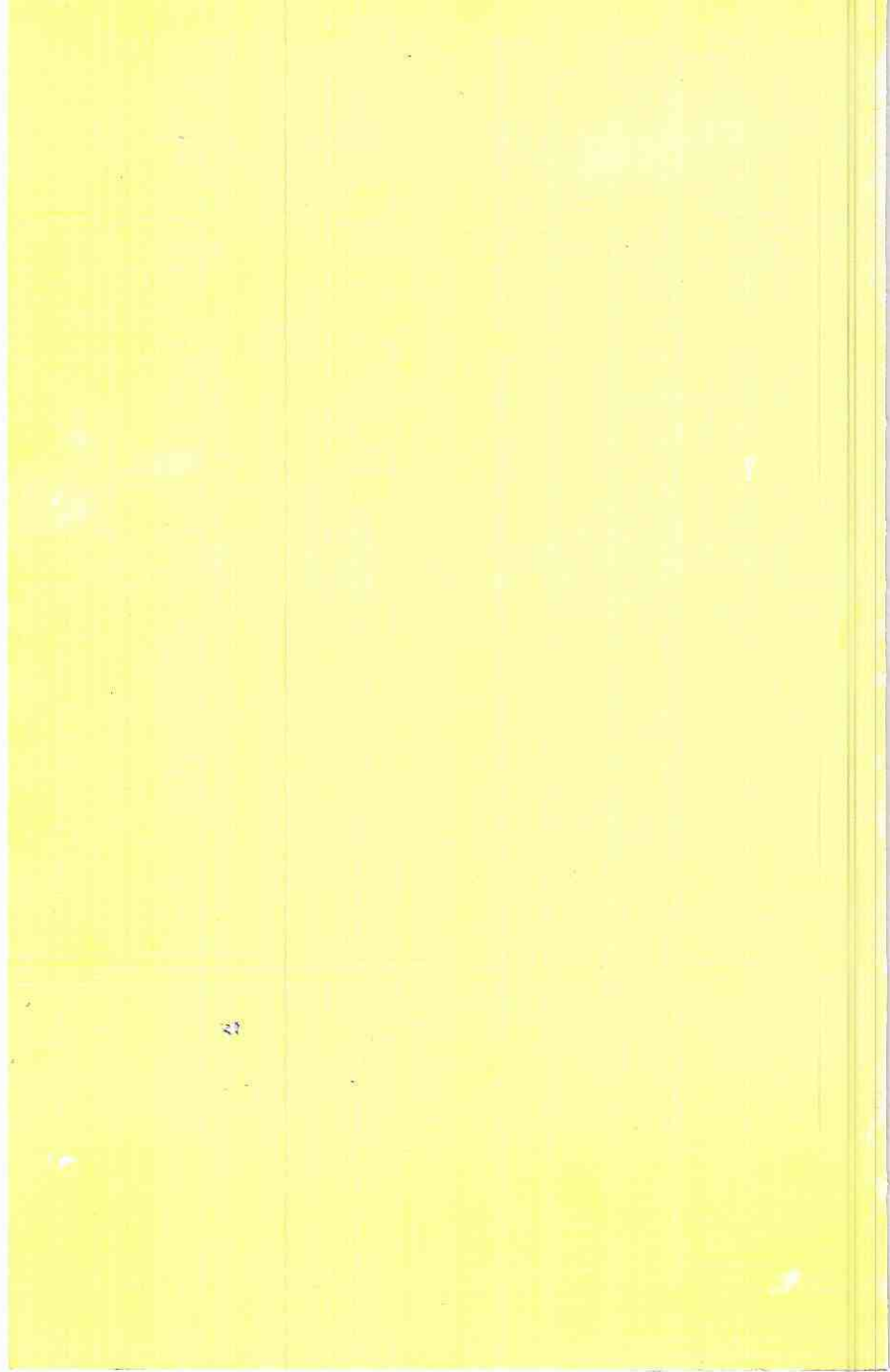

BÙI VĂN HÙNG
Chính trị viên 430
1974 - 1975

NGUYỄN VĂN LỢI
Chính trị viên 430

KẾT LUẬN

Sinh ra và lớn lên trong cao trào cách mạng của quân và dân Huyện nhà, đơn vị 430 bộ đội địa phương Hàm Thuận đã trụ vững trên chiến trường đầy gian khổ, ác liệt suốt gần 15 năm ròng rã (1961 - 1975), và đã chiến đấu lập nên nhiều chiến công xuất sắc.

Trong khoảng thời gian ấy đã có hàng trăm người con ưu tú của đồng bào các dân tộc trong Huyện, Tỉnh và Tỉnh bạn kế tiếp nhau xây dựng nên truyền thống đấu tranh oanh liệt, thắng lợi vẻ vang của đơn vị. Và cũng trong khoảng thời gian ấy, hàng trăm cán bộ, chiến sĩ đã vĩnh viễn nằm lại trên mảnh đất anh hùng này, nơi gắn liền với Khu Lê bát khuát - Tam Giác kiên cường, Đường Tám rục lửa..., kẻ thù phải kinh hồn khiếp vía.

Cuộc chiến đấu của quân và dân Hàm Thuận ngày càng ác liệt, đơn vị 430 ngày càng lớn mạnh mà tiền thân là trung đội gồm những thanh niên vùng địch hậu mới thoát ly được lãnh đạo huyện đặt những cái tên mới như Trường, Kỳ, Kháng, Chiến, Nhất, Định, Thắng, Lợi... thể hiện quyết tâm và niềm tin tất thắng vào công cuộc chống Mỹ cứu nước của quân và dân ta.

Khi quân Mỹ có mặt càng đông trên chiến trường Hàm Thuận, cũng là lúc đồng bào Hàm Thuận động viên cao nhất con em mình tham gia bộ đội đánh Mỹ. Đại đội 430 phát triển thành 3 Đại đội (Đại hội 1/430, Đại đội 2/430 và Đại đội 3/430, nhưng không tổ chức tiểu đoàn mà Ban chỉ huy Huyện đội trực tiếp chỉ huy, chỉ đạo hoạt động. Đó cũng là đặc thù của chiến trường đầy khó khăn gian khổ và phức tạp.

Với chức năng của đơn vị bộ đội địa phương, đơn vị 430 luôn xây dựng mình vững mạnh, đồng thời ra sức phát triển lực lượng du kích các xã cả về số lượng và chất lượng để phối hợp hoạt động đánh địch. Đánh nhỏ, lẻ, đánh tiêu hao từng tên ác ôn, từng tiểu đội, tiến tới tiêu diệt từng trung đội, đại đội địch, không trông chờ ỷ lại lực lượng cấp trên.

Cán bộ, chiến sĩ đơn vị 430 luôn nêu cao truyền thống đoàn kết, thương yêu giúp đỡ nhau, coi nhau như anh em ruột thịt, cán bộ thật sự quan tâm và thương yêu chiến sĩ, luôn suy nghĩ tìm ra cách đánh thắng địch để đỡ thương vong. Chiến sĩ luôn tôn trọng và tin tưởng cán bộ, nêu cao ý thức tổ chức kỷ luật, sẵn sàng xả thân vì thắng lợi của cách mạng.

Quá trình phát triển của đơn vị luôn gắn bó máu thịt với quê hương. Mỗi bước trưởng thành của đơn vị đều có sự lãnh đạo của Đảng bộ huyện và sự đùm bọc nuôi dưỡng của nhân dân. Trong những thời điểm địch đánh phá phong trào cách mạng khốc liệt nhất, hòng tách lực lượng cách mạng ra khỏi nhân dân, thì chính những lúc ấy nhân dân ra sức che dấu, bảo vệ cán bộ chiến sĩ của đại đội. Từ những người Cha, người Mẹ đến các chị và các em bé trong các ấp Tầm Hưng, An Phú, Bình Lâm, Bình An, Tân Điền, Phú Long, Phú Hội, Đại Năm... là ân nhân, là tai mắt của đơn vị 430. Mỗi chiến thắng của đơn vị đều gắn liền với công sức của nhân dân trong vùng.

Chiến thắng ngày 05/02/1966 tại thôn Vườn Trầu xã Hàm Mỹ diệt 1 đại đội Bảo an của Đại

đội 2/430, chiến thắng ngày 21/2/1966 diệt và đánh thiệt hại nặng 2 đại đội Bảo an, 1 đại đội Cộng hòa, giết và làm bị thương gần 100 tên địch, chiến thắng quân Mỹ tại Phú Sơn (Hàm Phú), đánh bại chiến thuật dùng trực thăng nhả cóc ngày 23/11/1967 của đại đội 1/430 phối hợp với lực lượng Tỉnh, Khu. Trong Xuân Mậu Thân 1968, đơn vị 430 đã phối hợp với lực lượng trên đánh chiếm và làm chủ thị xã Phan Thiết 4 ngày tại khu vực Chợ Gò - Phú Trinh, diệt hàng trăm tên địch. Đặc biệt trong Tổng tiến công và nổi dậy mùa Xuân năm 1975, Đại đội 3/430 đã phối hợp nhịp nhàng với lực lượng trên đánh chiếm và giải phóng chi khu Thiện Giáo - Hàm Thuận, giải phóng hoàn toàn quê hương đó là những mốc son chói lọi làm vẻ vang truyền thống đơn vị 430. Trong không khí khẩn trương hào hùng của những ngày mới giải phóng, đơn vị 430 một lần nữa được tổ chức thành 3 Đại đội để đứng chân trên 3 vị trí tiếp tục truy quét Fulro, giữ gìn thành quả cách mạng vừa giành được. Chiến công ấy, thành tích ấy xứng đáng được nhận phần thưởng cao quý của Đảng và Nhà nước trao tặng : Đơn vị 430 bộ đội địa phương Hàm Thuận anh hùng.

Quá trình xây dựng, chiến đấu và trưởng thành, dù bất cứ hoàn cảnh nào, cán bộ, chiến sĩ đơn vị 430 vẫn tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng của Đảng và của nhân dân, nguyện theo Đảng đến cùng.

Với ý chí quyết chiến và quyết thắng, đơn vị 430 đã chủ động khắc phục khó khăn, kiên cường dũng cảm, đặc biệt đã trụ vững trên chiến trường Tam Giác trong những năm cực kỳ khó khăn ác liệt là một kỳ tích của đơn vị, nhờ vậy đã giúp cho đơn vị sát dân, sát địch để có những phương án, kế hoạch tác chiến táo bạo diệt địch đạt hiệu quả cao.

Quá trình chiến đấu, đơn vị 430 thể hiện bản lĩnh vừa giỏi đánh độc lập, chủ động, sáng tạo, vừa phối hợp nhuần nhuyễn với các lực lượng, với nhiều cách đánh linh hoạt, phong phú, thành thạo. Cán bộ chiến sĩ luôn đoàn kết, gần gũi gắn bó máu thịt với nhân dân, nêu cao tinh thần chủ động, tự lực vươn lên, không trông chờ, ỷ lại lực lượng cấp trên.

Có thể nói các thế hệ cán bộ chiến sĩ đơn vị 430 đã thể hiện bản chất tốt đẹp của quân đội ta, đã xây dựng và bồi đắp nên truyền thống vẻ vang của đơn vị đó là : lòng trung thành vô hạn, chủ động sáng tạo, tự lực tự cường, đoàn

kết quyết thắng, hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ, góp phần xứng đáng vào sự nghiệp giải phóng quê hương Hàm Thuận, giải phóng miền Nam thống nhất đất nước.

Đó cũng chính là những nét đẹp truyền thống chung của quân đội ta mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khái quát một cách cô đọng và sâu sắc : "Quân đội ta trung với Đảng, hiếu với dân, sẵn sàng chiến đấu hy sinh vì độc lập tự do của Tổ quốc, vì CNXH. Nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng".

Thắng lợi trọn vẹn của cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước cho phép những thế hệ cán bộ, chiến sĩ hôm nay có quyền tự hào về Đảng quang vinh, Bác Hồ vĩ đại đã dày công giáo dục, rèn luyện quân đội ta nói chung, trong đó có lực lượng vũ trang Hàm Thuận, về sự đùm bọc giúp đỡ to lớn của nhân dân và truyền thống đánh giặc giữ nước của quê hương đã hun đúc nên tinh thần chiến đấu và chiến thắng của đơn vị C430, góp phần làm rạng rỡ truyền thống cách mạng của quê hương Hàm Thuận anh hùng. Đảng bộ và các tầng lớp nhân dân trong huyện luôn ghi nhớ công lao và thành tích của các cán

bộ chiến sĩ đơn vị 430. Càng tự hào, các lực lượng vũ trang và thế hệ trẻ trong huyện càng phải ra sức phát huy truyền thống tốt đẹp của đơn vị 430, tích cực học tập, rèn luyện, công tác và chiến đấu góp phần xứng đáng vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ đất nước, quê hương, đưa Hàm Thuận Bắc cùng với cả nước sớm tiến lên giàu mạnh, công bằng, dân chủ, văn minh theo định hướng XHCN, con đường mà Đảng, Bác Hồ và nhân dân ta đã lựa chọn.

PHỤ LỤC I

Thành tích chiến đấu của lực lượng vũ trang nhân dân huyện Hàm Thuận trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước. Theo số liệu báo cáo thống kê còn lưu giữ tại Ban Khoa học lịch sử Quân sự tỉnh Bình Thuận (Có thể chưa đầy đủ được).

- Lực lượng vũ trang huyện
    đã đánh : 2.096 trận
- Tiêu diệt, loại khỏi vòng
    chiến đấu: 10.587 tên
- Đánh hỏng, phá hủy phương tiện:
  - + Xe quân sự các loại: 185 xe
    (Trong đó có 48 xe tăng, xe bọc thép).
  - + Bắn rơi, bắn cháy: 47 máy bay.
  - + Bắn sống: 641 tên
  - + Trình diện, cải tạo: 8.819 tên
- + Rút thanh niên gia nhập
    LLVT: 1.576 người

PHỤ LỤC II

Cán bộ lãnh đạo chỉ huy qua các thời kỳ:

1) Cán bộ huyện:

*** 1961 - 1963:**

- Nguyễn Văn Bốn:	- Bí thư kiêm CTV huyện.
- Nguyễn Thọ:	- Quyền Bí thư
- Trần Ngọc Quý (Nam):	- Huyện đội trưởng
- Võ Thanh Phong:	- Huyện đội trưởng
- Lương Thái Nguyên:	- Huyện đội trưởng

*** 1964 - 1967:**

- Nguyễn Văn Bốn:	- Bí thư kiêm CTV huyện.
- Trần Việt Tân:	- Huyện đội trưởng
- Nguyễn Xuân Tạng:	- Huyện đội trưởng
- Nguyễn Hữu Phương:	- Huyện đội trưởng

*** 1968 - 1970:**

- Nguyễn Ninh:	- Bí thư kiêm CTV huyện HTB
- Nguyễn Nhẫn:	- Bí thư kiêm CTV huyện HTB
- Lương Văn Năm:	- Huyện đội trưởng HTB
- Nguyễn Minh Cao:	- Bí thư huyện ủy huyện HTN.
- Phạm Văn Cang:	- Bí thư (Ốm chết)
- Nguyễn Đức Lương:	- Bí thư kiêm CTV huyện HTN
- Ung Minh Đức:	- Huyện đội trưởng.

* 1971 - 1973:

- Nguyễn Nhân: - Bí thư kiêm CTV huyện.
- Nguyễn Minh Quyết - Huyện đội trưởng

* 1973 - 1975

- Nguyễn Nhân - Bí thư kiêm CTV huyện.
- Nguyễn Minh (Hú) - Huyện đội trưởng.

2) Cán bộ chỉ huy đơn vị:

* 4/1961:

- Đồng chí Tiến - Trung đội trưởng
- Nguyễn Hữu Thanh - Trung đội phó

* 1962

- Nguyễn Quyết - Trung đội trưởng
- Lê Thanh Phong - Chính trị viên

* 1963 - 1964

- Lê Văn Nhất - Trung đội trưởng.
- Lê Thanh Phong - Chính trị viên

* 4/1965

- Nguyễn Văn Hương - Huyện đội phó kiêm c.trưởng
- Nguyễn Hữu Hiếu - CTV phó huyện kiêm CTV c
- Lê Văn Nhất - Đại đội phó.
- Lê Thanh Phong - CTV phó đại đội.

* 5/1965

- Tổ chức trung đội độc lập (B5) tiền thân c2/430
- Trần Ngọc Thanh - Trung đội trưởng.
- Nguyễn Văn Hương, Nguyễn Hữu Hiếu về lại huyện giữ chức vụ như cũ: huyện đội phó, CTV phó huyện.
- Lê Văn Nhất - Đại đội trưởng c1/430.
- Lê Thanh Phong - Chính trị viên.

* 8/1965

Tổ chức trung đội độc lập (B9) tiền thân c3/430

- Phạm Ngọc Hùng - Trung đội trưởng
- Đồng chí Minh - Chính trị viên.

* 1966

Tổ chức đại đội 2/430.

- Dương Văn Lợi - Đại đội trưởng.
- Lê Văn Phúc - Chính trị viên

* 1967

- Nguyễn Văn Dũng - Đại đội trưởng c1/430
- Hồ Văn Khánh - Đại đội phó
- Nguyễn Văn Trung (Giàu) - Chính trị viên
- Đồng chí Cảnh - Chính trị viên phó

* 3/1968

Tổ chức đại đội 3/430 (Hàm Phú)

- Nguyễn Văn Ngà - Đại đội trưởng.
- Lê Trí Tín - Chính trị viên

- Đồng chí Tân
- Hồ Văn Khánh
- Ngô Minh Dự
- Nguyễn Văn Phê
- Huỳnh Ngọc Tuấn
- Đại đội phó.
- Đại đội trưởng c1/430.
- Chính trị viên c1/430
- Đại đội trưởng c2/430
- Chính trị viên c2/430

* 1969 - 1971

Tổ chức lại Đại đội 3/430.

- Nguyễn Hữu Đồn
- Lê Trí Tín
- Huỳnh Ngọc Tuấn
- Đại đội trưởng.
- Chính trị viên (Hy sinh)
- Chính trị viên

* 4/1972

- Huỳnh Ngọc Thùy
- Huỳnh Ngọc Tuấn
- Nguyễn Văn Đức
- Đại đội trưởng
- Chính trị viên
- Đại đội phó

* 12/1972

- Đồng chí Dương
- Huỳnh Ngọc Tuấn
- Đại đội trưởng
- Chính trị viên

* 6/1974 đến kết thúc chiến tranh:

- Nguyễn Ngọc Thất
- Nguyễn Văn Hùng
- Nguyễn Văn Lục
- Đại đội trưởng.
- Chính trị viên
- Đại đội phó

PHỤ LỤC III

Các đơn vị, địa phương được tuyên dương
đanh hiệu Anh hùng Lực lượng vũ trang
nhân dân:

- 1) Dân quân du kích xã Hàm Liêm : 9/12/1972
- 2) LLVT nhân dân huyện Hàm Thuận 20/12/1976
- 3) Đại đội 430 BDDP Huyện Hàm Thuận 20/12/1976
- 4) Dân quân du kích xã Hàm Chính 20/12/1976
- 5) Lương Văn Năm huyện đội trưởng
Hàm Thuận: 16/12/1978
- 6) Dân quân du kích xã Hồng Sơn 20/12/1976
- 7) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Phú 22/08/1998
- 8) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Thạnh 20/12/1994
- 9) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Thắng 22/08/1998
- 10) Nhân dân và LLVT ND xã Hồng Liêm 11/06/1999
- 11) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Hiệp 22/08/1998
- 12) Nhân dân và LLVT ND xã Đông Giang 22/12/1994
- 13) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Trí 11/06/1999
- 14) Nhân dân và LLVT ND xã La Dạ 11/06/1999
- 15) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Đức 28/04/2000
- 16) Phạm Thị Mai (Tám Tiệm) CTV xã đội
Hàm Liêm 28/04/2000
- 17) Nhân dân và LLVT ND xã Mương Mán 22/08/1998
- 18) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Mỹ 28/04/2000
- 19) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Cẩn 28/04/1998
- 20) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Kiệt 28/04/1998
- 21) Nhân dân và LLVT ND xã Hàm Minh 28/04/1998

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Lời giới thiệu	3
Lời nói đầu	7
Chương mở đầu	9

Chương một

Bộ đội địa phương 274 đến đơn vị 430 Hàm Thuận chiến đấu góp phần đánh bại chiến lược chiến tranh đặc biệt (1960 - tháng 8-1966)

I - Đấu tranh chính trị kết hợp vũ trang diệt ác phá kềm xây dựng thực lực cách mạng	16
II - Xây dựng lực lượng tiến hành chiến tranh cách mạng, từng bước đánh bại chiến lược chiến tranh đặc biệt	28

Chương hai :

Kiên cường bám trụ đánh quân xâm lược Mỹ và bè lũ tay sai, góp phần làm thất bại chiến lược chiến tranh cục bộ (Tháng 9/1966 - 10/1968)

I - Đại đội 430 Hàm Thuận bám trụ đánh quân Mỹ xâm lược.	83
II - Đơn vị 430 trong Xuân Mậu Thân 1968	103

Chương ba :

Đơn vị 430 Hàm Thuận liên tục tấn công địch, góp phần làm thất bại chiến lược Việt Nam hóa chiến tranh của Mỹ ngụy (Tháng 11/1968 - tháng 1/1973)

- I - Kiên quyết đánh địch làm thất bại
âm mưu bình định của Mỹ ngụy. 128
- II - Liên tục tấn công địch, góp phần
đánh bại chiến lược "Việt Nam
hóa chiến tranh" buộc địch ký
hiệp định Paris về Việt Nam. 151

Chương bốn :

Nỗ lực vươn lên đánh cho ngụy nhào, thực hành tổng tấn công và nổi dậy mùa Xuân năm 1975 giải phóng quê hương Hàm Thuận (Tháng 2/1970 - 30/4/1975)

- I - Chấp hành chồm lên cấm cờ, giữ
đất, kiên quyết đánh địch lấn chiếm. 170
- II - Phối hợp với lực lượng trên,
tấn công địch, giải phóng hoàn
toàn quê hương 190

Kết luận : 203

- Phụ lục 1 210
- Phụ lục 2 211
- Phụ lục 3 215

ĐẠI ĐỘI BỐN BA MƯƠI ANH HÙNG

Nhịp đi - Hùng mạnh

Nhạc & lời: ĐẶNG MỸ NGỌC

Hàm Thuận đất anh hùng đã sinh ra bao người con trung hiếu.
Trong lao động và trong chiến đấu, nhiệm vụ nào cũng rất háng say.
Bốn Ba Mươi Đại đội ta là Bốn Ba Mươi, thể vì
dẫn chiến đấu tiếc gì máu xương. Đây Tam Giác kiên
cường, kia Khu Lê bất khuất. Nơi nào có giặc là có chúng
ta. Khắp gần xa tung búng rền vang tiếng
súng. Thấy giặc rụng, đón bắt đổ tan hoang. Bốn Ba
Mươi chúng ta nhanh nhanh chân xốc tới, xua hết quân
thù giải phóng quê hương. Ngàn đời sau quê mẹ vẫn nhớ
ghi bao chiến công lừng lẫy. Những đứa con tận hiếu tận
trung, đại đội Bốn Ba Mươi anh hùng.

LỊCH SỬ
ĐƠN VỊ 430 HÀM THUẬN
1960 - 1975

- Trình bày, Ảnh bìa : NGUYỄN THANH PHƯƠNG
  - Biên tập, sửa bản in : NGUYỄN THANH PHƯƠNG
  - Giấy phép xuất bản số : 34/GPXB do Sở VH TT
Bình Thuận cấp ngày 15-3-2001
  - Số lượng : 500 cuốn - Kích thước : 13 x 19 cm
  - In và đóng sách tại Công ty In và Bao bì Bình Thuận
  - Nộp lưu chiểu : 4-2001
-
-

